

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП

Факултет за природни и технички науки - ЛОГИСТИКА

Логистика на осигурување и изработка на штети при преземање во осигурувањето

МАГИСТЕРСКИ ТРУД

ШТИП, септември, 2013 година

Комисија за оцена и одбрана

Ментор:	Проф. д-р Борис Крстев Редовен професор, Факултет за природни и технички науки, Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Член	Проф. д-р Благој Голомеов Редовен професор, Факултет за природни и технички науки, Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Член	Проф. д-р Мирјана Голомеова Редовен професор, Факултет за природни и технички науки, Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип

Членови на Комисија за оцена и одбрана:

Претседател:	Проф. д-р Благој Голомеов Редовен професор, Факултет за природни и технички науки, Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Член	Проф. д-р Борис Крстев Редовен професор Факултет за природни и технички науки, Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Член	Проф. д-р Мирјана Голомеова Редовен професор, Факултет за природни и технички науки, Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Научно поле:	Техничко-технолошки науки
Научна област:	Логистика
Датум на одбрана:	_____
Датум на промоција:	_____

Содржина:

ВОВЕД

1.Осигурување во пазарна економија.....	7
2.Видови на осигурување.....	12
3.Осигурување на имоти.....	13
4.Осигурување на пожар/цивил и од некои опасности.....	14
5.Осигурување од провална кражба и разбојништво.....	17
6.Осигурување стакло од кршење.....	19
7.Домаќинско осигурување.....	20
8. Осигурување.....	21
9.Работење во 2009 година.....	36
10.Работење во 2010 година.....	61
11.Работење во 2011 година.....	89
ЗАКЛУЧОК.....	117
ЛИТЕРАТУРА.....	118

Краток извадок

Осигурителниот пазар во 2007-2012 година во Република Македонија го сочинуваат околу 13 осигурителни компании, некои од нив се занимаваат исклучително со осигурување на живот. Новина на осигурителниот пазар во Република Македонија во 2010 година е појавата и формирањето на брокерски друштва и друштва за застапување во осигурувањето.

Вкупниот број на активни агенти и брокери изнесува околу 2750, од кои околу 500 се ново креирани. Тоа значи, дека осигурителниот пазар во Република Македонија претставува атрактивен пазар за нови инвестиции, како домашни, така и странски (Австрија, Словенија, Хрватска и други).

Доминантно место во осигурувањето зазема безживотното осигурување во однос на осигурувањето на живот. Споредбено за период 2007-2010 година осигурувањето на живот 2,8%-4,15%-4,87%-5,47% и неживотно осигурување 97,2%-95,85%-95,13%-94,53%.

Клучни зборови: *Осигурување, Живот, Неживот, Брокери, Македонија*

Abstract

The insurance market in 2007-2012 in the Republic of Macedonia there are cca 13 insurance companies, some of them are dealed especially with life insurance. The new detail in the insurance market in the Republic of Macedonia in 2010 is appearance and forming of the brockers companies and companies for support for insurance.

The total number of agents and brockers is 2750, from which 500 are new created. It means that the insurance market in the Republic of Macedonia is very attractive market with new investments, either domestic or European (Austria, Slovenis, Croatia etc).

Special and dominant place in the insurance has covered unlife insurance in the relationship of the life insurance. With comparation for the period 2007-2010 the life insurance 2,8%-4,15%-4,87%-5,47% and unlife insurance 97,2%-95,85%-95,13%-94,53%.

Key words: *Insurance, Life, Unlife, Brockers, Macedonia*

ВОВЕД

Осигурителниот пазар во 2007-2012 година во Република Македонија го сочинуваат околу 13 осигурителни компании, некои од нив се занимаваат исклучително со осигурување на живот. Новина на осигурителниот пазар во Република Македонија во 2010 година е појавата и формирањето на брокерски друштва и друштва за застапување во осигурувањето.

Вкупниот број на активни агенти и брокери изнесува околу 2750, од кои околу 500 се ново креирани. Тоа значи, дека осигурителниот пазар во Република Македонија претставува атрактивен пазар за нови инвестиции, како домашни, така и странски (Австрија, Словенија, Хрватска и други).

Доминантно место во осигурувањето зазема безводното осигурување во однос на осигурувањето на живот. Споредбено за период 2007-2010 година осигурувањето на живот 2,8%-4,15%-4,87%-5,47% и неживоно осигурување 97,2%-95,85%-95,13%-94,53%.

При тоа, изготвени полиси во 2010 година околу 1.100.000, од кои 1.075.000 полиси за неживотно, а останатите за осигурување на живот. Истовремено, вкупниот број на ликвидирани штети во 2010 година изнесува околу 50.000, од кои 49.400 се штети настанати по класи од неживоно осигурување, а преостанатите 600 се штети настанати по класи од осигурување на живот.

Особено е нагласено зголемувањето на полисираната премија по класите: “Осигурување од одговорност од употреба на моторни возила”, “Осигурување на имот од пожар и природна непогода”, “Останати осигурувања на имот”, како и класата “Осигурување на живот и рентно осигурување”.

Доминантни осигурителни компании во последните години во Република Македонија во 2010 година се Вардар, СаваТабак и Кјуби со околу 47,70% од вкупната полисирана премија. Перспективни и атрактивно - продорни на осигурителниот пазар се Еуролинк, Уника, Албсиг, Винер осигурување, Осигурителна полиса и Кроација осигурување.

Историскиот тренд и споредбите покажуваат умерен раст на бруто полисираните премии и бруто ликвидираниите штети, а преостанатата премија во реосигурувањето се зголемува за околу 10%. Ликвидираните штети по вработен ги рангираат Вардар, СаваТабак и Уника како водечки осигурителни компании во Република Македонија.

План за работа

Во обработката на магистерскиот труд ќе бидат прикажани истражувањата за логистика во осигурителната компанија УНИКА, а ќе бидат апострофирани следните активности:

- Техничка премија по вработен за 2007-2012 година,
- Ликвидирани штети по вработен,
- Резервирани штети по вработен,
- Задолжително осигурување, зелена карта, гранично осигурување, гарантен фонд,
- Административни трошоци по вработен,
- Вкупен приход,
- Вкупен расход,
- Бруто добивка,
- Предлог развојна стратегија за 2012-2015 година.

Изработката на статистички податоци и споредбени анализи на податоците во испитуван период (*pie-chart, Hystrogram, линиски графици и друго*).Користење на апликативни софтвери Microsoft Excel 2010, Gnumeric и друго.

1.Осигурувањето во пазарна економија

Во рамките на националната економија воопшто, како и во развиените економии, осигурувањето завзема значајно место. Осигурувањето во тие земји претставува соодветен дел од севкупната високо развиена финансиска индустрија, преку ред на бројни финансиски институции.

Ако банките, штедилниците штедно – кредитните задруги и другите финансиски институции слични на банките се класифицираат во депозитни институции, во групата на недепозитни финансиски институции можат да се вбројат осигурителните компании, пензионите фондови, брокерските куќи, дисконтите и други слични на нив, како и платно – прометните институции. Во литературата се среќава поделба на финансиските институции според критериумот на изворот на формирање на финансискиот потенцијал и видовите на пласман, и тоа на: банки, депозитни небанкарски институции и депозитни небанкарски институции.

Функцијата на финансиските институции на финансискиот пазар се појавуваат во акумулациона и посредничка. Придобивањето на слободните средства и нивно насочување во разни финансиски пласмани претставува основна задача на овие институции. За разлика од банките кои своите потенцијали ги формираат по пат на мобилизирање на најразлични видови депозити, а многу помалку преку недепозитни инструменти и механизми и така собраните средства ги пласираат во најголем дел во различни видови на кредити, осигурителни компании и договорни штедни институции, своите потенцијали ги формираат на основа на договорени и пазарно – кредитни инструменти или операции, а пласманите се во најголем дел врзани за некредитни портфели, а сосема мал дел од потенцијалот го насочуваат во вид на поедноставни структури на кредит.

Во светот во поново време се јавуваат банки кои се со осигурителни работи. На почетокот на 21 век ова претставува предизвик за осигурителите.

Банките нудат депозитни замени во вид на полиса за осигурување живот и пензиско осигурување, осигурување во осигурителниот пазар станува место каде може да се купат сите финансиски услуги во исто време и на исто место.

Ваквиот начин на работење на банките претставува значаен извор за вкупните приходи и уште повеќе ја зацврстува нивната позиција како акционери на осигурителни компании. Несомнен е фактот дека во осигурувањето многу силно се чувствува разновидноста, испреплетеноста и мрежата на поединечните и на глобалните интереси, поради што има посебно значајно место во стопанството на секоја земја.

Основна улога на осигурувањето се огледа во покривањето на индивидуалните ризици здружени во ризична заедница. Така се реализира функцијата со која се обезбедува потребната стабилност и континуитет на работењето на стопанските субјекти, односно обезбедува непречено остранивање на вкупната репродукција.

Осигурувањето придонесува и на стимулирање на осигурениците на намалување на бројот и големините на штетите на разни начини. Собирање и акумулирање на квалитетни и долгорочни средства претставува една од функциите на осигурувањето. Малите, но бројни уплати на име премии за осигурување придонесуваат да се акумулираат големи финансиски средства.

Не треба да се испушти од вид дека осигурувањето во еден дел влијае и на билансот на плаќање на земјата, особено поради фактот што на пр.: реосигурувањето се склучува со странски реосигурител, па по тој основ премијата за реосигурување претставува одлив на средства во странство. Вкупната понуда и пребарувачка на осигурителните продукти во една земја го сочинуваат осигурителниот пазар на таа земја. Тој може да се дефинира на повеќе начини и тоа: преку вкупниот премински приход односно вкупна годишна премија во една земја, премија по жител, број на учесници на пазарот и сл.

Од особена важност е да се истакне дека карактеристики на конкурентен осигурителен пазар односно за негово функционирање се хомогеност, транспарентност, одлучување на основа на економски начела, лична, територијална и временска преференција на осигуреник, што подразбира голем број на осигуреници и осигурители.

Хомогеноста или изедначеноста на ризиците по видови и големина, во осигурувањето многу тешко се остварува и претставува крајна цел кон која осигурителот тежи да се приближи. Хомогеноста на ризиците претставува предуслов за покривање и израмнување на ризикот. Од тие причини треба осигурителниот пазар да се сегментира со што ќе се постигне сите учесници да имаат подеднакви услови на покритие на ризиците.

Секако дека границата на ваквото расчленување на осигурителниот пазар и создавање хомогени сегменти ја поставува законот на големите броеви според кој не е возможно потполно израмнување на ризикот, ако не постои потребниот минимален број на единици изложени на ризик, поради што во теоријата е тешко остварлива хомогеноста. Во практиката хомогеноста на портфелот на осигурителот се зголемува со зголемен опфат во осигурување на поголем број на осигурени предмети.

Транспарентноста на осигурителниот пазар претпоставува положба на случувањата на пазарот, како и тоаучесниците да се познати, посебно кога станува збор за цената на осигурувањето и пласираното покритие (квалитетот на услугата).

Осигурителниот пазар е конкурентен само ако сите учесници на него се во еднаква положба, без притоа да му се даде предност на некој понудувач.

По однос на преференциите што можат да се дадат на пазарот на осигурување се од особено значење во донесувањето на одлука за склучување на осигурување од што произлегува дека со тоа се потврдува дека не постои потполна конкуренција. Преференциите можат да бидат лични, просторни и временски. Личните преференции се огледуваат во фактот што и покрај поволната цена и осигурителното покритие осигурениот се определува со определен осигурител да склучи осигурување поради некои други елементи (угледот на осигурителот, традицијата, стекнатото искуство, претпочитување на порака на пријател и сл.)

Просторната преференција осигурителите ја постигнуваат особено оние поголемите, преку способна раширена мрежа на агенти кои остваруваат директни контакти со осигурениците. Временска преференција пак постои кога осигурениот го избира оној осигурител кој веднаш може да му даде

осигурително покритие за ризикот. Таквиот осигурител е во предност пред оние кој не се во таква можност веднаш да го преземаат понудениот ризик, можеби поради, немање на соодветно реосигурително покритие, а со својот капацитет, не е способен да го покрие понудениот ризик.

Присуството на конкуренцијата на осигурителниот пазар има директно влијание на цената на осигурувањето изразена во премија за осигурување ни на квалитетот на понуденото осигурително покритие. Тоа влијание на цената на осигурувањето, односно на премијата на осигурување се рефлектира на намалување на премијата за осигурување, но тоа намалување не може да оди на товар на техничката премија која служи за покривање на обврските од реализираните ризици, па оттаму останува евентуално намалување на трошоците на работењето.

Конкуренцијата влијае и на селекцијата на ризиците. Од тие причини секој осигурител е склон да ги групира ризиците согласно на неговата големина. Со таквото групирање тој всушност ја индивидуализира премијата за осигурување спрема вистинската големина на ризикот. Практично индивидуализирањето на премијата претставува процес на утврдување и прилагодување на просечната премијска стапка на секој конкретен ризик.

Индивидуализацијата на премијата како средство во конкурентската борба бара постојана грижа за адекватно разликување на техничките премии и нивно приближување до нивниот вистински индивидуален ризик, притоа водејки сметка да не се доведе во прашање дејството на законот на големите броеви, а со тоа и израмнувањето да превземените ризици.

Преку индивидуализирањето на премијата се постигнуваат следниве ефекти:

- За секој вид на ризик вистината на премијата соодветствува на големината на ризикот,
- Стимулативно влијание на осигурениците во преземање и спроведување на превентивни мерки со кои се влијае на намалување на ризикот,
- Се избегнува опасноста од антиселекција на ризиците на осигурителниот пазар,

- Постојат неколку начини за споведување на индивидуализацијата на премијата на осигорување;
- преку степенување на премијата според значењето на секој осигурен посебно (преку примена на попуст за повеќе вклучени ризици односно пакет на ризици како еден продукт, примена и справување на превентивни мерки и сл.),
- користењето на искуствени премиски стапки, при што премијата зависи од претходите индивидуални штети, преку степенување на премијата со попусти и доплата на премијата, земајќи ги предвид притоа штетите за време на траењето на договорот за осигорување (а не само за една година).

Општо прифатливо е гледиштето дека конкуренцијата има свое позитивно влијание, покрај на осигурувањето, и на ликвидацијата на штети. Ако ликвидацијата на штети е брза, определувањето на висината на штета што поправилно влијае позитивно во услови на конкуренција.

Во практиката на осигурителниот пазар, неретко е присутна и нелојалната конкуренција, која внесува штетни последици по осигурувањето. Таа се манифестира со повеќе појави и облици, но најкарактеристични се оние во делот на политиката на цени и политиката на продажбата на осигурување. Во делот на цените нелојалната конкуренција се огледа преку примена на поттарифирање, т.е пресметување на техничка премија пониска од потребната, а во делот на политиката на положбата преку преземање на осигурување од друг осигурител. Без сомнение во двата случаи ги погодуваат и осигурениот и осигурениот и осигурителот и конечно целото стопанство.

Загубата на нелојалната конкуренција, е очигледно како да се заштитат и осигурениците и осигурителите е неизбежно прашање?

Секако дека во сузбивањето на нелојалната конкуренција од особена важност е со донесување на позитивни прописи со кои ќе се уредува работењето на осигурителите, условите за осигурување и контрола на работењето на осигурителите од страна на одделението за супервизија на осигурувањето при Министерство за Финансии на Република Македонија, која мора да се подведе на стриктна примена на условите и тарифите, кои се

доставени во Министерство за Финансии и на основа на кои имаат добиено решение за работа.

Тоа значи дека осигурителот при определување на премијата за осигурување на премијата за осигурување во услови на конкуренција да нема можност, истата да ја калкулира по сопствена желба, туку мора да ги земе во предвид условите на пазарот што подразбира и определување на тежината на ризикот (со претходна оценка на ризикот) и согласно тоа а и други околности, како на пр. вид на ризик, вклучена франшиза, сумата на осигурување, рок на плаќање на премијата и др.

2. Видови на осигурување

Под видови на осигурувања се сметаат осигурувања на предмети или лица опфатени со еднакви услови за осигурување.

Според критериумот на билансни работи на осигурување и определување на деловните резултати извршена е поделба на:

- неживотни осигурувања;
- осигурување на живот;

Неживотните осигурувања можат да се класифицираат на доброволни и задолжителни според тоа дали се пропишани со закон задолжително или се на доброволна основа. Доброволните неживотни осигурувања понатаму се класифицираат на:

- Осигурување на имот;
 - Комбинирано осигурување на моторни возила;
 - Осигурувања на транспорт и кредити;
 - Осигурување на земјоделие;
 - Осигурување од последици на несреќен случај или незгода.

Задолжителните осигурувања се класифицираат на:

- Осигурување од автомобилска одговорност;
- Осигурување на патници во јавен сообраќај;

- Осигурување на сопствениците на воздухоплови од одговорноста за штети предизвикани на трети лица;
- Осигурување на сопственици на бродови односно чамци на моторен погон од одговорност за штети предизвикани на трети лица.

3. Осигурување на имоти

Осигурувањето на имоти има, пред сè, цел да надомести штета која би се случила на осигурениот имот. Надоместокот на штета подразбира претходно постоење на договор за осигурување кој може да го склучи секое правно и физичко лице кај кое постои интерес за осигурување. Под осигурување имот подразбира осигурување на предмети (подвижни и неподвижни), имотен интерес, каде спаѓа осигурување и др. Понатаму осигурување на животни (домашни или некои други), осигурување на посеви и плодови.

Во групата на осигурување имоти се вбројуваат:

- цивилни видови осигурувања (осигурување на пожар и од некои други опасности, осигурување од провална кражбаи разбојништво),
- осигурување стакло од кршење,
- домакинско осигурување,
- осигурување од општа одговорност односно одговорност од дејност;

- Осигурување на индустриски видови осигурувања (осигурување од пожар и од некои други опасности, осигурување машини од кршење и некои други опасности, осигурување на објекти во градба, осигурување на објекти во монтажа, осигурување од опасност прекин на работа поради пожар и други опасности, осигурување од одговорност од дејност, осигурување филмски претпријатија, осигурување на имот во јами на рудник со подземна експлоатација, комбинирано осигурување на електронски сметачи, процесори и слични уреди, осигурување имот на електростопански претпријатија и границиско осигурување-одговорност за грешки на предметите);

4.Осигурување од пожар/цивил и од некои опасности

Според оваа класа на осигурување предмет на осигурување се неподвижни и подвижни ствари. Во зависност што се осигурува Тарифата на премин се разделува во 9 тарифни групи. Пресметката на премијата за осигурување се врши согласно примената на критериумот градежна категорија, класа на заштитни мерки и класа на опасност на стоката која припаѓа во осигурување.

Градежните објекти вообичаено се разделуваат во масивни, мешовити и од слаба градежна категорија.

Класа на заштитни мерки за населени места се регулира согласно заеднички одредби на тарифата. Доколку станува збор за осигурување и залиха на стока, при пресметување на премија за осигурување покрај карактерот на градежната категорија на објектот во кој е сместена залихата на стоката и класата на заштитни мерки се зема во предвид уште и класата на опасност како дополнителен критериум при дефинирање и пресметување на премијата за осигурување. Во зависност од видот на стоката во тарифата на премии за осигурување од пожар и некои други опасности (цивил) предвидени се три класи на опасност во кои се сместуваат поделени стоки.

Од особена важност е договарањето на проширување на осигурителното покритие.

Да проследиме пример за пресметка на премија за осигурување според Тарифа на премии и за осигурување од опасности од пожар и некои други опасности (станува збор за осигурување пожар-цивил).

Пред тоа само да ја претставиме структурата на оваа Тарифа на тарифни групи и предметот на осигурување на секоја од нив:

Тарифна група 1,

А. Осигурување на сите згради и сите ствари во зградите и на слободен простор (паушално осигурување);

Б. Индивидуално осигурување на згради и содржината (кога стопанството не се осигурува паушално);

Тарифа група 2,

Осигурување на згради, мебел и други подвижности освен земјоделски стопанства, занаетчиски и индустриски организации;

Тарифа група 3,

Осигурување на стока на трговски дуќани, угостителски објекти и складови, освен стоките во занаетчиските и индустриските претпријатија (во иста опасност)-ризик;

Тарифа група 4,

Осигурување на залиха на дрва и јаглен на слободен простор надвор од шумско подрачје и надвор од индустриски ризик;

Тарифа група 5,

Осигурувањена шуми, соборени стебла, изработено дрво од секој вид шумско подрачје и шумски манипулации;

Тарифна група 6,

Осигурување на ниски и слични градби: брани, пруги, мостови, патишта, кејови, тротоари и пропусти, кои не се во единствениот ризик со индустриско претпријатие;

Тарифна група 7,

Осигурување на музеи и изложби;

Тарифна група 8,

Осигурување на театри, кина, циркуси и слично;

Тарифна група 9,

Осигурување на саеми.

Во примерот што ќе го дадеме ќе спроведеме осигурување на згради и опрема на пожар за осигурен X. Вредноста на зградата, по книговодствена

документација, е 10.000.000 денари; Вредноста на опремата со која располага овој осигурен исто така според книговодствена документација, е 8.000.000 денари.

Зградата и опремата се во класа на заштитни мерки а, зградата е од масивна градежна категорија и е на два ката, а опремата е сместена во зградата. Пресметката на премијата за осигурување:

Зграда	10.000.000 денари
Опрема	8.000.000 денари
Вкупно	18.000.000 денари

Пресметката стапка за масивна зграда и на два ката во зона на класа на заштитни мерки изнесува 0,4% нето ако на тоа се пресмета и делот од премијата за вршење на дејноста осигурување, да речеме дека е 15% тогаш бруто премиската стапка е 0,46%. Вкупна премија за осигурување изнесува: 8.280 денари.

Да се задржиме на уште еден пример за осигурување по оваа тарифа на премии но овој случај ќе пресметаме премија за залиха на стока по тарифна група 3.

Вкупната залиха со која располага нашиот осигурен НН е 20.000.000 денари. Станува збор за залиха на кафе и додатоци на кафе. Оваа залиха е сместена во магацин изграден од мешовит градежен материјал и се свртува во градежна категорија мешовита и е во зона на мерки на заштитни мерки на б. Врз основа на дадените елементи пристапуваме кон пресметување на премијата за осигурување која треба да ја плати осигурениот НН.

Во тарифната група 3 го наоѓаме првин статистичкиот број на кафето и додатоци на кафе во распоредот на стоките во класа на опасност. Статистичкиот број за кафе и додатоци на кафе во распоредот на стоките во класа на опасност е 280/294 со дефинирана класа на опасност 2.

Преку тарифната група и врз основа на веќе дефинираната класа на опасност и класата на заштитни мерки и градежната категорија на објектот, во кој е сместена наведената залиха, може да се определи премиската стапка со

која треба да пресмета премијата за осигурување. Тоа е 2.80% и е нето стапка, се надградува за делот од премијата за вршење на дејноста осигурување (режиски додаток), кој да го земеме дека е 15%, добиваме бруто премиска стапка од 3,22%.

Пресметка на премија:

Залиха на кафе и додатоци на кафе	20.000.000 денари
Премиска стапка	3,22%
Вкупна премија за осигурување:	64.400 денари

5. Осигурување од провална кражба и разбојништво

За оваа осигурување станува збор за осигурителна заштита на осигурениот од опасности од провална кражба и разбојништво, кои како последица на тоа доаѓа до оштетување, уништување или исчезнување на предмети односно ствари. Осигурувањето според оваа класа на осигурување може да се склучи на осигурителни покритија кои можат да се сведат на:

- сума на осигурување (вкупна вредност на стварите што се осигуруваат);
- сума на осигурување со месечно процентно верижно зголемување на сумата на осигурување;
- прв ризик и
- на т.н. таксирана вредност.

Овде е важно да се напомене дека кога се склучува осигурување во полисата или во списокот, договорената сума на осигурување се искажува посебно за секој објект односно организациони делови од објектот.

Со заедничките одредби е регулирано прашањето на пресметка на доплаток на име откуп на одбитна франшиза и за договарање на осигурување без вградени алармни уреди и други облици на заштита. Кај ова осигурување постои класирање според ризикот. Имено на класирањето влијае :

- класата на заштитни мерки (автоматски алармни постројки, чуварска служба) и

- класата на опасност на стоката кај осигурување на резервите (класата на опасност се определува според степенот на изложеноста на опасност на стоките, полупроизводите и готовите производи).

Според условите за осигурување од опасност од провална кражба и разбојништво предвидена е можност да се договори и повисок износ на име трошоци за поправка и над лимитетите предвидени со условите на осигурување, на градежни објекти, инсталациии сл. за штети направени при извршување или обид за извршување на провална кражба, се разбира, за тоа се пресметува доплатна премија. Исто така тарифата на премии за осигурување од опасност од провална кражба и разбојништво е регулирано и прашањето на одобрување на попуст на премијата доколку се исполнети особено определени услови со тарифата при што се одобруваат попусти доколку просториите ги чува чувар, со или без контролен часовник, ако во просториите е вграден автоматски алармен уред, како и за пренос на пари до определен износ ако се пренесуваат или превезуваат во куфер со шифра и синџир или во придружба на полнолетни лица.

Тарифата на премии за осигурување од опасност од провална кражба и разбојништво има пет тарифни групи и со секоја од нив се осигурува определен предмет на осигурување.

По тарифната група 1 се осигуруваат подвижни ствари во згради, намештај и уреди во канцеларии, во угостителски претпријатија, здравствени установи и сл.

По тарифната група 2 се осигуруваат готови пари, разни скапоцености, хартииод вредност, таксени и поштенски марки, разни збирки и слично. Премиските стапки по оваа тарифна група зависат од тоа кој е предмет на осигурување, каде и какво е сместувалиштето како и од начинот на осигурување (на сума на осигурување или на прв ризик е спроведено осигурувањето). Особено што треба да се наведе кај оваа тарифна група е фактот што посебно внимание е потребно да се обрне на лимитираните суми на осигурување на готови пари.

Особено внимание е потребно и при осигурувањето на скапоценостите, на хартиите од вредност и разните збирки во сопственост на граѓаните, за кои

задолжително треба да се изготват списоци во кои ќе се наведат поединечните вредности, на секоја ствар како прилог кон полисата.

По тарифната група 3 се осигуруваат залихи на стока, сировини, помошен и потрошен материјал, полупроизводи и готови производи, ситен инвентар. Оваа тарифна група ја сочинуваат три подгрупи А, Б и В, кои се применуваат во зависност од тоа дали предметот на осигурување се наоѓа во индустрија и занаетчиство, во големи складишта во комплексот на индустриски и занаетчиски организации и складишта и складишта на угостителски и трговски организации или се наоѓа во трговијата во продавница со прирачни магацини: Пресметувањето на премијата за осигурување се врши спрема класата на опасност во која спаѓа стоката и од начинот на осигурување (сума на осигурување или со примена на т. н. при ризик). Кај оваа тарифна група стоките се распоредени во класи на опасност. Доколку некои стоки не можат да се најдат на списокот тогаш со нивното класирање се врши во класа која е најблиска на неа.

По тарифната група 4 се спроведува осигурување на пари други вредности, како и скапоцености за време на пренесување и превезување. Пресметувањето на премија за осигурување по оваа тарифна група се врши во зависност од тоа за каква цел се врши преносот и од договорената сума на осигурување, како и од тоа дали е вклучен само ризикот разбојништво или притоа е вклучен и разбојништво заедно со сообраќајна незгода.

По тарифната група 5 се осигуруваат ствари во музеи, изложби, цркви и јавни библиотеки. Пресметката на премијата за осигурување и нејзината висина зависи како од предметот на осигурување исто така и од начинот на осигурување (дали е на сума на осигурување или се применува начин на осигурување според т.н. ризик).

6. Осигурување стакло од кршење

Според оваа тарифа се врши осигурување на стакло, светлосни натписи и реклами, слики, натписи и украси изработени од осигурани стакла, од мермерни плочи и од вештачки камен на маси, пултови, регали и сл., неонски и други светлосни цевки и др.

Пресметувањето на премијата се врши на :

- дебелината на стаклото,
- подвижноста на стаклото (подвижно, неподвижно),
- заштитеноста од кршење (жичена мрежа),
- видот на рамката (месингена, оловна или од друг материјал);
а кај неон цевки се зема в предвид и:
- местото на монтирањето,
- положбата на монтирањето,
- со или без подлога, обемот на осигурувањето (само цевки или и подлога).

Исправата на осигурувањето (полиса), мора да ги содржи меродавните белези на висината на премијата.

Висината на пресметаната премија за осигурување покрај од напреднаведените параметри зависи уште и од начинот на осигурување што ќе го избере самиот осигурен односно дали ќе осигурува на:

- на сумата на осигурувањето (договорена вредност), или
- на „прв ризик“

7. Домаќинско осигурување

Според оваа тарифа се спроведува осигурување на станбени објекти во индивидуална сопственост, стварите во станот, одговорноста спрема трети лица и трошоци за нужно сместување на осигурениот.

Основите кои служат при пресметување на премијата за осигурување се:

- градежната категорија на станот;
- класата на заштитни мерки (според местото на живеење);
- обемот на осигурителното покритие.

Градежната категорија кај ова осигурување се дефинира во две категории и тоа масивна и останата. Класи на заштитни мерки има три и тоа а, б и в.

За викенд куќите се пресметува доплаток на премија за осигурување од провална кражба и разбојништво.

Според оваа класа на осигурување осигурени се следните опасности (ризичи):

- пожар,
- удар на гром,
- експлозија, освен нуклеарна експлозија и радиоактивна контаминација,
- луња,
- град,
- одговорност,
- манифестација демонстрација,
- паѓање на воздушни летала,
- излевање вода од водоводни и канализациони инсталации,
- провална кражба и разбојништво, освен во ненаселени станове и викенд куќи, доколку тоа посебно не е договорено.

Од дополнителни ризици (опасности) од кои може да се осигураат според тарифата на премии за домаќинско осигурување се земат во предвид следните:

- поплава, порој и високи води,
- лизгање и одронување на земјиште,
- снежна лавина,
- кршење стакло.

Се разбира за осигурување од дополнителни ризици (опасности) треба посебно да се договорат и да се пресмета и плати додатна премија.

8. Значење, поим и дефиниција на осигурувањето

Осигурувањето претставува институција која ги надоместува настанатите штети во општеството, во неговото стопанство или кај луѓето, под дејство на природни сили или несреќни случаи. Таа всушност ја обезбедува економската заштита на осигурениците (правни и физички лица) од штетни дејствија и економски растројства, кои можат да дојдат кога ќе настане осигурителен случај, односно кога ќе се реализира ризикот на сите фази на општествената репродукција или во секојдневието на луѓето.

Кога ќе се споменуваат поимите опасност, ризик, штета, оштета. Сите тие кај нас асоцираат на тесната нивна поврзаност со осигурувањето, додека самиот збор осигурување создава претстава за сигурност.

Осигурувањето всушност претставува здружување на сите оние кои се изложени на иста опасност со цел заеднички да ја поднесуваат штетата која ќе им се случи само на некои од нив. Основата на осигурувањето е во начелото на заемност и солидарност.

Преку осигурувањето се изедначуваат и израмнуваат ризиците на прифатливо (лесно подносливо) мошне ниско ниво, се атомизира.

Атомизација на ризикот, преку неговото распоредување на мноштво осигуреници, т.е. раситнување на големите штети на безброј мали, претставува техничка суштина на осигурувањето. Осигурувањето се пројаува во три вида, односно допира три области:

- Економска,
- Техничка (статстичко-математички, т.е. актуарски) и
- Правна.

Економскиот вид се манифестира преку целта што се постигнува во осигурувањето-тоа се функциите на осигурувањето. Техничката функција се огледа преку тоа како се уредува функционирањето на осигурувањето како специфичен механизам за изедначување на ризикот, третиот појавен облик-правниот претставува утврдување на мошне голем број на правни односи, кои нужно настануваат на осигурувањето преку здружување на сретства на обештетување на сите осигуреници на кои им се случуваат штети.

8.1 Дефиниции на некои основни поими во осигурувањето

- *Бруто премија* - претстаува вкупната премија пресметана според соодветната класа на осигурување со предвидените доплатоци и попусти. Според нивниот Закон на супервизија на осигурувањето од 2002 година, член 78, став 1, тоа е премија за осигурување која се

состои од техничка премија и дел на премијата за вршење на дејноста на осигурувањето.

- *Функционална премија* - претставува премија за извршување на функцијата осигурување. Според законот, а супервизија на осигурувањето ваквата квалификација на премија не познава, овој поим е од времето пред да се усвои постојаниот Закон на супервизија на осигурувањето. Имено сè до 2002 година и законски беше санкционирана оваа категорија на премија како функционална, односно таа претстауваше нето техничка премија и делот за фондот за превентива, која функционираше засебно. Според постојаниот закон за супервизија на осигурувањето член 8 став 2, замена на функционалната премија е техничката премија која претставува дел од премијата наменет за исполнување, а обврските од договорите за осигурување.
- *Полисирана премија* - претставува премија која е наведена во полисите за осигурување и таа е еднаква на бруто премијата за осигурување.
- *Фактурирана премија* - претставува премија која се фактурира за осигуреникот.
- *Наплатна премија* - претставува премија која е наплатена било да е фактурирана било одеднаш да се наплати или на дефинирани рати. Во категоријата наплатена премија влегува сета полисирана и фактурирана премија за која има обезбедени сигурни инструменти за наплата.
- *Технички резерви* - претставуваат резерви во чиј состав влегуваат преносните премини и резервираните штети и истите не влегуваат во составот на гарантираните резерви и резервите на сигурност.
- *Резерви на сигурност* - претставуваат сретства наменети за покривање на обврските од договорите за осигурување е должно во резервите на сигурност да издвојува најмалку една третина од остварената добивка искажана по годишна сметка, ако добивката не се користи за покривање

на загубите од претходните години. Друштвото за осигурување што формирало резерви на сигурност најмалку во висина на 50% од остварената просечна премија на осигурување во последните две години, при што премиите од претходните години се зголемуваат за индексот на порастот на цените на масло, сметајќи ја и годината за која се распоредува остварената добивка, не е должно да издвојува од добивката во резервите на сигурност.

8.2 Функции на осигурувањето

Осигурувањето во основа има три функции:

- Функција на чување (заштита) на имотот на осигуреникот,
- Функцијана мобилизација (акумулација) на парични средства (финансиска функција), и
- Функција на подобрување на животните услови (социјална функција).

Првата функција со која се врши обезбедување (чување) на имотот претставува основна функција на осигурувањето, а останатите две се деривати(изведени) на оваа функција.

Заштитата на имотот како прва и непосредна функција на осигурувањето се манифестира преку спречување или предупредување на настанување на штетен настан односно штета, при што се оди на отстранување на причините за настанување на стихијските настани и несреќни случаи. Овој аспект го претставува осигурувањето во потесна смисла на зборот.

Но современото осигурување покрај надоместувањето на штети, кои се предизвикани како резултат на реализирање на осигурен случај, се повеќе сè ангажира и на планот на преземени активности за спречување на настанувањето штети. Ваквиот начин на спроведување на осигурителна заштита, односно функција на осигурување претставува манифестирање на својата посредна заштитна функција. Посредна заштитна функција на осигурувањето практично претставува превентивна функција на осигурувањето, која се остварува преку:

- Систем на материјални мерки,
- Систем на стимулирање на осигуренците преку примена на пропусти во премијата за осигурување.

Втората функција на осигурувањето која се остварува преку мобилизирање на парични средства почива правилото според кое премијата за осигурување се плаќа однапред додека исплатите на штети се врши sukcesивно во текот на годината, како што настануваат штетите, што придонесува повремено да се створи вишок на парични средства, кои можат да се користат преку банкарскиот механизам за нивно трансферирање во стопанството во форма на кредити. Оваа функција до полн израз доаѓа особено во обезбедување и проширување на резервите на сигурност со ко се постигнува компензација во време, односно се остварува временска дисперзија на ризик.

Преку оваа значајна акумулаторска функција осигурувањето станува значаен фактор на напредок на националната економија. Оттука осигурувањето покрај значајната функција на обезбедување на сигурност, стабилност и напредок (преку обезбедување континуитет и зголемување на производството), придонесува и за подобрување на условите на живот.

Трета функција на осигурувањето е социјалната. Оваа функција на осигурувањето се остварува или непосредно преку осигурувањето или посредно преку:

- Имотно осигурување (придонесува за отстранување на штетните последици од настанување на осигурениот случај односно делува превентивно на спречување на настанување на штети),
- Преку остварување на наведените финансиски функции (кои придонесуваат да се зголеми производството што конечно се одразува стопанскиот пораст).

8.3 Елементи на осигурувањето

8.3.1 Ризик

Под ризик во осигурително-правна смисла, се подразбира можности за случување на еден настан кој може да предизвика штета на имотот или да го повреди телесниот интегритет на човекот, односно да му нанесе смрт. Тоа значи дека треба да постои можност за случување пожар, поплава, експлозија, кражба и др. за да може да се склучи осигурувањето од овие ризици.

Оттука треба да ги разликуваме поимите ризик од остварен настан т.е. до осигуран случај.

Под ризик се подразбира остварување на еден економски штетен настан. Тоа е во основа и најширока дефиниција за ризикот. Но поимот ризик за остварувањето подразбира негово препознавање по следните елементи:

- Ризикот мора да бидевозможен,
- Остварувањето на ризикот да предизвикува економска штета,
- Ризикот мора да биде неизвесен,
- Остварувањето на ризикот мора да биде случаен, значи не се јавува само еднаш.

8.3.2. Оценка на ризик

Оценка на ризикот треба да вклучи во себе анализа на околностите од кои зависи големината и интензитетот на ризикот. Такви околности на ризикот се, на пример :

- Кај осигурување лица:старост, занимање, здравје и сл.,
- Кај осигурување на имот:својство на предметите кои се осигуруваат, положба, вид на градба, покрив, вид на преградните ѕидови, видови на производство на стока, превентивни и респрестивни мерки, итн.

Околностите на ризикот од ова произлегува дека се многубројни и разновидни и тие ги опфаќаат сите можности кои на еден или друг начин се во причинска заемна поврзаност, односно од причинско-последично влијание од

осигурениот ризик. Има повеќе видови на околности на ризикот: објективни и субјективни, променливи и непроменливи.

Објективни околности на ризикот се оние кои произлегуваат од својства на осигурани предмети, а субјективни оние кои произлегуваат од однесувањето, односно држењето на договарачот на осигурувањето и поради тоа зависи од неговото лично влијание. Оваа последна околност претставува т.н. објективен ризик. Објективната и субјективната околност на ризикот имаат значајно влијание на конкретна ситуација на ризикот и со тоа на осигурителниот однос.

Променливите околности на ризикот се околности со кои можат да се менуваат (уреди на гаснење пожар, видови на осигурителни покретија, содржина на складишта, места на кои се наоѓа осигурителниот предмет итн.). Наспроти тоа непроменливи се оние околности, кои се константни, секогаш исти (година на греење на зградата, година на производство на автомобилот, и др.)

Должноста за утврдување на околностите од значење за оценка на ризикот е регулирано со член 963 од Законот за облигациони односи и соодветен член од општите услови за неживотни осигурувања.

Кај имовинските осигурувања при оценка на ризикот се изготвува во писмена форма извештај за оценка на ризикот во секој осигурителен објект кој ги содржи особено следните рубрики презентирани подолу:

(адреси и на кој дел од населеното место се наоѓаат објектите на осигуреникот и со кого се граничат, на кое растојание. Да се претстави на скица)

3. Кој е сопственик на објектот.

4. Која е основната дејност на осигуреникот

(шифра на дејноста согласно на националната класификација на дејностите).

2. Карактеристики на ризикот од значење за оцена на тежината на пожарните опасности

1. Вид на објектот/објектите

- Објект за ускладишување
- Управно – административен објект
- Хотел
- Болница
- Банка
- Спортска сала
- Останати помошни објекти
- Објекти на земјоделски стопанства
- Образовни институции
- Објекти кои не се споменати претходно

2. Карактеристики на ризик од значење за оцена на тежината на пожарните опасности

2.1 Опис на градежен објекти

Дали на објектот се врши адаптација, кога и на што?

Вкупна површина _____

Површина на секој кат _____

[illegible]

3.1. Преглед за одражување на документација за одржување на инсталациите и уредите (Потребно е да се направи увид во документацијата (атест, сертификат, решение, белешка и сл.), за извршен преглед од страна на овластени стручни организации или инспекциски служби на инсталациите, уредите и постројките кои поделат на законска обврска за исполнување на пропишаните стандарди за одржување во исправни и безбедна состојба.)

- а. Електрична инсталација, уреди и постројки
- б. Громобранска инсталација
- в. Хидрантска мрежа
- г. Надворешна хидрантска мрежа

- д. Внатрешна хидрантска мрежа
 - ѓ. Да се даде податоци за извор на снабдување со вода, притиска на мрежата и опременост со опрема за хидрант)
 - е. Инсталација за детекција и јавување на пожар
 - ж. Инсталација за гасење на пожар
 - з. Инсталација за рачно јавување на пожар
 - с. Парни котли и садови под притисок
4. Други инсталации (плински инсталации, инсталации за прочистување на воздух, инсталации за отпрашување и други инсталации)

ЗАБЕЛЕШКА: Доколку постои атмосферска инсталација за јавување и гасење на пожар се пополнува записник **Записник за одобрување на попустите** .

3. Класа на заштитни мерки
- а. Подрачје на ППЕ достапно за 15 минути _____
 - б. Подрачје на ППЕ достапно за 30 минути _____
 - в. Сите останати подрачја _____

IV. Преземани превентивни мерки за заштита на објектот од аспект на:

Градежна ПП превентива

- 1. Дали во објектот постојат огнозаштитни сидови и помеѓу кои простори?
- 2. Изградени разделени сидови во објектот/каде?
- 3. Главни скали изградени од камен или бетон?
- 4. Изградени ПП скали во објектот?
- 5. Вградени огноотпорни врати и прозори во објектот?

Ризик од пожар

1. Дали во објектот постои внатрешна хидрантска мрежа (колкав е притисокот и кој е изворот на снабдување со вода)
2. Дали околу објектот постои надворешна хидрантска мрежа (колкав е притисокот и кој е изворот на снабдување на вода)?

Ризик од поплава

1. Дали објектот е лоциран близу река или друг извор на вода како (канални резервоари и др.)?
2. Ако одговорот е да, дали имало поплава во последните 10, 5, 4, 3, 2 години (да се заокружи соодветниот број).
3. Ако објектот има централно греење, дали цевките се во добра состојба и дали редовно се одржуваат?
4. Ве молиме наведете дали објектот е лоциран на пониско ниво од нивото на земјиштето и дали е подложен на поплави за време на дождливи или пречки на насип или сл.?

Дали постои опасност од:

- Лизгање на терен и одронување на земјиштето,
- Слегнување на тло,
- Снежна лавина,
- Истечување на течности,
- Самозапалување и
- Удар од непознато моторно возило.

V. Други податоци за објектот

1. Која е основната употреба на објектот (согласно судската регистрација)?
2. Второстепена употреба (доколку постои).
3. Дали објектот се користи од повеќе компании?
4. Ако е да, тогаш да се наведат дејностите на секоја компанија.

5. Дали во објектот се чуваат лесно запаливи или пажарно опасни стоки (хемиски производи, дрво, текстил, хартија и сл.).

Кој вид на стока се ускладиштува во објектот	
Вид на стока _____	Количина _____
Вредност _____	

Дали наведената стока е правилно ускладиштена?

Дали стоката е наредена на:

- ☐ Подот
- ☐ Полицы
- ☐ Палети
- ☐ Друго

6. Дали во објектот се приготвува храна и каде и какви уреди за готвење се користат (отворен пламен-оган, ел.печка, плинска печка и сл.)?

7. Каково е физичкото обезбедување на објектот?

VI. Единствен и одвоен ризик

Врз основа на предходно утврдените податоци објектите на микролокацијата се поделени на следните пажарни комплекси.

Применета метода се одредбите од Тарифите I и II

Бр на комплекс Ознака на објектот на скица. Цив/Инд.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Комплекс I										
Комплекс II										
Комплекс III										
Комплекс IV										

Образложение за поделба на објектите на пажарни комплекси:

ОЦЕНКА НА ТЕЖИНАТА НА РИЗИКОТ СПОРЕД

ОДРЕДБИТЕ НА ТАРИФИТЕ I и II

Ознака на објектите на скица и бр на комплексот								
Класа на опасност по Тарифа II								
Класа на заштитни мерки по Тар. II								
Градежна категорија по Тарифа I								
Спратност по Тарифа I								
Класа на заштитни мерки по Тар. I								

Класа на опасност на стока по Тар. I							

Попусти по комплекси

- За преземени мерки за заштита од пожар

Се користи Образецот насловен како “Записник за одобрување на попустите” изготвен од стручната служба врз база на тарифите на премии I и II

- За траење на осигурувањето
- За колективно осигурување
- За други преземени мерки кои произлегуваат од тарифите на премии I II
- За учество во штета (фтаншиза)
- Доплатоци по комплекси
- За откуп на амортизирана вредност кај градежни објекти од масивна градежна категорија

Дополнителни ризици

Ако посебно се договорени плати дополнителна премија, осигурителната заштита се проширува на еден или на повеќе дополнителни опасности:

- а. поплава и порој
 - б. лизгање и одронување на земјиште
 - в. слегнување на тлото
 - г. снежна лавина
 - д. истечување на течности (лекажа)
 - ѓ. самозапалување на залихи
 - е. излевање на вжарена течност растопена маса
 - ж. удар на непознато моторното возило во осигурен градежен објект
- Одделени (посебни) договарања за проширување на покритието
- * цртежи, акти, работни книги, планови, картотеки и сл., како и дупчени картици,

- Магнетни ленти, магнетни плочи и други датотеки,
- Модели, калапи, магнетни плочи и др датотеки,
- Готови пари, хартии од вредност и друго,
- Фолии од вештачки материјали, освен ПВЦ фолиите,
- Антени за преим на радио и телевизиски програми,
- Масла и останати полнења како катализатори и
- Трошоци за одстранување и намалување на штетите

Најголеми штети во рамките на ризикот во последните 5 години (или 10 години доколку се работи за остварена катастрофална штета)

Реден број	Датум на штета	Причина за штетата	Износ на штетата	Ревалоризиран износ на штетата

VII. Проценка на ММШ (ПМЛ или ВМШ) по одделни комплекси

VIII. Сценарио

IX. Договарање на заштитни мерки

Потребно е да се утврди кои заштитни мерки треба да ги превземе осигуреникот (со цел одделни ризици кои се опфатени со осигурувањето да бидат неизвесни), и тоа во однос на градежниот објект во однос на инсталациите, складирањето на залихите, превентивните мерки за заштита од пожар и други ризици кои до колку не се отстранат го прават ризикот извесен односно очекуван).

8.3.3. Последици од неточно утврдување на околностите на ризикот

Доколку има неточно утврдување на некои од околностите на ризикот значајни за одредување на висината на премијата или за договарање на мерки за подобрување на ризикот:

- Последиците ќе се состојат во тоа што кога е во прашање задолжително осигурување, дополнително, според точните околности на ризикот, се одредува висината на премијата, со тоа повеќе платената премија да се врати на договорувачот на осигурувањето, односно договорувачот да плати на осигурувањето штети на осигурителот разлика на помалку платената премија.
- Кај доброволните осигурувања, ако премијата треба да се зголеми, осигурителот писмено ќе го извести договорувачот дека премијата е поголема по утврдените околности на ризикот и ќе побара негова согласност за модификација на договорот. Ако договорувачот на

осигурувањето се согласи, се врши модификација на договорот со дејство од денот кога е потпишана согласноста за модификација. Од тој ден договорувачот на осигурувањето е должен да му плати разлика во премија на оосигурителот. Во спротивно договорот престанува да важи после 14-иот ден од приемот на писмениот предлог за нова стапка од оосигурителот, според самиот Закон за облигационите односи. (член 970, став 5).

Договорувачот на осигурувањето е должен при склучувањето на договорот за осигурување да му ги пријави на осигурителот сите околности што се од значење за оцена на ризикот, а што му се познати или не можеле да му останат непознати.

Понатаму договорувачот е должен да даде точна пријава во спротивно доколку даде намерно неточна пријава или премолчи некоја околност од таква природа што осигурителот не би го склучил договорот за осигурување ако знаел за вистинската состојба на работите, во таков случај осигурителот може да бара поништување на договорот за осигурување.

9. Работење во 2009 година – УНИКА Скопје

Најзначаен настан во осигурителниот сектор во Р.Македонија во 2009 година е отпочнувањето со работа на Агенцијата за супервизија на осигурување (во понатамошниот текст „АСО“). Појавата на АСО има за цел да придонесе за развојот на осигурителниот пазар во земјава, правата и интересите на осигурениците, како и за зголемена финансиска стабилност на земјата. АСО е самостојно и независно регулаторно тело кое врши јавни овластувања утврдени со Законот за супервизија на осигурувањето и Законот за задолжително осигурување во сообраќајот со чија работа се израмнува позицијата на учесниците на осигурителниот пазар со другите субјекти на финансискиот пазар во земјата.

Во доменот на регулативата, во 2009 година не се извршени позначајни измени на законската и подзаконската регулатива што го регулира работењето на субјектите од осигурителниот сектор. Исто така, не постојат

ни други позначајни промени во регулативата (промени на даноци, даночни олеснувања и сл.) кои индиректно би се одразиле на деловниот успех на субјектите, што значи дека сите пазарни учесници на осигурителниот пазар во Р. Македонија ја извршуваат својата дејност во препознатлив амбиент.

Во 2009 година на пазарот на осигурување во Р. Македонија работат 13 друштва за осигурување, од кои 11 вршат работи на неживотно осигурување а 2 на осигурување на живот, потоа 12 осигурително брокерски друштва и 5 друштва за застапување. Во споредба со истиот период во 2008 година, бројот на друштвата за осигурување е зголемен за едно друштво кое работи на неживотно осигурување, додека бројот на осигурително брокерски друштва е зголемен за 4 нови друштва. Само едно друштво покрај работите на неживотно осигурување има дозвола да врши и работи на реосигурување.

На пазарот на осигурување во Македонија во 2009 година се забележува пораст на бројот на склучени договори за 8%, додека, пак, постои извесно намалување во однос на бруто полисираната премија (во понатамошниот текст „БПП“) од 3,7% во однос на претходната година. Тоа се должи, пред сè, на намалувањето на приходите од премија за осигурување од автомобилска одговорност, поради намалувањето на стапките на техничката премија, како и поради поради порастот на расходите за спроведување на осигурувањето.

Законот за супервизија на осигурување и Законот за задолжително осигурување во сообраќајот се основна законска рамка која ги регулира условите и начинот на вршење работи на осигурување и реосигурување, начинот и условите на вршење работи на посредување во осигурувањето и спроведувањето супервизија врз работењето на друштвата за осигурување и осигурително брокерските друштва. Дополнителна законска рамка претставува Законот за облигациони односи во делот што се однесува на договорите за осигурување и Законот за трговски друштва.

Законот за супервизија на осигурување, усвоен во април 2002 година, ги вградува принципите и стандардите за осигурување на Меѓународната асоцијација на осигурителни супервизори (ИАИС), како и директивите за осигурување на ЕУ. Донесувањето на Законот беше насочено кон

воспоставување стриктни правила за управување со ризик на друштвата за осигурување. Согласно Законот, друштво за осигурување може да се основа единствено како акционерско друштво со седиште во Република Македонија. За основање и работа, друштво за осигурување може да добие дозвола која се однесува не една од двете групи на осигурување, и тоа осигурување на живот или неживотно осигурување. Друштво за осигурување под еднакви услови може да основаат домашни и странски физички и правни лица.

Во јуни 2007 година се усвои Законот за изменување и дополнување на Законот за супервизија на осигурување чија основна цел е понатамошно усогласување со законодавството на ЕУ во областа на осигурувањето и целосно усвојување на меѓународните принципи и стандарди за ефикасна супервизија, особено во делот на јакнење на независноста на супервизорскиот орган, зајакнување на критериумите за соодветност на акционерите и менаџерите во друштва за осигурување, како и јакнење на превентивните и корективните мерки на супервизија. Со Законот се изврши и понатамошно усогласување во делот на јакнење на солвентноста на друштвата за осигурување, како и усогласување со директивите кои се однесуваат на осигурителната интермедијација.

Во 2009 година Законот претрпе промена со Одлуката на Уставниот суд на Р. Македонија за укинување на членот 134-л, кој целосно го забрануваше вршењето активности поврзани со осигурувањето во станиците за технички преглед. Со оваа промена им се овозможува на осигурителните друштва и на станиците за технички преглед меѓусебно да ги договараат условите на заедничкото работење, доколку сакаат слободно да се поврзуваат во рамките на пазарот и претприемништвото. Задолжителното осигурување во сообраќајот е регулирано со **Законот за задолжително осигурување во сообраќајот**, кој предвидува поголема заштита на интересите на оштетените лица во сообраќајни незгоди преку зголемување на сумите на осигурување и нивно постепено (по однапред законски дефинирани фази) усогласување со сумите на осигурување усвоени со Директивите на Европската Унија, регулирање на роковите за пријавување и надомест на штети од страна на друштвата за осигурување, утврдување на правото на посредување (медијација), стриктно регулирање на

надлежностите на Гарантниот фонд, промена на начинот на утврдување на тарифите на премии преку формирање Комисија за осигурување од автомобилска одговорност, како и олеснување на прекуграничното давање осигурителни услуги преку воспоставување на т.н овластен претставник за штети и воспоставување Служба за надомест на штети (последните две решенија ќе се актуелизираат со моментот на стапување на Република Македонија во Европската Унија).

9.1 Осигурителен пазар во РМ – Друштва за осигурување

Во почетокот на 2009 година на осигурителниот пазар во Р. Македонија функционираа 12 друштва за осигурување, од кои 2 друштва за осигурување работат на осигурување на живот, додека останатите 10 вршат работи на неживотно осигурување. Само едно друштво покрај работите на неживотно осигурување има дозвола да врши и работи на реосигурување. Во текот на 2009 година 1 ново друштво за неживотно осигурување доби лиценца за работа и ги започна своите осигурителни активности.

Табела бр.1: Регистар на друштвата за осигурување

Table 1. Register of the insurance companies

Назив на друштвото		Вид на осигурување
1	АД за осигурување и реосигурување КЈУБИ МАКЕДОНИЈА Скопје	неживотно осигурување
2	АД за осигурување ВАРДАР Скопје	
3	АД за осигурување САВА ТАБАК	
4	ТД за осигурување ЕВРОИНС АД Скопје	
5	Друштво за осигурување ВИНЕР АД Скопје	
6	АД за осигурување ЕУРОЛИНК Скопје	
7	Друштво за осигурување ИНСИГ - МАКЕДОНИЈА АД Скопје	
8	АД за осигурување УНИКА – Скопје	
9	Национална групација за осигурување ОСИГУРИТЕЛНА ПОЛИСА АД	
10	Друштво за осигурување АЛБСИГ АД Скопје	
11	Друштво за осигурување КРОАЦИА ОСИГУРУВАЊЕ- НЕЖИВОТ	
12	АД за осигурување на живот КРОАЦИА ОСИГУРУВАЊЕ - Скопје	животно осигурување
13	АД за осигурување на живот ГРАВЕ Скопје	

9.2 Сопственичка структура

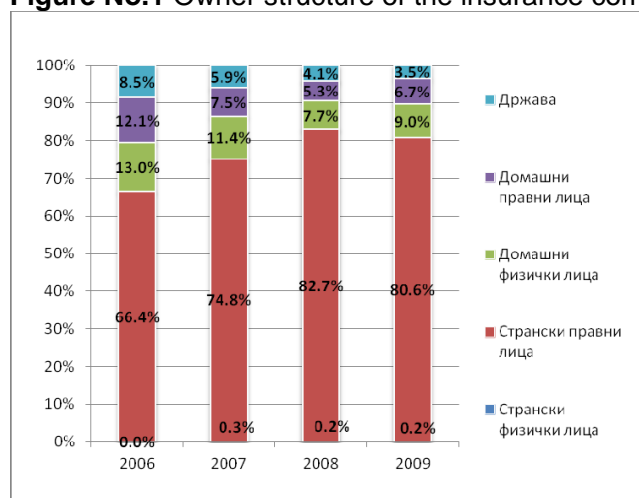
Во текот на 2009 година не доаѓа до значајна промена во

структурата на сопственоста на друштвата за осигурување. 2 (две) од постојните друштва извршија приватна емисија на хартии од вредност за докапитализација, а се појавува едно ново друштво за неживотно осигурување на пазарот. Друштвата за осигурување се во доминантна сопственост на странски инвеститори, и тоа изнесува 80,8% од вкупната сопственост, додека само едно друштво за осигурување е во целосна сопственост на домашни инвеститори. Од странските инвеститори, доминираат странските правни лица, односно странските осигурителни друштва со 80,6% во однос на вкупната сопственост, со што тие се делумно или целосно присутни во 12 од вкупно 13 друштва за осигурување на пазарот. Трендот на влез на странскиот капитал во осигурителниот сектор придонесува за засилување на конкуренцијата и за промоција на нови производи на пазарот од кои ги издвојуваме осигурувањето на земјоделското производство, осигурувањето „миникаско“ и осигурувањето од одговорност, како и за унапредување на знањето во делот на управувањето со ризици, грижата кон потрошувачите за навремено и редовно сервисирање на штети и водење ефикасна политика на управување на средствата.

На Слика 1 е прикажан преглед на сопственичката структура на друштвата за осигурување на 31.12.2009 година.

Слика бр.1: Сопственичка структура на друштвата за осигурување

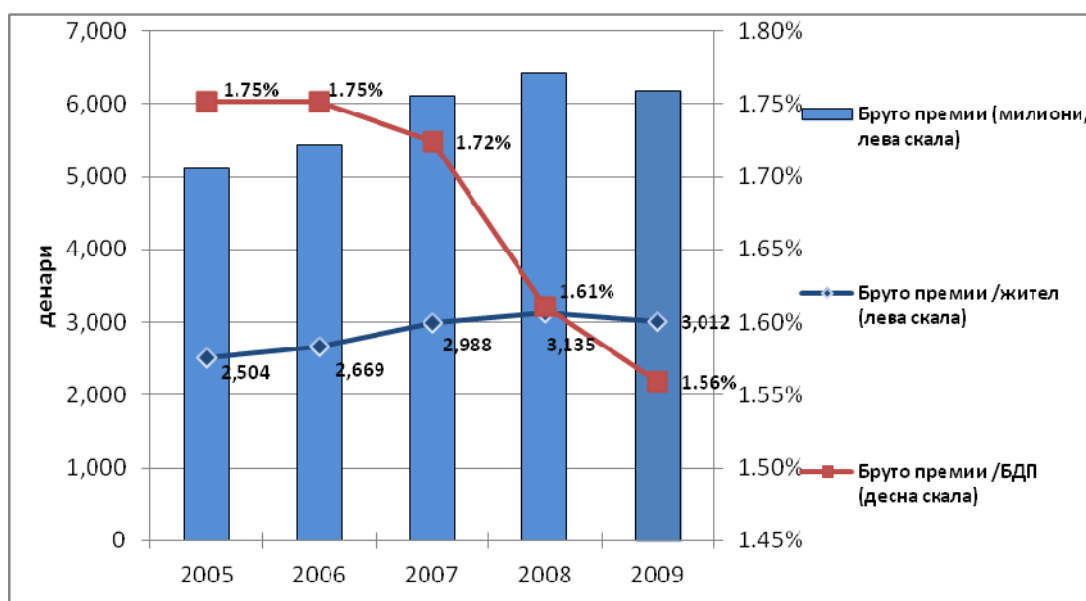
Figure No.1 Owner structure of the insurance companies

9.3 Степен на развиеност

Основни показатели со кои се мери степенот на развиеноста на осигурителниот пазар се показателите степен на густина и степен на пенетрација. И покрај позитивниот тренд, податоците за нивото на пенетрација на осигурувањето во 2009 година покажуваат дека вкупната БПП во земјата учествува со 1,53% во БДП, додека степенот на густина изнесува 3.012,00 ден./жител, што е слично но е под нивото за сродната група земји во регионот. Промените се прикажани на Слика 2.

Слика бр.2: Показатели на развојот на осигурителниот пазар
Figure No.2 Development indicators of the insurance market

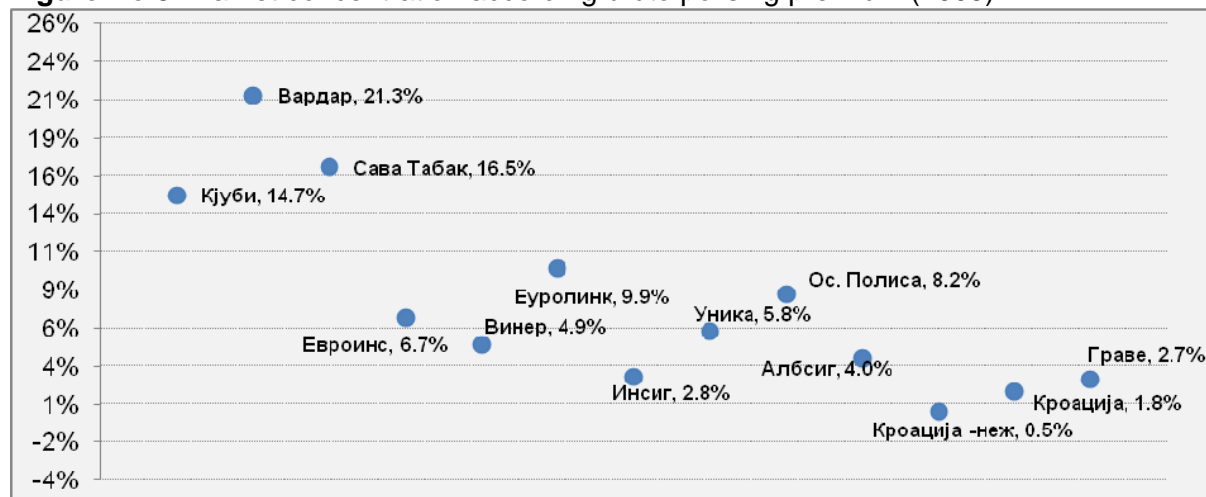
Релативно високата пазарна концентрација е уште една од основните карактеристики на осигурителниот сектор во Македонија и покрај трендот на нејзиното опаѓање. Херфиндал индексот, пресметан преку БПП, се намали од 1303,37 за 2008 година, на 1237,59 за 2009 година, што е во рамките на прифатливото ниво на концентрација. Сличен тренд покажува мерењето на индексот преку активата на друштвата за осигурување, кој се намали од 1660,63 за 2008 година, на 1489,71 за 2009 година.

Од перспектива на различните видови осигурувања, посебно висока концентрација е присутна кај осигурувањето на живот и реосигурувањето поради малиот број друштва во овој домен. Кај неживотното осигурување присутно е постојано намалување на концентрацијата во умерена форма, што покажува и мерењето преку Херфиндал индексот (по БПП) кое во 2009 година изнесува 1355,66 (2008: 1410,91), а кај активата изнесува 1742,24 (2008: 1921,25). Во исто време, показателот CR5 пресметан преку БПП за овој вид осигурување изнесува 73,93%, (76,46% во 2008 година).

Пазарната концентрација, измерена преку учеството на петте водечки друштва за осигурување во бруто полисираната премија, иако на крајот на 2009 година регистрира понатамошно намалување, сепак е висока и изнесува 70,69% (73,80% во 2008 година).

Слика бр.3: Пазарна концентрација според бруто полисираната премија (2009)

Figure No.3 Market concentration according bruto polising premium (2009)

9.4 Бруто полисирана премија

БПП во осигурувањето и реосигурувањето кај друштвата за неживотно осигурување ја вклучува вкупната полисирана премија, односно сите склучени договори за осигурување во тековниот пресметковен период, без оглед дали овие износи во целост или делумно се поврзани со подоцнежни пресметковни периоди, додека кај животното осигурување вкупната полисирана премија ги вклучува сите премии платени до крајот на пресметковниот период.

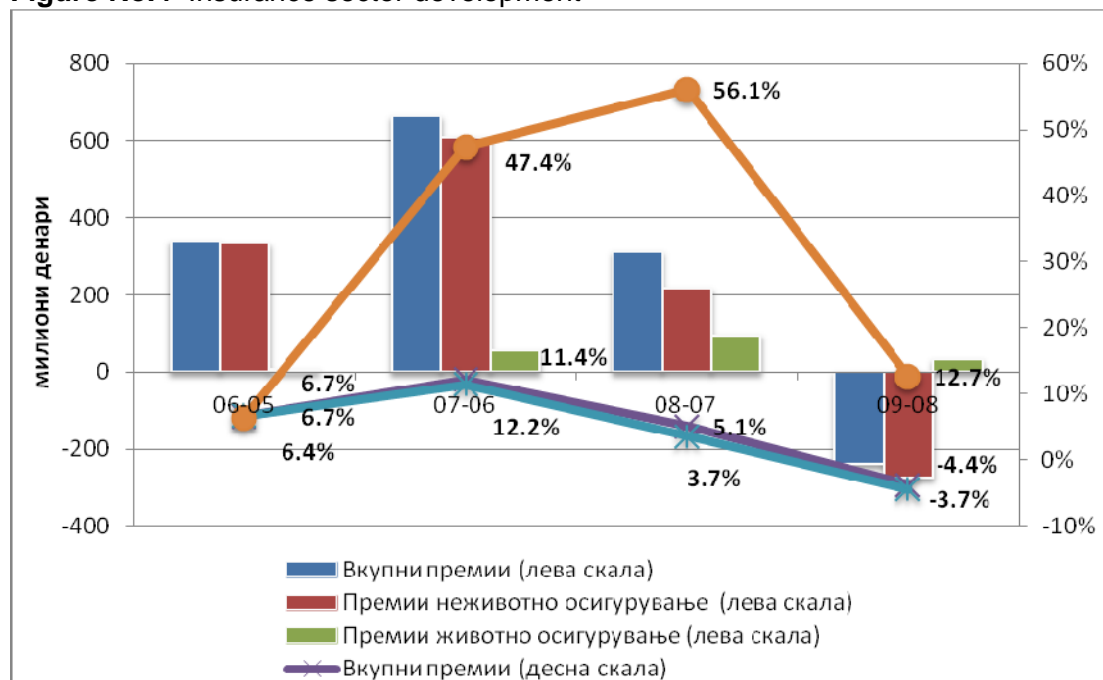
Во текот на 2009 година полисирана е бруто-премија во износ од 6.182.401 илјади денари, од кои 5.881.584 илјади или 95,13% е од вршењето работи на неживотно осигурување, додека 300.817 илјади денари или 4,87% е од осигурување на живот.

Износот на премија реализирана од активно реосигурување кај единственото друштво за реосигурување во земјата изнесува 2.955 илјади денари и претставува 0,33% од премијата на активно реосигурување во БПП на друштвото.

Вкупната БПП во 2009 година се намали за 3,7% во однос на 2008 година, со што се приближи до нивото од 2007 година. Премиите од неживотното осигурување, кои учествуваат во структурата на БПП со 90,13% во 2009 година, забележаа пад од 4,4% во споредба со 2008 година, додека премиите од осигурување на живот бележат раст од 12,7%. (Слика бр.4). Поединечно, во споредба со 2008 година, зголемување кај БПП имаше кај 7 од 12 друштва за осигурување што работеа во 2008 година, додека 5 друштва за осигурување забележаа БПП пониска отколку во

2008 година, меѓу кои КЈУБИ МАКЕДОНИЈА и ВАРДАР како друштва за осигурување со стандардно учество над 10% од вкупната БПП.

Слика бр.4: Развој на осигурителниот сектор
Figure No.4 Insurance sector development

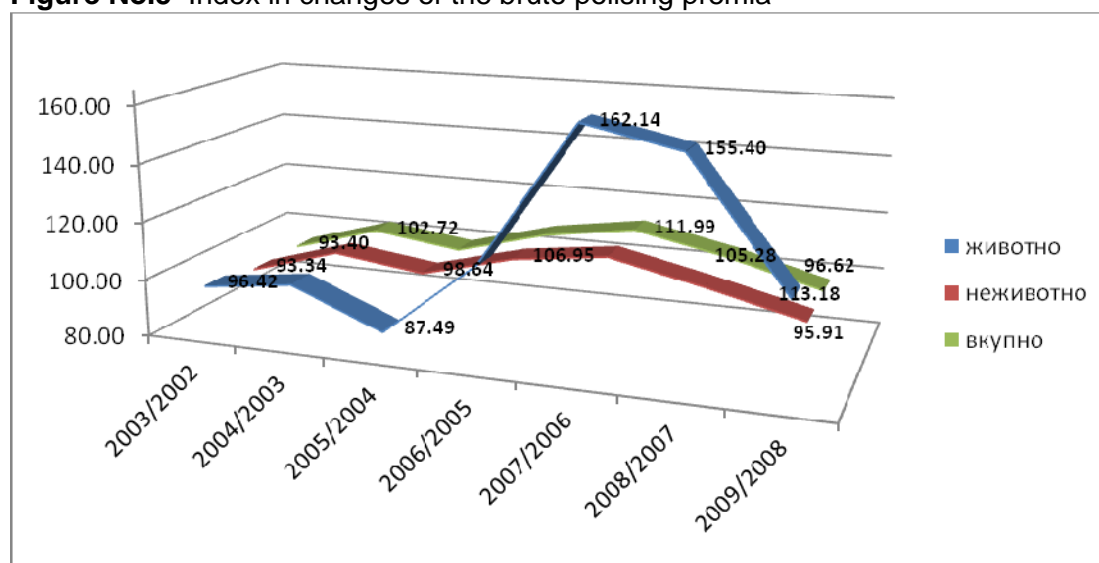
Табела бр.2: Бруто полисирана премија кај друштвата за осигурување во 2008/2009 (во МКД)
Table no. 2 Bruto polising premia of the insurance companies in 2008 and 2009 in 000 MKD

БР.	ДРУШТВО ЗА ОСИГУРУВАЊЕ	БРУТО ПОЛИСИРНА ПРЕМИЈА (БПП)		ДИНАМИКА 2009/2008	УЧЕСТВО ВО ВКУПНАТА БПП	
		2008	2009		2008	2009
1	КЈУБИ	1.152.934	889.004	77,11	17,95%	14,38%
	КЈУБИ (ЖИВОТ)	32.849	22.049	67,12	0,51%	0,36%
2	ВАРДАР	1.368.218	1.316.168	96,20	21,31%	21,29%
3	САВА ТАБАК	1.003.672	1.023.383	101,96	15,63%	16,55%
4	ЕВРОИНС	367.353	415.385	113,08	5,72%	6,72%
5	ВИНЕР	271.755	305.242	112,32	4,23%	4,94%
6	ЕУРОЛИНК	606.084	612.959	101,13	9,44%	9,91%
7	ИНСИГ	189.795	170.533	89,85	2,96%	2,76%
8	УНИКА	332.371	359.773	108,24	5,18%	5,82%
9	ОСИГУРИТЕЛНА ПОЛИСА	575.350	506.652	88,06	8,96%	8,20
10	КРОАЦИА НЕЖИВОТ		33.634			0,54%
11	АЛБСИГ	287.287	248.851	86,62	4,47%	4,03%
12	КРОАЦИА	91.237	113.436	124,33	1,42%	1,83%

13	ГРАВЕ	142.584	165.332	115,95	2,22%	2,67%
	ВКУПНО	6.421.489	6.182.401	96,28	100,00%	100,00 %

Набљудувано преку индексот на промени на бруто полисираната премија во периодот 2002 -2009 година, можеме да согледаме дека неживотното осигурување и вкупното осигурување имаат слична линија на тренд, од каде е очигледно доминатно учество на неживотното осигурување во осигурителниот сектор (Слика бр.5).

Слика бр.5: Индекс на промени на бруто полисираната премија
Figure No.5 Index in changes of the bruto polising premia

Еден од најсоодветните показатели за обемот на извршените работи на друштвата за осигурување е анализата на обемот на извршените работи по различните класи на осигурување. На тој начин, преку податоците за БПП по класи на осигурување, дополнително е прикажана пазарната структура на сите друштва за осигурување во 2009 година (Табела бр. 3).

Табела бр. 3: Пазарна структура според бруто полисирана премија по одделни класи на осигурување (МКД)

Table No. 3 Market structure according bruto polising premia for separated classes of insurance

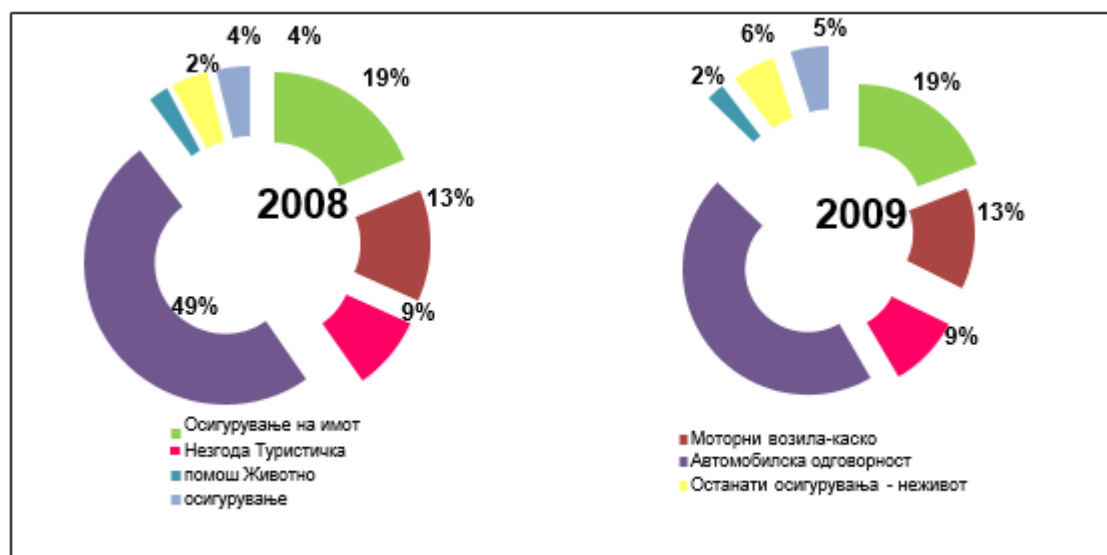
	Кјуби	Вардар	Сава Табак	Евроинс	Винер	Еуролинк	Инсиг	Уника	Осиг. полиса	Албсиг	Кроациа	Кроациа живот	Граве	Вкупно
01.Осиг.од незгода	128,121	131,303	50,061	32,168	79,891	76,156	5,479	13,811	47,486	8,451	4,209			577,136
02.Здравствено осиг.			1,415		6,887				1,571	15				24,873
03.Осиг.на патнички возила-КАСКО	137,329	243,251	114,803	50,502	15,591	127,393	5,407	27,165	71,966	11,48	4,563			809,45
05.Осиг.на воздухоплови- КАСКО		66,616			6,118	50,925			184					123,843
06.Осиг.на пом.,реч.,езер. –КАСКО	96		344	108	25	185			2					760
07.Осиг.на стока во превоз	36,743	7,319	3,943	10,385	801	4,279		609	1,471	948	456			66,954
08.Осиг.на имот од пожар и др.оп.	121,858	69,925	60,915	18,233	6,078	52,944	1,083	19,662	16,539	5,608	1,065			373,91
09.Останати осиг.на имоти	172,198	127,76	354,848	25,442	65,307	29,908	1,061	10,967	23,729	2,325	1,42			814,965
10.Осиг.од автомобил. Одговорност	256,497	662,012	391,861	248,019	119,687	179,159	146,437	263,838	319,32	205,039	21,134			2,813,003
11.Осиг.од одгов.во воздуш.сооб.		872	25,331		1,029	36,549			127					63,908
12.Осиг.од одговорн.на пловни обј.	240	35	184	247	32	200			737					1,675
13.Останати осиг.од одговорност	7,896	6,662	4,554	7,082	3,562	21,183		4,834	8,073		518			64,364
14.Осиг.на побарувања (КРЕДИТИ)	109													109
15.Осиг.на емство(ГАРАНЦИЈА)	154		66											220
16.Осиг.на финанс.губитоци	1,85	413	27		234									2,524
18.Осиг.на туристички услуги	25,913		15,031	23,199		34,078	11,066	18,887	15,447		269			143,89
19.Осиг.на живот	22,049											113,436	165,332	300,817
ВКУПНО НЕЖИВОТ (1 -18)	889,004	1,316,168	1,023,383	415,385	305,242	612,959	170,533	359,773	506,652	248,851	33,634			5,881,584
ВКУПНО ЖИВОТ (19)	22,049											113,436	165,332	300,817
Вкупно														

9.5 Структура на учество

И во текот на оваа година осигурувањето на моторни возила е најзастапено со 58,6% во вкупната бруто полисирана премија, при што на осигурувањето од автомобилска одговорност отпаѓаат 45,5%, а на доброволно осигурување на моторни возила (каска) 13,1%. Потоа следува осигурувањето на имот (од пожар, природни непогоди, кражби и други ризици) со 19,2%, и осигурувањето од последици на несреќен случај (незгода) со стандардно учество од 9,3%%. Структурата по класи, како и споредбата со 2008 година, е претставена на Слика 6.

Слика бр.6: Структура на бруто полисирана премија по класи на осигурување

Figure No.6 Structure of bruto polising premia of insurance classes

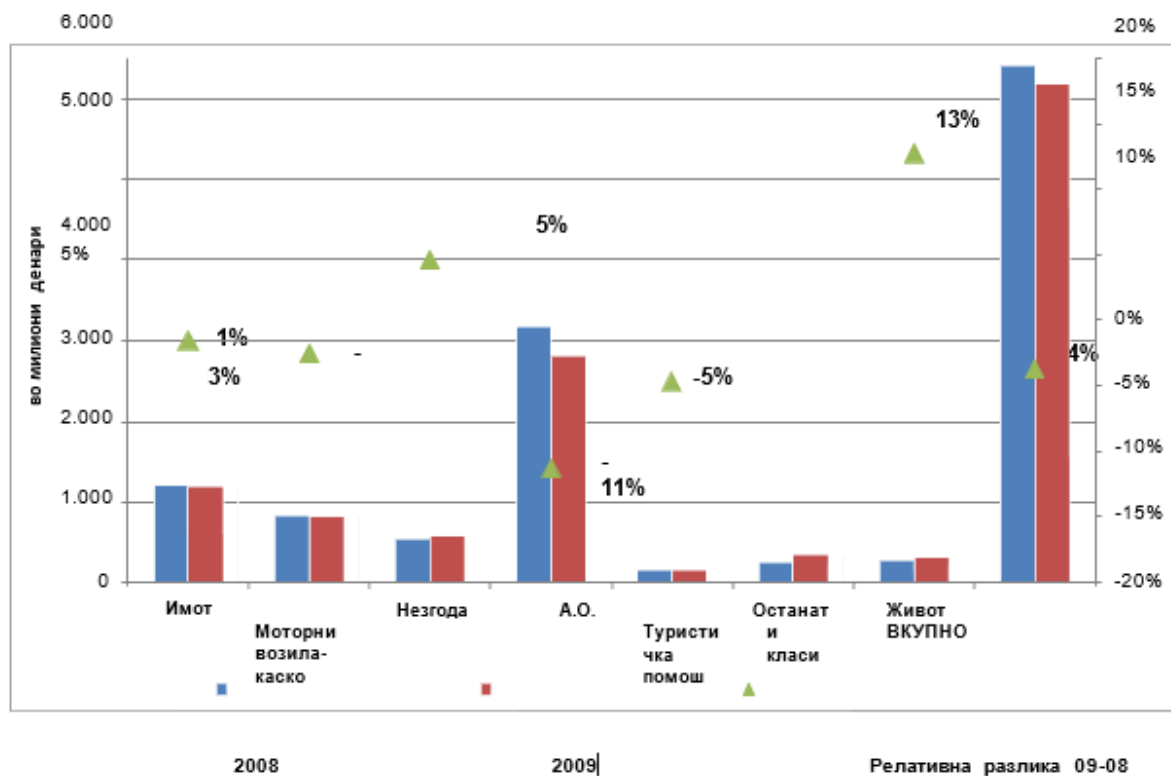

Структурата на формирање на БПП во 2009 година има сличен тренд во споредба со 2008 година во класите на неживотно осигурување. Единствено што заслужува посебно внимание е падот на премиите од 11% во класата кај автоодговорноста, што истовремено е и најзначајната компонента во формирањето на вкупната БПП (Слика бр.7).

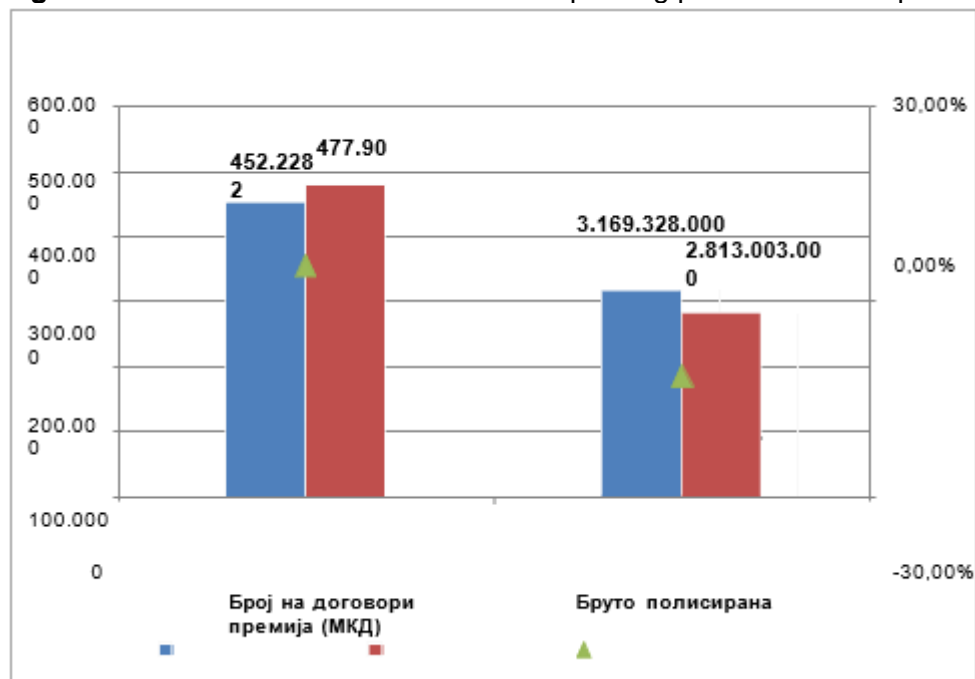
Најзначаен фактор кој влијаеше на падот на БПП е донесенета одлука за намалување на стапките на техничката премија за осигурување од автомобилска одговорност. При тоа, како паралелен ефект од оваа мерка доаѓа до зголемување на бројот на склучените договори (полиси) за

автоодговорност за 5,68% во 2009 година во споредба со 2008 година. (Слика бр.7)

Слика бр.7: Тренд на формирање на бруто полисираната премија
Figure No.7 Forming trend of bruto polising premia

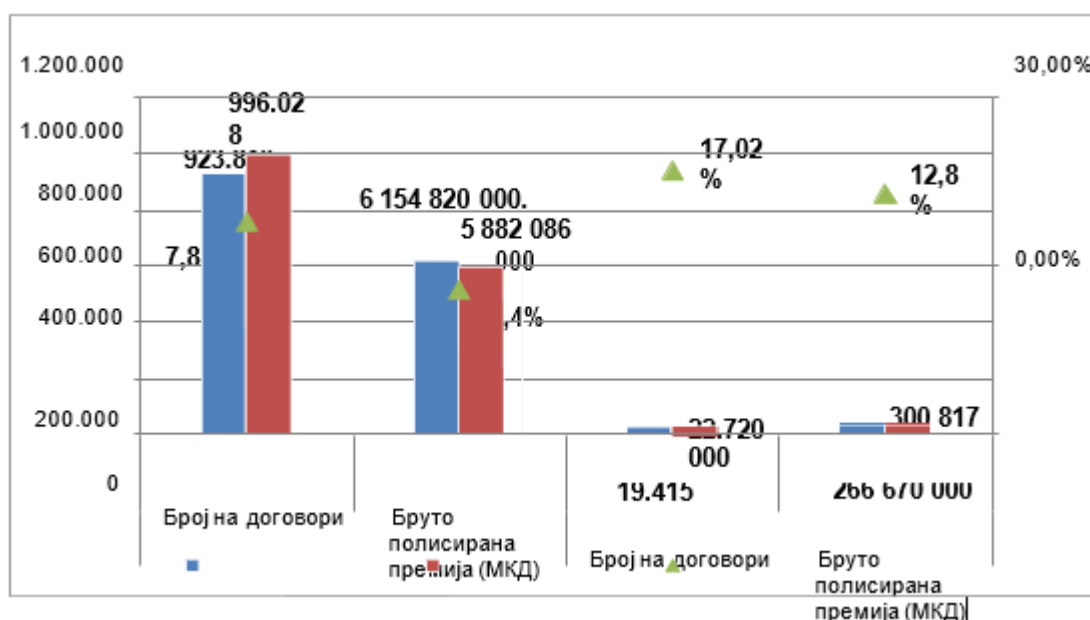
Слика бр.8: Број на договори и бруто полисирана премија кај автоодговорноста
Figure No.8 Contracts numbers and bruto polising premia of car responsibility

Во текот на 2009 година друштвата за осигурување издале вкупно 1.018.746 полиси за осигурување, што претставува зголемување на бројот на склучените договори за 8% во однос на 2008 година. 22.720 или 2,23% од вкупно издадените полиси се полиси за осигурување на живот, што претставува пораст од 17.02% во однос на бројот на полисите издадени во 2008 година.

996.028 или 97,77% од вкупно издадените полиси се полиси во рамките на неживотното осигурување, што претставува пораст од 7.82% во однос на бројот на полисите издадени во 2008 година (Слика 9).

Слика бр.9: Број на договори и бруто полисирана премија
Figure No.9 Contract numbers and BPP

Во структурата на издадените полиси е најголемо учеството на полисите за осигурување од автомобилска одговорност, или вкупно 477.902 издадени полиси во наведениот период, потоа следува осигурувањето од последици на несреќен случај (незгода) со 171.172 издадени полиси и осигурување на туристичка помош со 211.013 издадени полиси. Друштвата во текот на 2009 година исплатиле бруто износ на штети од 2.962 милиони денари. Во споредба со 2008 година бруто износот на исплатени штети е помал за 6,85% (Табела 4). На Сликаот бр.10 е прикажано поединечното учество на друштвата за осигурување во вкупниот бруто износ на исплатени штети за 2009 година, од каде се гледа дека друштвата за осигурување кои и во

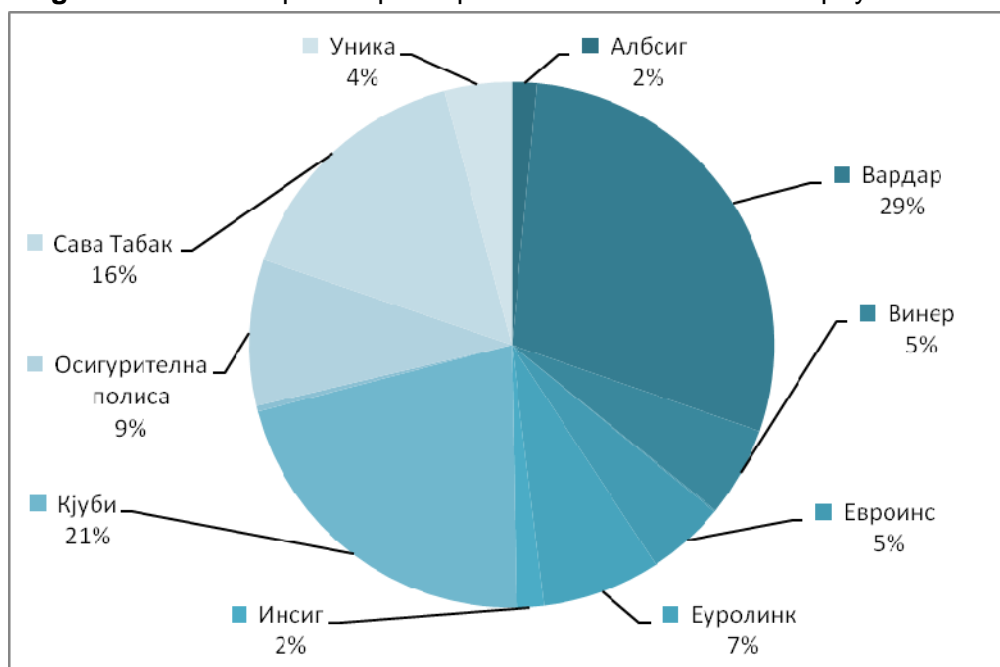
вкупната БПП на осигурителниот сектор, како и во вкупната актива учествуваат со над 10%, се присутни со доминантно учество во вкупните исплати на штетите. Исто така, во вкупниот бруто износ на исплатени штети на осигурителниот сектор е минимално учеството на двете друштва за осигурување на живот, односно сумите со кои тие учествуваат се само 0,42% од вкупните штети (Слика бр.10).

Табела бр.4: Бруто исплатени штети по класи на осигурување (во 000 МКД)
Table N° 4: Bruto payev damages of insurance classes (in 000 MKD)

Класи на осигурување	2006	2007	2008	2009
Имот	400.240	365.351	443.382	459.407
Моторни возила каско	400.937	410.669	489.178	529.979
Незгода	314.154	335.611	384.564	354.233
Автомобилска одговорност	1.495.144	1.573.497	1.697.244	1.491.083
Туристичка помош	52.964	9.922	14.146	15.372
Останати осигурувања - неживот	24.591	34.933	49.292	14.728
Живот	109.094	135.572	104.535	97.448
Вкупно	2.797.124	2.865.555	3.182.341	2.962.250

Слика бр.10: Учество на друштвата за осигурување во вкупно исплатените штети во 2009 година

Figure No.10 Companies participation for insurance in total payed in 2009

9.6 Средства и извори на средства - Структура на активата

Вредноста на активата на друштвата за осигурување на 31.12.2009 година изнесува 12.202 милиони денари и е поголема за 282,2 милиони денари или 2,37% во однос на вкупната актива кај осигурителните друштва во 2008 година, со што продолжува позитивниот тренд на пораст присутен претходната година (Табела бр.5).

Од вкупната актива, дури 53,77% се однесуваат на побарувања, 24,06% на вложувања, 10,24% на материјални средства и 8,99% на останати средства. Останатите ставки на активата (нематеријални средства и платени трошоци од идните периоди и недостасана наплата на приходи) претставуваат 2,95% од вкупната актива.

Табела бр.5: Структура на активата на друштвата за осигурување (МКД)

Table No. 5 Active structure of insurance companies (MKD)

	31.12.2008	Учество	31.12.2009	Учество	Индекс 2009/2008
Побарувања за запишан, а неуплатен капитал					
Нематеријални средства	108.133.179	0,91%	76.934.503	0,63%	71,15
Материјални средства	1.310.461.082	10,99%	1.249.182.822	10,24%	95,32
Вложувања	2.185.995.673	18,34%	2.935.389.038	24,06%	134,28
Вложувања за сметка и ризик на сопственикот на полисата за осигурување на живот					
Побарувања	6.646.981.203	55,76%	6.561.321.123	53,77%	98,71
Останати средства	1.419.671.605	11,91%	1.096.971.795	8,99%	77,27
Платени трошоци од идните периоди и недостасана наплата на приходи	249.186.343	2,09%	282.908.302	2,32%	113,53
ВКУПНО АКТИВА	11.920.429.085	100,00%	12.202.707.583	100,00%	102,37

И покрај тоа што доминатниот дел на вкупната актива во осигурителниот сектор ја сочинува активата на друштвата за неживотно осигурување, сепак, и понатаму продолжува трендот на зголемување на учеството на активата на друштвата за осигурување на живот, која во 2009 година изнесува 8,27% (7,57% во 2008 година) од вкупната актива на друштвата за осигурување. Покрај зголеменото релативно учество на вложувањата во вкупната актива и апсолутниот раст, се забележуваат промени во структурата на вложувањата. Како резултат на корекциите на

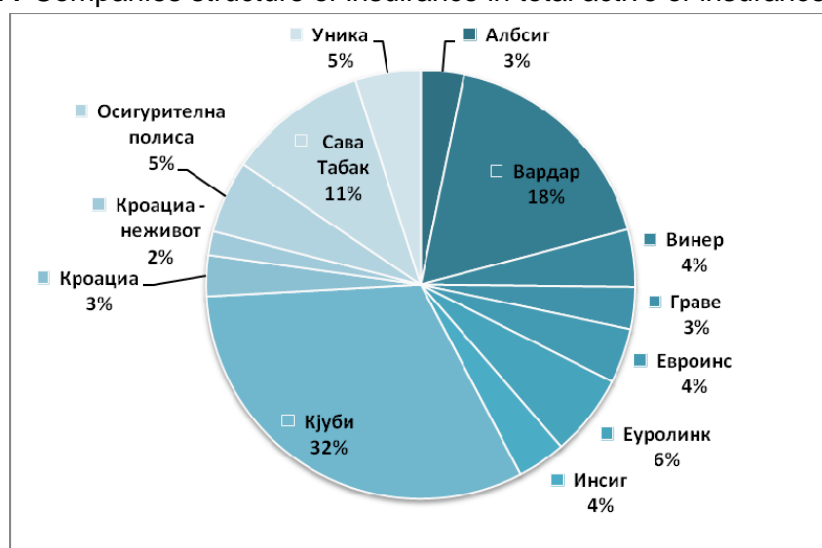
цените на акциите на пазарот на капитал под изразеното влијание на светската финансиска криза, намалено е вложувањето во сопственички инструменти, на сметка на должнички инструменти на пазарот на капитал и традиционалните банкарски производи.

Вложувањата во акции изнесуваат 201,4 милиони денари и истите се намалени за 55,15% во однос на состојбата од 449,1 милиони денари во 2008 год. Вложувањата во должнички инструменти изнесуваат 663,6 милиони и бележат пораст од 233,2% во однос на состојбата од 199,1 во 2008 година, додека, пак, депозитите изнесуваат 1.396 милиони и имаат зголемување од 38,7% во однос на состојбата од 1.007 милиони денари во 2008 година. Кај структурата на побарувањата, побарувања од непосредните работи на осигурување изнесуваат 3.740 милиони денари (57,01% од вкупните побарувања) и бележат пораст од 2,9% во однос на состојбата од 3.634 милиони денари во 2008 година. Побарувања од работите на реосигурување изнесуваат 347,3 милиони денари (5,29% од вкупните побарувања) и бележат пад од 3,5% во однос на состојбата од 359,9 милиони денари во 2008 година. Останатите побарувања изнесуваат 2.473 милиони денари (37,69% од вкупните побарувања) и бележат пад од 6,8% во однос на состојбата од 2.652 милиони денари во 2008 година.

Структурата на учеството на друштвата за осигурување во вкупната актива на осигурителниот сектор е прикажана на Слика бр.11.

Слика бр.11: Учество на друштвата за осигурување во вкупната актива на осигурителниот сектор во 2009 година

Figure No. 11 Companies structure of insurance in total active of insurance sector 2009

9.7 Структура на пасива

Во вкупната пасива на друштвата за осигурување во 2009 година, техничките резерви учествуваат со 41,70%, капиталот и резервите со 17,6%, додека сите останати ставки со 23,19% од вкупната пасива на друштвата за осигурување (Табела бр. 6).

Табела бр.6: Структура на пасивата на друштвата за осигурување (МКД)
Table No. 6 Passive structure of insurance companies (MKD)

	31.12.2008	Учеств о	31.12.2009	Учеств о	Индекс 2009/2008
Капитал и резерви	4.255.947.867	35,70%	4.283.896.403	35,11%	100,656694
Обврски од втор ред					
Технички резерви	4.948.661.70	41,51%	5.088.002.37	41,70%	102,815724
Неосигурителни - технички резервирања					
Останати резервирања	1.177.121.59	9,87%	1.180.363.41	9,67%	100,275403
Депозити задржани од работите предадени во реосигурувањеи финансиски пресметковни односи					
Останати обврски	1.357.673.46	11,39%	1.390.208.08	11,39%	102,396351
Одложено плаќање на трошоци и приходи во идните периоди (ПВР)	181.024.449	1,52%	260.237.322	2,13%	143,758108
ВКУПНА ПАСИВА	11.920.429.08	100,00%	12.202.707.60	100,00%	102,368023

Во 2009 година уплатениот капитал изнесува 3.022 милиони денари и во споредба со 2008 година е забележан пораст во износ од 363.446 милиони денари или 12%, што е резултат на зголемувањето на основната главнина на две друштва за неживотно осигурување, како и на основањето на ново друштво за неживотно осигурување.

9.8 Капитал и потребно ниво на маргина на солвентност

Вкупниот капитал на друштвата за неживотно осигурување изнесува 3.790 милиони денари и неговото учество во вкупната пасива кај овие друштва изнесува 33,86%. Друштвата за осигурување на живот располагаат со вкупен капитал од 493,3 милиони денари што претставува 48,91% од вкупната актива на овие друштва. Друштвата за осигурување на редовна квартална основа вршат пресметки на потребното

ниво на маргина на солвентност согласно одредбите од Законот за супервизија на осигурување. Капиталот на друштвото за осигурување треба во секое време да биде најмалку во висина на потребното ниво на маргината на солвентност. Сите друштва за осигурување во Република Македонија се солвентни. Доколку се соберат износите на потребно ниво на маргина на солвентност на друштвата кои вршат работи на неживотно осигурување, се добива износ од 956.257 илјади денари, што покажува дека вкупниот износ на капитал кај овие друштва е за 3,45 пати повисок од потребното ниво на маргина на солвентност. Друштвата за осигурување на живот пресметале дека потребното ниво на маргина на солвентност изнесува 42.232 илјади денари, што покажува дека пресметаниот капитал е за 11,24 пати повисок од пресметаното потребно ниво на маргина на солвентност.

Секое од друштвата за осигурување има назначено овластен актуар кој ги проверува пресметките и ги одобрува. Во ниту еден од доставените извештаи нема искажано резерви од страна на актуарот за овие пресметки, што ја потврдува веродостојноста на истите.

9.9 Технички резерви

Техничките резерви се зголемија за околу 2,81% во однос на 2008 година и го задржаа најголемото учество во структурата на пасивата на друштвата за осигурување.

Вкупниот износ на технички резерви на друштвата за осигурување што вршат работи на осигурување во групата на неживот, на крајот на 2009 година изнесува 4.615 милиони денари или 1,58% пораст во однос на претходната година, додека, пак, вкупниот износ на технички резерви на друштвата за осигурување што вршат работи на осигурување во групата на живот изнесува 472 милиони денари, што претставува пораст од 16,67% во однос на претходната година (Табела бр.7).

Табела бр.7: Структура на техничките резерви
Table No. 7 Technical reserves structure

Структура на техничките резерви	неживот		живот		вкупн	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009
резерви за преносни премии	2.334.784	2.207.628	62.527	74.412	2.397.311	2.282.041
резерви за бонуси и попусти	24.621	8.878	0	0	24.621	8.878
резерви за штети	2.174.511	2.382.633	5.289	7.708	2.179.800	2.390.341
математичка резерва	0	0	335.099	390.284	335.099	390.284
други технички резерви	9.861	16.459	1.970	0	11.831	16.459
Вкупно	4.543.776	4.615.598	404.886	472.404	4.948.662	5.088.002

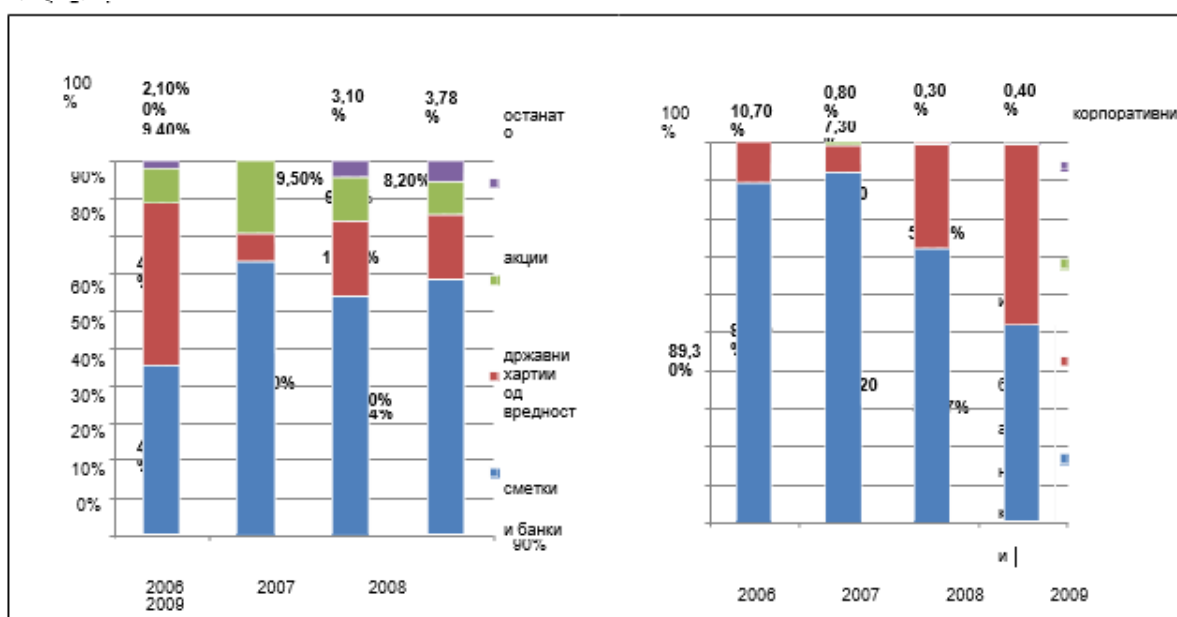
9.10 Средства кои ги покриваат техничките резерви

Средствата кои ги покриваат техничките резерви се оние средства на друштвото за осигурување кои служат за покривање на идните обврски кои произлегуваат од договорите за осигурување, како и можните загуби во однос на оние ризици поврзани со вршење на работи на осигурување за кои друштвото за осигурување е должно да издвои средства за технички резерви. Друштвото за осигурување е должно да вложува средства во висина барем еднаква на вредноста на техничките резерви, согласно одредбите од Законот за супервизија на осигурување и прописите донесени по основ на истиот. Во 2009 година друштвата за осигурување во рамките на групата за неживот, најголем дел од средствата кои ги покриваат техничките резерви, или вкупно 2 157 милиони денари, ги вложиле во форма на банкарски сметки и депозити во банки, потоа 548 милиони денари во државни хартии од вредност, 287 милиони денари во акции регистрирани на Македонската берза АД Скопје врз основа на одобрение од КХВ, 49 милиони денари во хартии од вредност издадени од странски издавач, 8,2 милиони денари во удели во отворени инвестициски фондови и 116,7 милиони денари во други вложувања. И во однос на средствата што ја покриваат математичката резерва и другите технички резерви, друштвата за осигурување на живот извршиле вложувања во износ од 262 милиони денари во форма на банкарски сметки и депозити во банки, потоа 242 милиони денари во државни хартии од вредност и 1,8 милиони денари во хартии од вредност издадени од странски издавач.

И во однос на средствата што ја покриваат математичката резерва и другите технички резерви, друштвата за осигурување на живот извршиле вложувања во износ од 262 милиони денари во форма на банкарски сметки и депозити во банки, потоа 242 милиони денари во државни хартии од вредност и 1,8 милиони денари во хартии од вредност издадени од странски издавач (Слика бр. 12).

Слика бр.12: Средства што ги покриваат техничките резерви неживот (лево); живот (десно)

Figure No. 12 The means which are covered by technical reserves for unlife (left), life (right)

9.11 Финансиски резултат од работењето

Во периодот 01.01. – 31.12.2009 година, осигурителниот сектор оствари загуба во износ од 170,83 милиони денари. Притоа, во сегментот на осигурување на живот е остварена добивка во износ од 18,6 милиони денари, додека во сегментот на неживотно осигурување е остварена загуба од 189,58 милиони денари, која главно се должи на промената на интерните сметководствените политики кај некои од друштвата за неживотно осигурување во делот на вреднување на доспеаните побарувањата по основ на премија за осигурување и финансиските вложувања.

Во сегментот на неживотно осигурување, нето-добивка во износ од 226,9 милиони денари за финансиската година прикажаа 8 друштва за

осигурување, додека загуба во износ од 416,4 милиони денари прикажаа 3 друштва за осигурување. Во сегментот на осигурување на живот, нето-добивка во износ од 18,6 милиони денари за финансиската година остварија сите друштва за осигурување кои имаат активности во овој сегмент.

Со оглед дека на ниво на осигурителниот сектор е создадена загуба и не е можно да се прават споредби за релативните показатели на „успешност“, внимание за анализа привлекува структурата на загубата кај друштвата за осигурување, односно карактеристиките на остварениот технички и нетехнички резултат како составен дел на финансискиот резултат.

За разлика од негативниот тренд кај техничкиот резултат констатиран во претходната, 2008 година, кој изнесуваше 12,8 милиони денари, во 2009 година веќе има драматичен пад на негативно ниво од 356,4 милиони денари. Ова, во најзначајниот дел, е резултат на намалувањето на техничкиот резултат во сегментот на неживотното осигурување, кој на крајот на 2009 година беше негативен во износ од 367,1 милион денари, наспроти позитивниот резултат од 4,8 милиони денари во 2008 година. Ваквото намалување најмногу се должи на промената на интерните сметководствени политики кај некои од друштвата во врска со вреднувањето на побарувањата по однос на премија за осигурување и финансиските вложувања, како и на порастот на аквизициските трошоци на продажбите кај повеќето од друштвата.

Техничкиот резултат кај осигурувањето на живот, пак, бележи и понатаму позитивен тренд и во 2009 година изнесуваат 10,7 милиони денари, што претставува пораст од 35,58% во однос на нивото од 7,91 милион денари во 2008 година (Табела бр.8).

Табела бр.8: Структура на финансискиот резултат – технички и не-технички (МКД)

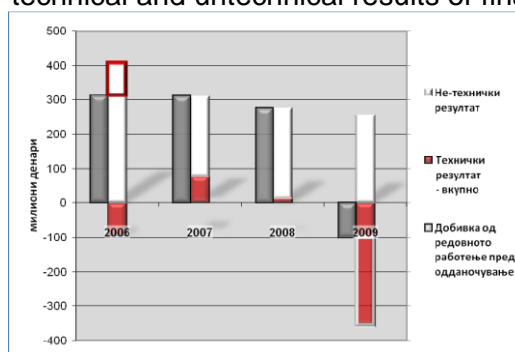
Table No. 8 Finance results structure – technical and untechnical (MKD)

	2006	2007	2008	2009
Технички резултат - живот	-21.120.019	4.177.677	7.910.265	10.725.140
Технички резултат - неживот	-72.984.951	73.456.921	4.892.835	-367.150.210
Технички резултат - вкупно	-94.104.970	77.634.598	12.803.100	-356.425.070
Не-технички резултат	405.815.833	233.026.080	263.015.862	255.576.078
Добивка/загуба од редовното работење пред оданочување	311.710.863	310.660.678	275.818.962	-100.848.992

И покрај тоа што причините за појавата на загубата во осигурителниот сектор се лоцираат во техничкиот резултат од работењето, како коректив на остварениот технички резултат се јавува остварениот нетехнички резултат од работењето. И покрај намалувањето од 2,82% во однос на 2008 година, друштвата за осигурување остваруваат солиден нетехнички резултат од 255,5 милиони денари, односно резултат кој нема значителни отстапувања од трендот како во случајот со техничкиот резултат. На Слика бр.13 е прикажано влијанието на техничкиот и нетехничкиот резултат во создавањето на финансискиот резултат кај осигурителниот сектор. Во овој случај, за целите на анализата, е избрана категоријата добивка од редовното работење пред оданочување (EBIT), за да се изолираат различните ефекти на влијанието на оданочувањето, со цел попрецизно утврдување на влијанието на техничкиот и нетехничкиот резултат во создавањето на крајниот финансиски резултат.

Слика бр.13: Влијанието на техничкиот и не-техничкиот резултат на финансискиот резултат

Figure No. 13 Effects of technical and untechnical results of finance results

9.12 Индикатори во осигурителниот сектор

Показателите во осигурителната дејност се користат за подобро следење на работата на друштвата за осигурување.

Коефициентот на штети, пресметан како однос меѓу стварно настанатите штети во периодот, намалени за уделот на реосигурување, и стварно заработената техничка премија, намалена за уделот на реосигурување, изнесува 73,11% на ниво на осигурителниот сектор во 2009 година и бележи зголемување во однос на 2008 година, кога изнесуваше 72,47%. Одделно, по групи на осигурување, овој коефициент кај неживотното осигурување во 2009 година изнесува 73,41%, наспроти 72,96% во 2008 година, а кај осигурувањето на живот во 2009 изнесува 79,43%, наспроти 77,47% во 2008 година. И покрај тоа, наплатените премии по основ на осигурувањето во целина, како и одделно за неживотното осигурување, биле доволни за исплата на реализираните штети.

Коефициентот на трошоци претставува однос меѓу износот на расходи од работењето на друштвата за осигурување и вкупните бруто полисирани премии, намалени за уделот предаден во реосигурување. Во расходи од работењето влегуваат трошоците за осигурување (провизија и останати трошоци за осигурување), општи административни трошоци (трошоци за вработените и останати административни трошоци), амортизација и вредносно усогласување на опремата и останати материјални средства, намалени за провизија од реосигурувачот, зголемени или намалени за промената на разграничените трошоци и останатите расходи од работењето, намалени за реосигурување. Овој коефициент во 2009 година изнесува 44,98% и забележува пораст во однос на 38,43% во 2008 година, што е последица на зголемените расходи на работење кај друштвата за осигурување. Во 2009 година, сите друштва за осигурување оствариле вкупно расходи од работењето (трошоци за спроведување на осигурувањето - нето) во износ од 2.792 милиони денари, што е пораст од 13,2% во споредба со 2008 година.

Комбинираниот коефициент на штети на ниво на секторот изнесува 111,99%, наспроти 89,68% во 2008 година, а овој пораст е последица на зголемените вкупни трошоци на работењето. Тој се добива како однос

меѓу стварно настанати штети во периодот намалени за уделот на реосигурување плус вкупните трошоци за работење и стварно заработената техничка премија намалена за уделот на реосигурување и го покажува резултатот од работењето пред вклучувањето на приходите од вложувањето. Одделно по групи на осигурување овој коефициент кај неживотното осигурување во 2009 година изнесува 111,90%, наспроти 88,86% во 2008 година, а кај осигурувањето на живот во 2009 изнесува 113,65%, наспроти 107,14%

Резултатот на вложувањата (ROI) се пресметува како однос на приходите намалени за трошоците на вложувањата, во однос со состојбата на вложувањата. Резултатот на вложувањата за 2009 година изнесува 9,29%, додека во 2008 година изнесуваше 6,58%. Падот во 2009 година е последица на намалените вложувања на финансиските пазари.

Коефициентот на задолженост се пресметува како однос на вкупните обврски и вкупните средства. Овој коефициент покажува колку од средствата се финансирани од обврските, без да се вклучат капиталот и резервите. Во 2009 година овој коефициент изнесува 64,89%, додека во 2008 година изнесуваше 64,30%.

Стапката на поврат на активата (ROA) и стапката на поврат на капиталот (ROE), со оглед на остварената загуба во осигурителниот сектор за 2009 година, се негативни, иако во нивната сегментација можеме да констатираме подобрување кај осигурувањето на живот, имајќи предвид дека во овој сегмент се создадени позитивни резултати. Во Табелата бр.9 се прикажани стапките по години во периодот 2006 -2009.

За осигурување на живот, остварениот приход од вложување во 2009 година изнесува 57,1 милиони денари што, споредено со вложувањата од 30,7 милиони денари во 2008 година, е зголемување од 86,15%.

За неживотното осигурување, остварениот приход од вложување во 2009 година изнесува 364,6 милиони денари и споредено со вложувањата од 275,1 милиони денари во 2008 година, е зголемување од 32,58%.

Табела бр.9: POA и POE
Table No. 9 POA and POE

	2006	2007	2008	2009
POA				
- неживот	2,06%	2,13%	1,96%	-1,69%
- живот	-1,89%	0,81%	-2,04%	1,85%
- вкупно	1,86%	2,05%	1,66%	-1,40%
POE				
- неживот	9,50%	7,10%	5,72%	-5,00%
- вкупно	-8,23%	2,22%	-3,87%	3,78%
- живот	8,58%	6,77%	4,65%	-3,99%

За осигурување на живот, остварените трошоци од вложувања во 2009 година изнесуваат 187,6 илјади денари и споредено со нивото од 182,2 илјади денари во 2008 година, бележат раст од 2,96%

За неживотно осигурување, остварените трошоци од вложувања во 2009 година изнесуваат 228,6 милиони денари и споредено со нивото од 102,5 милиони денари во 2008 година, бележат раст од 122,96%.

10. Работење во 2010 година

Агенцијата за супервизија на осигурување на Р. Македонија (во понатамошниот текст „АСП“) е самостојно и независно регулаторно тело на пазарот на осигурување кое врши јавни овластувања утврдени со Законот за супервизија на осигурувањето и Законот за задолжително осигурување во сообраќајот. АСП има за цел да придонесе за законито и ефикасно функционирање на пазарот на осигурување во земјата, за негов континуиран развој, за заштита на правата и интересите на осигурениците, како и за унапредување на финансиска стабилност на земјата.

На крајот на 2010 година на пазарот на осигурување во Република Македонија активно работат 13 друштва за осигурување, односно истите пазарни учесници како и во 2009 година, по кои 11 друштва вршат работи на неживотно осигурување, а 2 друштва вршат работи на осигурување на живот. Кон крајот на декември 2010 дозвола за вршење работи на осигурување на живот добива новиот учесник „ВИНЕР Лајф-Виена Иншуренс Груп“ Скопје. Во текот на 2010 година е зголемен бројот на осигурително брокерски друштва за 2 нови друштва („МАКПИЛ БРОКЕР“ и „К МК БРОКЕР“) и вкупниот број на осигурителни брокерски друштва изнесува 14. Во делот на застапување бројот на друштвата за застапување се зголемува за 1 ново друштво („МК ОСИГУРУВАЊЕ“) во однос на 2009 година и вкупниот број изнесува 6.

На пазарот на осигурување во Македонија во 2010 година се забележува пораст на бруто полисираната премија (во понатамошниот текст „БПП“) по 4,83% во однос на претходната година, при истовремено зголемување на бројот на склучени договори за 8,04%. Тоа се должи, пред сè, на порастот на БПП кај задолжителното осигурување по автомобилска одговорност (АП) кој изнесува 8,9%, како и кај имотното осигурување каде се забележува пораст на БПП пд 7,4%. Исто така, се задржува двоцифрениот пораст на БПП пд 17,8% во групата на осигурување на живот.

Во 2010 година, осигурителниот сектор оствари добивка во износ од 75 милиони денари. Притоа, во сегментот на осигурување на живот е остварена добивка во износ по 43,2 милиони денари, а во сегментот на неживотно

осигурување е остварена добивка од 31,8 милиони денари. Во доменот на регулативата, во 2010 година е извршена една измена на Законот за супервизија на осигурување и се донесени 12 подзаконски акти што ги регулираат работењето на субјектите од осигурителниот сектор. Од друга страна, не постојат други позначајни промени во регулативата (промени на даноци, даночни олеснувања и сл.) кои индиректно би се одразиле на деловниот успех на субјектите, што значи дека сите пазарни учесници на осигурителниот пазар во Р.Македонија ја извршуваат својата дејност во препознатлив амбиент.

10.1 Законска рамка на работење

Законот за супервизија на осигурување и Законот за задолжително осигурување во сообраќајот се основна законска рамка која ги регулира условите и начинот на вршење работи на осигурување и реосигурување, начинот и условите на вршење работи на посредување во осигурувањето и спроведувањето супервизија врз работењето на друштвата за осигурување, осигурително брокерските друштва и друштвата за застапување во осигурување. Дополнителна законска рамка претставува Законот за облигациони односи во делот што се однесува на договорите за осигурување и Законот за трговски друштва.

Законот за супервизија на осигурување, усвоен во април 2002 година, ги вградува принципите и стандардите за осигурување на Меѓународната асоцијација на осигурителни супервизори (IAIS), како и директивите за осигурување на ЕУ. Согласно Законот, друштво за осигурување може да се основа единствено како акционерско друштво со седиште во Република Македонија. За основање и работа, друштвото за осигурување може да добие дозвола која се однесува на една од двете групи на осигурување, и тоа осигурување на живот или неживотно осигурување. Друштво за осигурување под еднакви услови може да основаат домашни и странски физички и правни лица. Во Законот се вметнати одредби насочени кон воспоставување стриктни правила за управување со ризик на друштвата за осигурување.

Во јуни 2007 година се усвои Законот за изменување и дополнување на Законот за супервизија на осигурување („Службен весник на Република Македонија” број 79/2007) чија основна цел е понатамшно усогласување со законодавството на ЕУ во областа на осигурувањето и целосно усвојување на меѓународните принципи и стандарди за ефикасна супервизија, особено во делот на јакнење на независноста на супервизорскиот орган, зајакнување на критериумите за квалификуваност на акционерите и менаџерите во друштвата за осигурување, како и јакнење на превентивните и корективните мерки на супервизија. Со Законот се изврши и понатамшно усогласување во делот на јакнење на солвентноста на друштвата за осигурување, како и усогласување со директивите кои се однесуваат на посредувањето и застапувањето во осигурувањето.

Во 2009 година Законот претрпе промена со Одлуката на Уставниот суд на Р. Македонија за укинување на членот 134, кој целосно го забранување вршењето активности поврзани со осигурувањето во станиците за технички преглед. Со оваа промена се овозможи станиците за технички преглед да бидат продажно место, при што како продавачи на осигурителни производи можат да бидат субјекти на коишто законот им дава можност.

Во 2010 година донесен е Законот за изменување и дополнување на Законот за супервизија на осигурување („Службен весник на РМ” број 67/2010). Причините за измените произлегуваат од потребата за усогласување на постојниот Закон за супервизија на осигурување со Кривичниот законик („Службен весник на РМ” број 37/1996, 80/1999, 4/2002, 43/2003, 19/2004, 60/2006, 73/2006, 7/2008, 139/2008 и 114/2009), како и воведување на одредби за друштвата за осигурување за борба против перењето на пари и финансирањето на тероризам.

Задолжителното осигурување во сообраќајот е регулирано со **Законот за задолжително осигурување во сообраќајот**, кој предвидува поголема заштита на интересите на оштетените лица во сообраќајни незгоди преку зголемување на сумите на осигурување и нивно постепено (по однапред законски дефинирани фази) усогласување со сумите на

осигурување усвоени со Директивите на Европската Унија, регулирање на роковите за пријавување и надомест на штети од страна на друштвата за осигурување, утврдување на правото на посредување (медијација), стриктно регулирање на надлежностите на Гарантниот фонд, промена на начинот на утврдување на тарифите на премии преку формирање Комисија за осигурување на автомобилска одговорност, како и олеснување на прекуграничното давање осигурителни услуги преку воспоставување на т.н. овластен претставник за штети и воспоставување Служба за надомест на штети (последните две решенија ќе се актуелизираат во моментот на стапување на Република Македонија во Европската Унија).

10.2 Пазар на осигурување во РМ – Друштва за осигурување

Во почетокот на 2010 година на осигурителниот пазар во Р. Македонија функционираа 13 друштва за осигурување, по кои 2 друштва за осигурување работат на осигурување на живот, додека останатите 11 вршат работи на неживотно осигурување. Само едно друштво покрај работите на неживотно осигурување има дозвола да врши и работи на реосигурување. Новото друштво за осигурување на живот (АД за осигурување „ВИНЕР Лајф-Виена Иншуренс Груп“ Скопје), кое добива дозвола за работа во 2010 година, ја започнува деловната активност в 2011 година.

Во текот на 2010 година не доаѓа до промена во структурата на сопственоста на друштвата за осигурување. Друштвата за осигурување се во **доминантна сопственост на странски инвеститори**, и тоа изнесува 80,8% од вкупната сопственост, додека пак, само едно друштво за осигурување е во целосна сопственост на домашни инвеститори. Од странските инвеститори, доминираат странските правни лица со 80,6% во однос на вкупната сопственост. Тие се делумно или целосно присутни во 12 од вкупно 13 друштва за осигурување на пазарот. Притоа, 11 друштва за осигурување се во доминантна сопственост на странски осигурителни групации со учество од 74,9%. Трендот на влез на странскиот капитал во осигурителниот сектор придонесува за

засилување на конкуренцијата, воведување нови производи, унапредување на знаењето во делот на управувањето со ризици, навремено и редовно сервисирање на штетите и водење ефикасна политика на управување со средствата и изворите на средства.

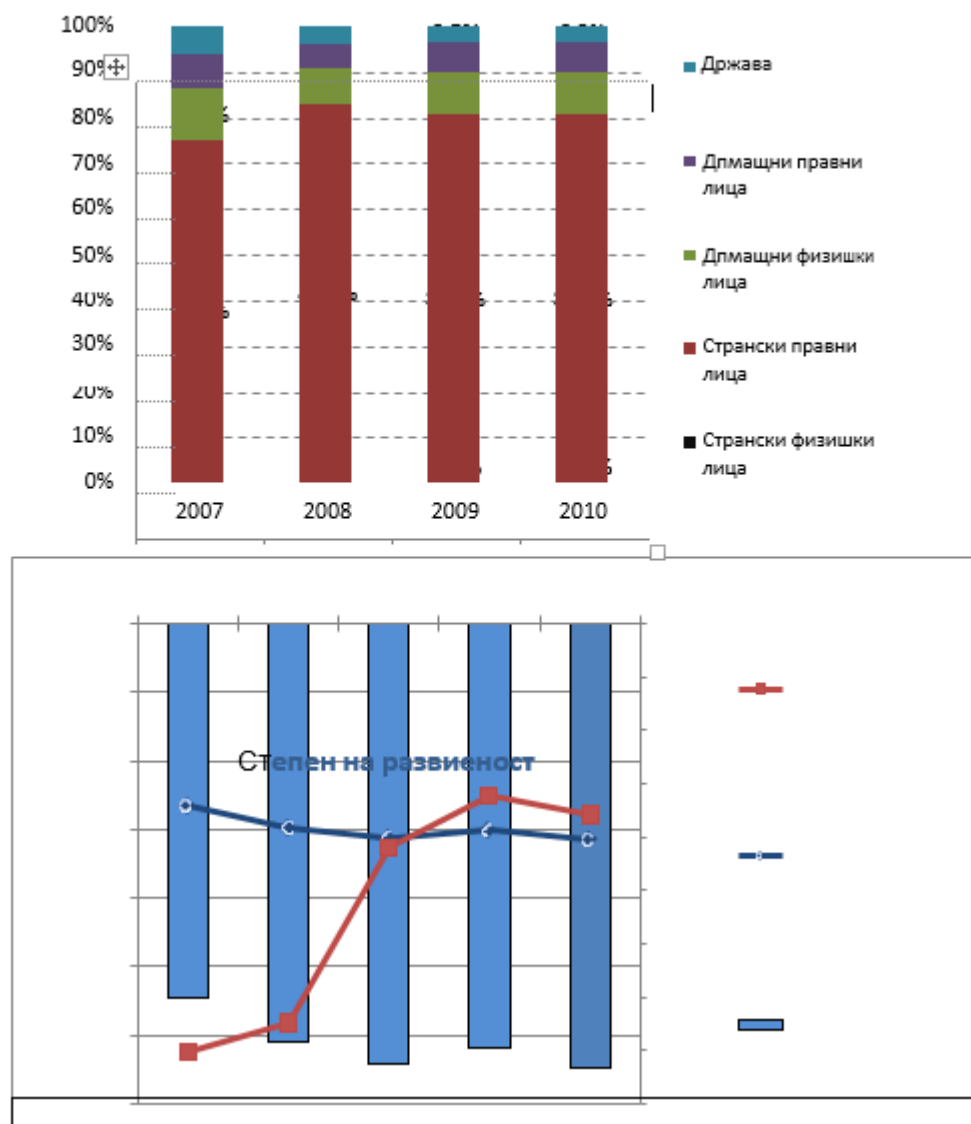
Табела бр.10 Регистар на друштвата за осигурување
Table No. 10 Register of insurance companies

Назив на друштво		Група на
1	АД за осигурување и реосигурување КЈУБИ МАКЕДОНИЈА	Неживотно осигурување
2	АД за осигурување ВАРДАР Скопје	
3	АД за осигурување САВА ТАБАК Скопје	
4	АД за осигурување ЕВРОИНС Скопје	
5	АД за осигурување ВИНЕР – Виена Иншуренс Груп Скопје	
6	АД за осигурување ЕУРОЛИНК Скопје	
7	Друштво за осигурување ИНСИГ - МАКЕДОНИЈА АД Скопје	
8	АД за осигурување УНИКА Скопје	
9	Национална групација за осигурување ОСИГУРИТЕЛНА ПОЛИСА АД	
10	Друштво за осигурување АЛБСИГ АД Скопје	
1.1	Друштво за осигурување КРОАЦИА ОСИГУРУВАЊЕ-	
12	АД за осигурување на живот КРОАЦИА ОСИГУРУВАЊЕ Скопје	Животно осигурување
13	АД за осигурување на живот ГРАВЕ Скопје	
14	АД за осигурување ВИНЕР Лајф-Виена Иншуренс Груп Скопје	

Основни показатели со кои се мери степенот на развиеноста на пазарот на осигурување се степенот на густина и степен на пенетрација . Податоците за нивото на пенетрација на осигурувањето во 2010 година покажуваат дека вкупната БПП во земјата учествува со 1,53% во БДП, додека степенот на густина изнесува 3.154 денари по жител, што е на нивото на сродни групи земји во регионот. Промените на овие вредности се прикажани на Слика бр.2.

На Слика бр.15 е прикажан преглед на сопственичката структура на друштвата за осигурување на 31.12.2010 година.

Графикон бр.15 Сопственичка структура на друштвата за осигурување
 Graphicon No. 15 Owner structure of the insurance companies

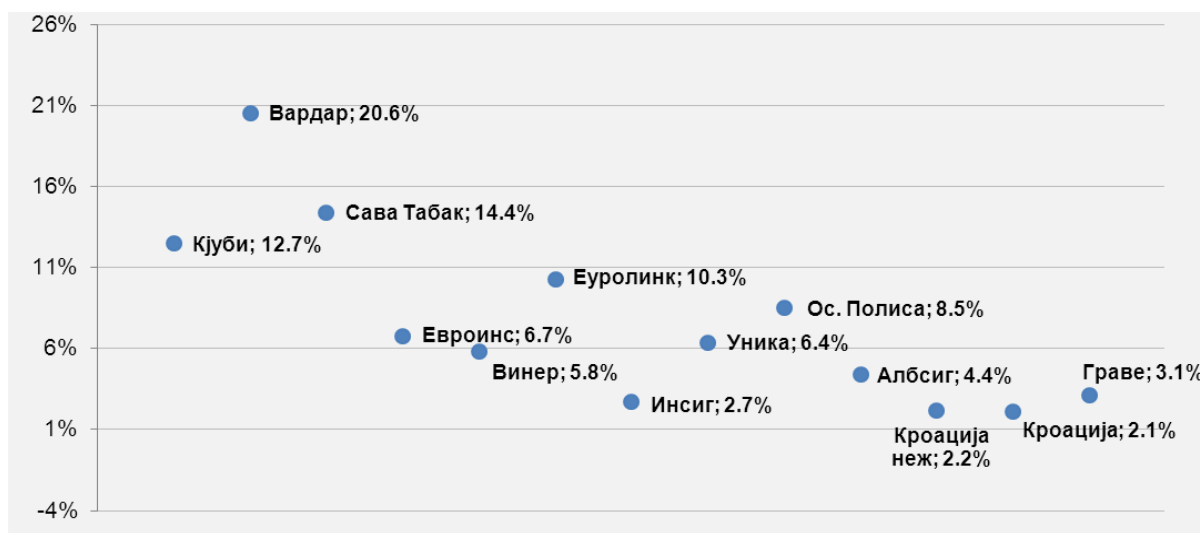
Релативно високата пазарна концентрација е уште една од основните карактеристики на осигурителниот сектор во Македонија и покрај трендот на нејзиното опаѓање. Херфиндал индексот, пресметан преку БПП е во рамките на прифатливото ниво на концентрација, односно изнесува 1.237,59 исто како и во 2009 година. Сличен тренд покажува мерењето на индексот преку активата на друштвата за осигурување, кој се намали од 1489,71 за 2009 година, на 1319,63 за 2010 година.

Пазарната концентрација, измерена преку учеството на петте водечки друштва за осигурување во БПП, иако на крајот на 2010 година регистрира

понатамошно намалување, сепак е висока и изнесува 69,76% (2009: 70,69%).

Слика бр.16 Пазарна концентрација според бруто полисираната премија во 2010 година

Figure No. 16 Market concentration according BPP 2010

10.3 Бруто полисирана премија

Бруто полисираната премија во осигурувањето и реосигурувањето кај друштвата за неживотно осигурување ги вклучува сите износи на премија кои се договорени (полисирани) во тековниот пресметковен период, без разлика дали истите во целост или делумно се однесуваат на наредниот период, додека кај животното осигурување вкупната полисирана премија ги вклучува сите премии платени до крајот на пресметковниот период.

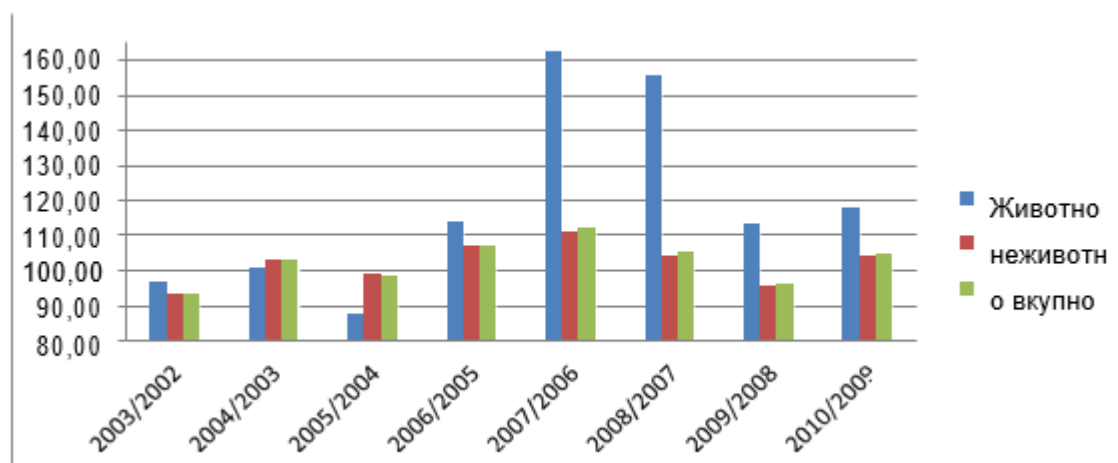
Согласно на податоците добиени од страна на друштвата за осигурување при редовното известување на АСП, согласно членот 104 од Законот за супервизија на осигурување („Сл. Весник на РМ бр. 27/02, 84/02, 98/02, 33/04, 88/05, 79/07, 8/08, 88/08, 56/09 и 67/10”), во 2010 година е остварена БПП од 6,48 милијарди денари, што претставува пораст од 4,83% во однос на БПП остварена во текот на 2009 година.

Табела бр.11 Бруто полисирана премија по класи на осигурување (во 000 денари)
Table No. 11 BPP of insurance classes (in 000 denars)

ДРУШТВО ЗА ОСИГУРУВАЊЕ	БРУТО ПОЛИСИРАНА ПРЕМИЈА		ДИНАМИКА 2010/2009	УЧЕСТВО ВО ВКУПНАТА	
	2009	2010		2009	2010
01. Осигурување од незгода	577.136	546.617	-5,29%	9,34%	8,43%
02. Здравствено осигурување	24.873	19.082	-23,28%	0,40%	0,29%
03. Осигурување на моторни возила-	809.450	797.509	-1,48%	13,09%	12,31%
05. Осигурување на впздухоплови-	123.843	43.439	-64,92%	2,00%	0,67%
06. Осигурување на половни пбјекти-	760	948	24,74%	0,01%	0,01%
07. Осигурување на стока во превоз-	66.954	67.862	1,36%	1,08%	1,05%
08. Осигурување на имот од пожар	373.910	505.356	35,15%	6,05%	7,80%
09. Останати осигурувања на имоти	814.965	772.686	-5,19%	13,18%	11,92%
10. Осигурување од автомобилска одговорност	2.813.003	3.062.786	8,88%	45,50%	47,26%
11. Осигурување од одговорност од употреба на	63.908	19.495	-69,50%	1,03%	0,30%
12. Осигурување од одговорност од употреба на пловни објекти	1.675	1.509	-9,91%	0,03%	0,02%
13. Останати осигурувања од	64.364	125.585	95,12%	1,04%	1,94%
14. Осигурување на кредити	109	0	-100%	0,00%	0,00%
15. Осигурување на гаранции	220	445	102,27%	0,00%	0,01%
16. Осигурување пд финансиски загуби	2.524	5.129	103,21%	0,04%	0,08%
18. Осигурување на туристичка	143.890	157.919	9,75%	2,33%	2,44%
19. Осигурување на живот	300.817	354.507	17,85%	4,87%	5,47%
ВКУПНО	6.182.401	6.480.874	4,83%	100,00%	100,00%
ВКУПНО НЕЖИВОТНО	5.881.584	6.126.367	4,16%	95,13%	94,53%
ВКУПНО ЖИВОТ	300.817	354.507	17,85%	4,87%	5,47%

Позитивниот тренд е присутен кај двете групи на осигурување, со тоа што во групата на неживотно осигурување е остварена БПП во износ од 6,13 милијарди денари (2009: 5,88 милијарди денари), или истата изнесува 94,53% од вкупната БПП на осигурителниот сектор, што претставува пораст од 4,16% во однос на истиот период од минатата година.

Слика бр.17 Индекс на промени на бруто полисираната премија
Figure No. 17 Changes indexes of BPP

Во групата на осигурување на живот, што претставува 5,47% од вкупната БПП на осигурителниот сектор, е остварена БПП во износ од 354,5 милиони денари (2009: 300.81 милиони денари), што претставува пораст од 17.85%. Овој значаен пораст се должи на ниската почетна основа кај осигурувањето на живот, но служи како потврда за очекуваниот понатамошен развој на оваа група на осигурување.

На Слика бр.17 е прикажан индексот на годишни промени на БПП во периодот 2002-2009 година, и тоа поделен за осигурување на живот, неживотно осигурување и вкупно. Реосигурување како деловна активност на пазарот во Република Македонија нуди само едно друштво за реосигурување и остварувањето е на многу ниско ниво и изнесува 2,47 милиони денари што претставува 0,038% учество во вкупната БПП.

Во рамки на поделните класи на осигурување во групата на неживотно осигурување нема забележителни отстапувања во однос на структурата на вкупната БПП, со тоа што, како и досега, најзначајна категорија е задолжителното осигурувањето од автоодговорност (АП) со 47,27% (2009: 45,50%), доброволното осигурувањето на патнички возила (каска) со 12,31% (2009: 13,09%), осигурувае имоти со 19,72% (2009: 19,23%) и осигурувањето од незгода со 8,43%. (2009: 9,34%). Во овие категории позначајна промена бележи БПП од задолжителното осигурување од АП која бележи пораст од 8,88%, односно во рамките на оваа класа на

осигурување се полисирало премија во износ од 3,06 милијарди денари (2009: 2,81 милијарди денари). Порастот на задолжителното осигурување од АП се должи на владината мерка за увоз на половни возила во 2010 година, односно возила со ЕУР 1-стандард, како и поради намалувањето на бројот на неосигурени возила, исто така резултат на комплементарната мерка за ограничување за пререгистрација на возила со странски регистарски таблички кои престојуваат подолго од шест месеци во Р. Македонија. Значително е и зголемувањето на БПП во рамките на осигурувањето на имот каде што е забележан пораст од 6,86%, односно во текот на 2010 година е полисирана премија во износ од 1,27 милијарди денари (2009: 1,18 милијарди денари).

Поединечно, во споредба со 2009 година, зголемување кај БПП имаше кај 11 од 13 друштва за осигурување што работеа во 2010 година. Две друштва за осигурување (КЈУБИ МАКЕДОНИЈА и САВА ТАБАК), како друштва за осигурување со стандардно учество над 10% од вкупната БПП, забележаа пониска БПП отколку во 2009 година (Табела бр.12).

Табела бр. 12 Бруто полисирана премија по друштва за осигурување (во 000 денари)
Table No. 12 BPP of insurance companies (in 000 denars)

БР.	ДРУШТВО ЗА ОСИГУРУВАЊЕ	ПОЛИСИРАНА ПРЕМИЈА (БПП)		ДИНАМИКА 2010/2009	УЧЕСТВО ВО ВКУПНАТА	
		2009	2010		2009	2010
1	КЈУБИ	911.053	824.976	-9,45%	14,74%	12,73%
2	ВАРДАР	1.316.168	1.332.136	1,21%	21,29%	20,55%
3	САВА ТАБАК	1.023.383	935.128	-8,62%	16,55%	14,43%
4	ЕВРОИНС	415.385	437.141	5,24%	6,72%	6,75%
5	ВИНЕР	305.242	376.372	23,30%	4,94%	5,81%
6	ЕУРОЛИНК	612.959	667.180	8,85%	9,91%	10,29%
7	ИНСИГ	170.533	178.468	4,65%	2,76%	2,75%
8	УНИКА	359.773	411.781	14,46%	5,82%	6,35%
9	ОСИГУРИТЕЛНА ПОЛИСА	506.652	553.340	9,22%	8,20%	8,54%
10	АЛБСИГ	248.851	283.748	14,02%	4,03%	4,38%
11	КРОАЦИА НЕЖИВОТ	33.634	140.973	319,14%	0,54%	2,18%
12	КРОАЦИА ЖИВОТ	113.436	137.098	20,86%	1,83%	2,12%
13	ГРАВЕ	165.332	202.533	22,50%	2,67%	3,13%
	ВКУПНО	6.182.401	6.480.874	4,83%	100,00%	100,00%

На крајот на 2010 година, во доменот на пазарната концентрација,

бројот на друштвата за осигурување кои го поминуваат прагот на учество над 10% во вкупната БПП е 4, во споредба со 3 друштва од истиот период минатата година. При тоа, учеството на пазарните лидери е следно: Вардар со 20,55% (2009: 21,29%), Сава Табак со 14,43% (2009: 16,55%), Кјуби со 12,73% (2009: 14,74%) и Еуролинк со 10,29% (2009: 9,91%).

Табела бр. 13 Ранг листа на друштва за осигурување по ВРР (во 000 денари)
Table No. 13 Range list of insurance companies by ВРР (in 000 denars)

БР.	ДРУШТВО ЗА ОСИГУРУВАЊЕ	БРУТО ПОЛИСИРНА		ДИНАМИКА 2010/2009	УЧЕСТВО ВО ВКУПНАТА	
		2009	2010		2009	2010
1	ВАРДАР	1.316.168	1.332.136	101,21	21,29%	20,55%
2	САВА ТАБАК	1.023.383	935.128	91,38	16,55%	14,43%
3	КЈУБИ	911.053	824.976	90,55	14,74%	12,73%
4	ЕУРОЛИНК	612.959	667.180	108,85	9,91%	10,29%
5	ОСИГУРИТЕЛНА ПОЛИСА	506.652	553.340	109,22	8,20%	8,54%
6	ЕВРОИНС	415.385	437.141	105,24	6,72%	6,75%
7	УНИКА	359.773	411.781	114,46	5,82%	6,35%
8	ВИНЕР	305.242	376.372	123,30	4,94%	5,81%
9	АЛБСИГ	248.851	283.748	114,02	4,03%	4,38%
10	ГРАВЕ	165.332	202.533	122,50	2,67%	3,13%
11	ИНСИГ	170.533	178.468	104,65	2,76%	2,75%
12	КРОАЦИА НЕЖИВОТ	33.634	140.973	419,14	0,54%	2,18%
13	КРОАЦИА ЖИВОТ	113.436	137.098	120,86	1,83%	2,12%
	ВКУПНО	6.182.401	6.480.874	104,83	100,00%	100,00%

Еден од најсоодветните показатели за обемот на извршените работи на друштвата за осигурување е анализата на обемот на извршените работи по различните класи на осигурување. На тој начин, преку податоците за БПП по класи на осигурување, дополнително е прикажана пазарната структура на сите друштва за осигурување во 2010 година (Табела бр. 14).

Табела бр. 14 Пазарна структура според бруто полисирана премија по одделни класи на осигурување (во илјади денари)
Table No 14 Market structure according BPP of separated insurance classes (in 000 denars)

000 мкд

Ред. бр.	Класа на осигурување	неживпт											неживпт Вкупнп
		Кјуби	Вардар	Сава Табак	Еврпинс	Винер	Еурплинк	Инсиг	Уника	Псиг. пплиса	Албсиг	Крпациа	
1	класа 01. Незгпа	111.752	112.636	52.127	46.752	61.566	73.067	6.616	15.523	48.377	6.931	11.270	546.617
2	класа 02. Здравственп			1.731		279				2.917	14.155		19.082
3	класа 03. Мптрни впила (каскп)	121.679	242.889	104.468	45.163	24.843	117.464	6.036	34.494	73.188	10.900	16.385	797.509
4	класа 05. Впздухпплпи (каскп)		18.862			10.906	12.883			788			43.439
5	класа 06. Плпвни пбјекти (каскп)	72		538	52	102	171			13			948
6	класа 07. Стпка вп превпз (каргп)	35.535	6.510	2.804	4.874	4.727	5.420		2.365	2.166	1.473	1.988	67.862
7	класа 08. Импт пд ппжар и прирдни непгпди	120.539	145.505	59.858	18.477	11.861	99.388	864	23.081	17.375	3.901	4.507	505.356
8	класа 09. Импт - пста натп	151.784	115.269	306.891	20.464	80.443	30.163	1.125	17.134	40.400	3.219	5.794	772.686
9	класа 10. Автмпбилска пдгпвпр нпст	238.393	657.542	385.885	280.271	164.495	212.511	154.376	290.040	343.402	243.169	92.702	3.062.786
10	класа 11. Пдгпвпр нпст - впздухпплпи		6			571	18.630			288			19.495
11	класа 12. Пдгпвпр нпст - плпвни пбјекти	181	7	135	191	112	288			576		19	1.509
12	класа 13. Ппшта и прпфесипнална пдгпвпр нпст	9.951	10.021	7.405	6.439	6.391	70.522		3.766	8.818		2.272	125.585
13	класа 15. Гаранции	119		326									445
14	класа 16. Финансиски загуби	3.517	1.612										5.129
15	класа 18. Туристишка пмпшц	16.578	21.277	12.960	14.458	10.076	26.673	9.451	25.378	15.032		6.036	157.919
16	Вкупнп	810.100	1.332.136	935.128	437.141	376.372	667.180	178.468	411.781	553.340	283.748	140.973	6.126.367

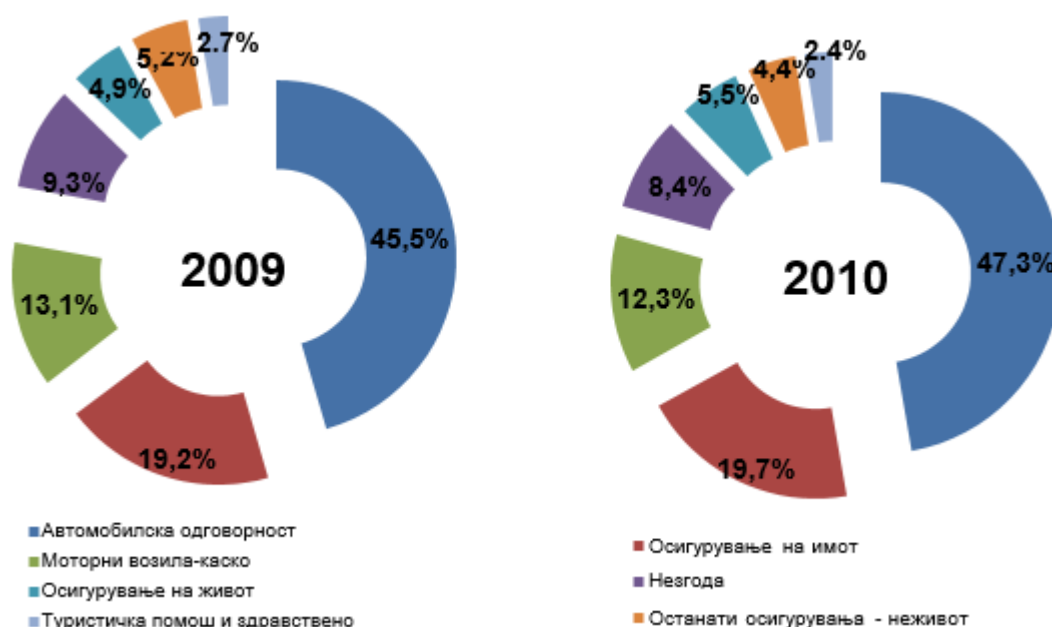
Вкупнп: 6.480.874

10.4 Структура на учество

Во текот на 2010 година осигурувањето на моторни возила е најзастапено со 59,6% во вкупната бруто полисирана премија, при што на осигурувањето од автомобилска одговорност отпаѓаат 47,3%, а на доброволно осигурување моторни возила (каска) 12,3%. По тоа, следува осигурувањето на имот (од пожар, природни непогоди, кражби и други ризици) со 19,7%, и осигурувањето од последици на несреќен случај (незгода) со учество од 8,4%. Структурата по класи, како и споредбата со 2009 година, е претставена на Слика бр. 18.

Слика бр. 18 Структура на бруто полисирана премија по класи на осигурување

Figure No. 18 BPP structure of insurance classes

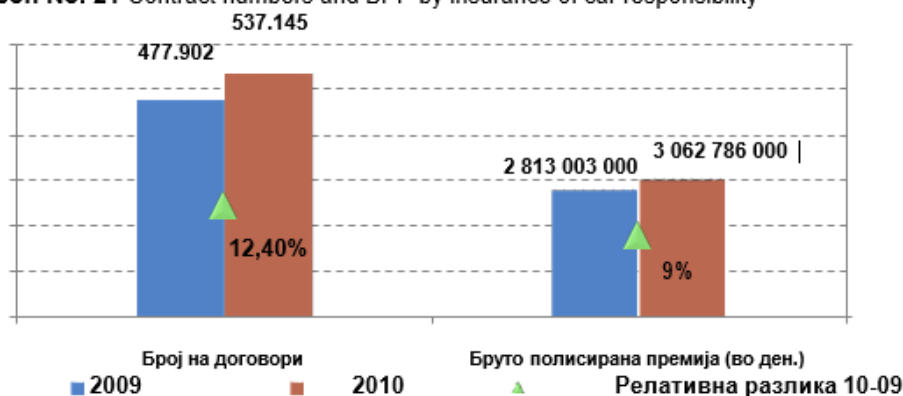
Структурата на формирање на БПП во 2010 година има сличен тренд во споредба со 2009 година во класите на неживотно осигурување. Единствено што заслужува посебно внимание е порастот на БПП од 8,9% кај задолжителното осигурување од АП.

Најзначаен фактор кој влијаеше врз порастот на БПП е што актуелната мерка донесена од Владата на Р. Македонија во 2010 година за увоз на половни возила, односно возила со ЕУР 1-стандард, како и поради

намалувањето на бројот на неосигурени возила, исто така резултат на комплементарната мерка за ограничување за пререгистрација на возила со странски регистарски таблички кои престојуваат подолго од шест месеци во Р. Македонија (Слика).

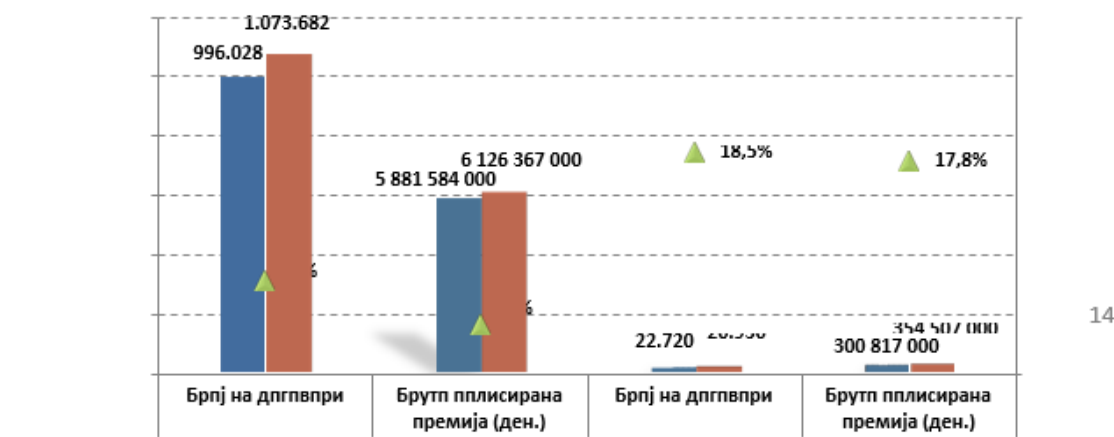
Графикон бр. 21 Број на договори и бруто полисирана премија кај осигурување од автомобилска одговорност

Graphicon No. 21 Contract numbers and BPP by insurance of car responsibility

Графикон бр.22 Број на договори и бруто полисирана премија по групи на осигурување

Graphicon No. 22 Contract numbers and BPP by insurance groups

Во текот на 2010 година друштвата за осигурување издале вкупно 1.100.612 полиси за осигурување. Или 26.930 или 2,45% од вкупно издадените полиси се полиси за осигурување на живот, а 1.073.682 или 97,55% од вкупно издадените полиси се полиси во рамките на неживотното осигурување (Слика бр.8).

Во структурата на издадените полиси, најголемо е учеството на полисите за осигурување од автомобилска одговорност, или вкупно 537.145 издадени полиси во наведениот период, потоа следува осигурување на

туристичка помош со 274.074 издадени полиси и осигурувањето од последици на несреќен случај (незгода) со 129.002 издадени полиси. Друштвата за осигурување во текот на 2010 година исплатиле бруто-износ на штети од 2.988 милиони денари. Во споредба со 2009 година бруто-износот на исплатени штети е поголем за 0,88% (Табела бр. 15).

Табела бр. 15 Бруто исплатени штети по класи на осигурување (во илјади денари)

Table No. 15 Bruto payment by insurance classes (in 000 denars)

Класи на осигурување	2007	2008	2009	2010
Осигурување на импт	365.351	443.382	459.407	476.584
Осигурување на моторни возила-	410.669	489.178	529.979	539.443
Осигурување од незгода	335.611	384.564	354.233	364.772
Осигурување од автомобилска Одговорност	1.573.497	1.697.244	1.491.083	1.504.818
Осигурување на туристичка помош	9.922	14.146	15.372	28.102
Останати осигурувања - неживот	34.933	49.292	14.728	21.401
Осигурување на живот	135.572	104.535	97.448	53.253
Вкупно	2.865.555	3.182.341	2.962.250	2.988.373

На графиконот бр.22 е прикажано поединечното учество на друштвата за осигурување во вкупниот износ на бруто исплатени штети за 2010 година, од каде се гледа дека друштвата за осигурување кои и во вкупната БПП на осигурителниот сектор, како и во вкупната актива учествуваат со над 10%, се присутни со доминантно учество во вкупните исплати на штетите. Исто така, во вкупниот износ на бруто исплатени штети на осигурителниот сектор е минимално учеството на двете друштва за осигурување на живот, односно сумите со кои тие учествуваат се само 0,42% од вкупните штети.

10.5 Средства и извори на средства - Структура на средства

Вредноста на средствата на друштвата за осигурување на 31.12.2010 година изнесува 12.518 милиони денари и е поголема за 315,7 милиони денари или 2,59% во однос на вкупните средства кај друштвата за осигурување во 2009 година, со што продолжува позитивниот тренд на пораст присутен и во претходната година (Табела бр.7). Од вкупните средства, дури 51,99% се однесуваат на побарувања, 28,49% на вложувања, 10,33% на материјални средства и 6,39% на останати средства. Останатите ставки на средствата (нематеријални средства и платени трошоци од идните периоди и недостасана наплата на приходи) претставуваат 2,81% од вкупните средства.

Табела бр. 16 Пораст на структурата на средствата
Table No. 16 Improvement of the mean strukture

	31.12.2009	Учество	31.12.2010	Учество	Индекс 2010/2009
Побарувања за запишан а неуплатен	/	/	/	/	/
Нематеријални средства	76.934.503	0,63%	58.951.37	0,47%	76,63
Материјални средства	1.249.182.82	10,24%	1.293.463.00	10,33%	103,54
Вложувања	2.935.389.03	24,06%	3.565.905.06	28,49%	121,48

Вложувања за сметка и ризик на сопственикот	/	/	/	/	/
Побарувања	6.561.321.12	53,77%	6.507.969.39	51,99%	99,19
Останати средства	1.096.971.79	8,99%	799.689.530	6,39%	72,90
Платени трошоци од идните периоди и недостасани наплатени приходи	282.908.302	2,32%	292.504.123	2,34%	103,39
ВКУПНО СРЕДСТВА	12.202.707.58	100,00%	12.518.482.49	100,00%	102,59

И покрај тоа што доминатниот дел на вкупните средства во осигурителниот сектор ги сочинуваат средствата на друштвата за неживотно осигурување, сепак, и понатаму продолжува трендот на зголемување на учеството на средствата на друштвата за осигурување на живот, кое во 2010 година изнесува 9,70% (2009: 8,27%) од вкупните средства на друштвата за осигурување.

Кај вложувањата се забележува значителен апсолутен и релативен пораст во споредба со претходната година. Вложувањата во акции изнесуваат 666,5 милиони денари и истите се зголемени за

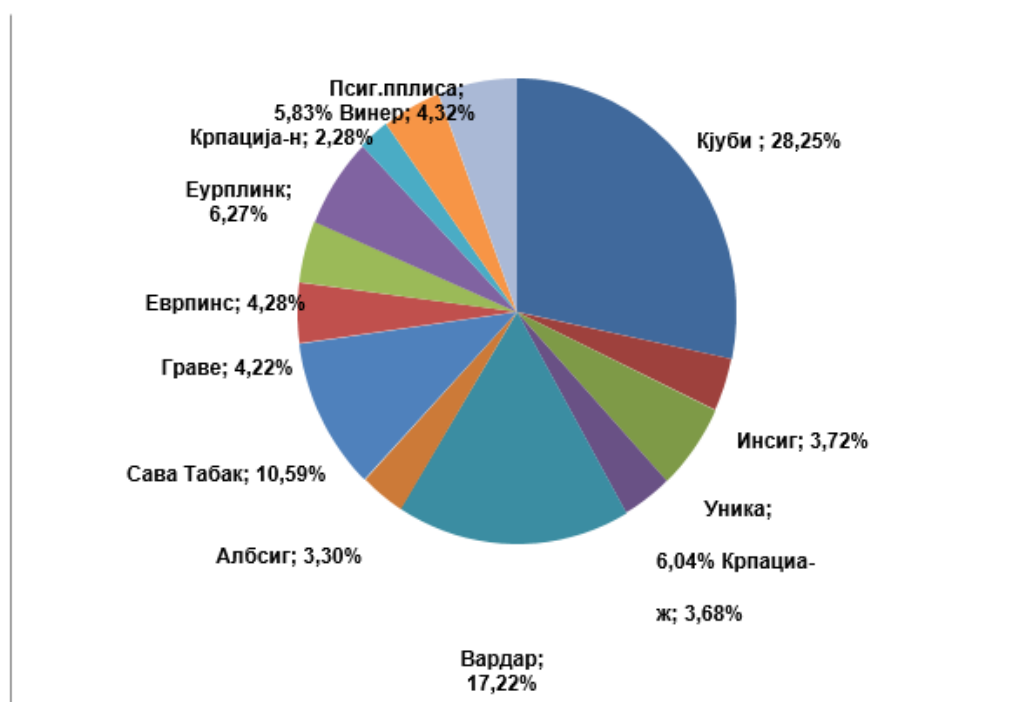
465,1 милиони денари (231%) во однос на состојбата од 201,4 милиони денари во 2009 год. Вложувањата во должнички инструменти изнесуваат 856,3 милиони и бележат пораст од 192,6 милиони денари (29,02%) во однос на состојбата од 663,6 во 2009 година, додека, пак, депозитите изнесуваат 1,392 милиони и имаат мало намалување од 0,3% во однос на состојбата од 1,396 милиони денари во 2009 година.

Кај структурата на побарувањата, побарувања од непосредните работи на осигурување изнесуваат 3.420 милиони денари (52,56% од вкупните побарувања) и бележат пад од 8,6% во однос на состојбата од 3.740 милиони денари во 2009 година. Побарувања од работите на реосигурување изнесуваат 410,1 милиони денари (5,29% од вкупните побарувања) и бележат пораст од 6,3% во однос на состојбата од 347,3 милиони денари во 2009 година. Останатите побарувања изнесуваат 2.677 милиони денари (41,14% од вкупните побарувања) и бележат пораст од 8,3% во однос на состојбата од 2.473 милиони денари во 2009 година.

Структурата на учеството на друштвата за осигурување во вкупните средства на осигурителниот сектор е прикажана на Слика.

Графикон бр.22: Учество на друштвата за осигурување во вкупните средства на осигурителниот сектор во 2010 година

Graphicon No. 22. The participation of the insurance companies in total insurance sector in 2010

Во вкупните извори на средства на друштвата за осигурување во 2010 година, техничките резерви учествуваат со 44,04%, капиталот и резервите со 34,30%, додека сите останати ставки со 21,66% од вкупните извори на средства на друштвата за осигурување (Табела бр. 9).

Табела бр.17: Структура на извори на средства на друштвата за осигурување (во денари)

Table No.17 Structure of the means origin insurance companies (in denars)

	31.12.2009	Учеств	31.12.2010	Учеств	Индекс 2010/2009
Капитал и резерви	4.283.896.40	35,11%	4.294.396.52	34,30%	100,25
Обврски пд втор ред	/	/	/	/	/
Технички резерви	5.088.002.37	41,70%	5.512.873.26	44,04%	108,35
Неосигурителни – технички резервирања	/	/	922.500	0,01%	/
Останати резервирања	1.180.363.41	9,67%	962.650.651	7,69%	81,56
Депозити задржани од работите предадени во реосигурување и финансиски	/	/	/	/	/
Останати обврски	1.390.208.08	11,39%	1.560.659.83	12,47%	112,26
Одложено плаќање на трошоци и приходи во идните периоди (ПВР)	260.237.322	2,13%	186.979.739	1,49%	71,85
ВКУПНО ИЗВПРИ	12.202.707.60	100,00%	12.518.482.51	100,00%	102,59

10.6 Капитал и потребно ниво на маргина на солвентност

Вкупниот капитал на друштвата за неживотно осигурување изнесува 3.757 милиони денари и неговото учество во вкупната пасива кај овие друштва изнесува 33,24%. Друштвата за осигурување на живот располагаат со вкупен капитал од 536,6 милиони денари што претставува 44,17% од вкупната пасива на овие друштва. Друштвата за осигурување на редовна квартална основа вршат пресметки на потребното ниво на маргина на солвентност согласно одредбите од Законот за супервизија на осигурување. Капиталот на друштвото за осигурување треба во секое време да биде најмалку во висина на потребното ниво на маргината на солвентност.

Сите друштва за осигурување во Република Македонија се солвентни. Потребното ниво на маргина на солвентност на друштвата кои вршат работи на неживотно осигурување изнесува 987.664 илјади денари. Врз основа на податокот за вкупниот износ на капитал, се покажува дека капиталот кај овие друштва е за 3,7 пати повисок од потребното ниво на маргина на солвентност. Потребното ниво на маргина на солвентност кај

друштвата за осигурување на живот изнесува 44.833 илјади денари, што покажува дека пресметаниот капитал е за 11 пати повисок од пресметаното потребно ниво на маргина на солвентност.

Секое од друштвата за осигурување има назначено овластен актуар кој ги проверува пресметките и ги одобрува. Во ниту еден од доставените извештаи нема искажано мислење со резерва од страна на актуарот за овие пресметки, што ја потврдува веродостојноста на истите.

10.7 Технички резерви

Техничките резерви се зголемија за 8,35% во однос на 2009 година и го задржаа најголемото учество во структурата на пасивата на друштвата за осигурување.

Вкупниот износ на технички резерви на друштвата за осигурување што вршат работи на неживотно осигурување на крајот на 2010 година изнесува 4.877 милиони денари или 5,66% пораст во однос на претходната година, додека, пак, вкупниот износ на технички резерви на друштвата за осигурување што вршат работи на осигурување во групата на живот изнесува 636 милиони денари, што претставува пораст од 34,64% во однос на претходната година (Табела бр.10).

Табела бр.18: Структура на технички резерви (во илјади денари)

Table No. 18. Structure of technical reserves (in 000 denars)

Структура на технички резерви	Неживпт		Живпт		Вкупно	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Резерви за преносни	2.207.628	2.276.395	74.412	87.926	2.282.041	2.364.321
Резерви за бонуси и	8.878	2.500	0	0	8.878	2.500
Резерви за штети	2.382.633	2.593.688	7.708	6.607	2.390.341	2.600.294
Математичка резерва	0	0	390.284	541.520	390.284	541.520
Други технички резерви	16.459	4.238	0	0	16.459	4.238
Вкупно	4.615.598	4.876.821	472.404	636.052	5.088.002	5.512.873

10.8 Средства кои ги покриваат техничките резерви

Средствата кои ги покриваат техничките резерви се оние средства на друштвото за осигурување кои служат за покривање на идните обврски кои произлегуваат од договорите за осигурување, како и можните загуби во однос на оние ризици поврзани со вршење на работи на осигурување за кои друштвото за осигурување е должно да издвои средства за технички резерви. Друштвото за осигурување е должно да вложува средства во висина барем еднаква на вредноста на техничките резерви, согласно одредбите од Законот за супервизија на осигурување и прописите донесени по основ на истиот.

Во 2010 година друштвата за осигурување во рамките на групата за неживот најголем дел од средствата кои ги покриваат техничките резерви, или вкупно 2,33 милијарди денари, ги вложиле во форма на банкарски сметки и депозити во банки, потоа 855 милиони денари во државни хартии од вредност, 218 милиони денари во акции, 15 милиони денари во удели на инвестициски фондови и 140 милиони денари во други вложувања.

Во однос на средствата што ја покриваат математичката резерва и другите технички резерви, друштвата за осигурување на живот извршиле вложувања во износ од 286 милиони денари во форма на банкарски сметки и депозити во банки, потоа 380 милиони денари во државни хартии од вредност и 356 илјади денари во хартии од вредност издадени од странски издавач (Слика бр.11).

10.9 Финансиски резултат од работењето

Во периодот 01.01. – 31.12.2010 година, осигурителниот сектор оствари нето-добивка во износ од 75 милиони денари. Притоа, во сегментот на осигурување на живот е остварена добивка во износ од 43,2 милиони денари, а во сегментот на неживотно осигурување е остварена добивка од 31,8 милиони денари.

Во сегментот на неживотно осигурување, нето-добивка во износ од 164,9 милиони денари за финансиската година прикажаа 10 друштва за осигурување, додека загуба во износ од 133,2 милиони денари прикажа 1 друштво за осигурување. Во сегментот на осигурување на живот, нето-

добивка во износ од 43,2 милиони денари за финансиската година остварија сите друштва за осигурување кои имаат активности во овој сегмент. Техничкиот резултат е на негативно ниво од 210,5 милиони денари, но забележува тренд на подобрување во однос на претходната година (2009), кога изнесуваше 356,4 милиони денари. Ова, во најзначајниот дел, е резултат на подобрување на негативниот техничкиот резултат во сегментот на неживотното осигурување, кој на крајот на 2010 година беше негативен во износ од 243.1 милион денари, наспроти негативниот резултат од 367,1 милиони денари во 2009 година. Техничкиот резултат кај осигурувањето на живот, пак, бележи и понатаму позитивен тренд и во 2010 година изнесува 32,5 милиони денари, што претставува пораст од 203,42% во однос на нивото од 10,72 милиони денари во 2009 година (Табела бр.11).

Табела бр.19: Структура на финансискиот резултат–технички и нетехнички (во MKD)

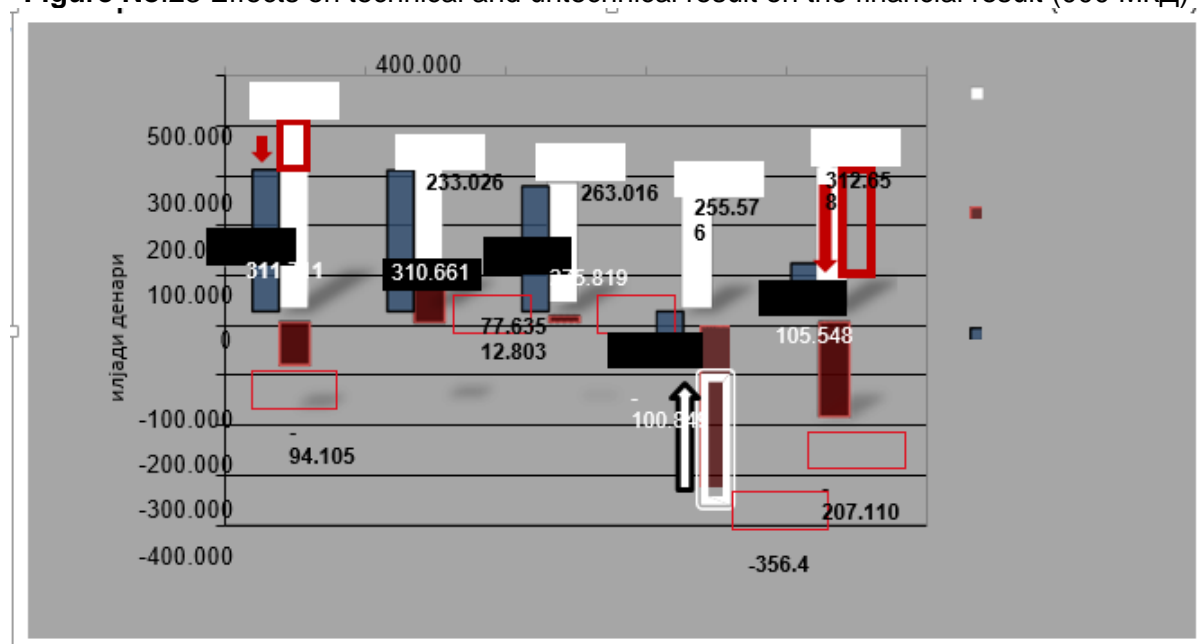
Table No.19 Structure of the financial results – technical and untechnical (in MKD)

	2006	2007	2008	2009	2010
Технички резултат – живот	-21.120.019	4.177.677	7.910.265	10.725.140	32.541.768
Технички резултат –	-72.984.951	73.456.921	4.892.835	-	-
Технички резултат – вкупно	-94.104.970	77.634.598	12.803.100	-	-
Нетехнички резултат	405.815.83	233.026.08	263.015.862	255.576.078	312.658.11
Добивка/загуба од редовното работење	311.710.863	310.660.678	275.818.962	-100.848.992	102.127.970

И покрај негативниот техничкиот резултат од работењето, како негов коректив се јавува остварениот нетехнички резултат од работењето. Нетехничкиот резултат бележи пораст од 22,33% во однос на 2009 година, со што друштвата за осигурување остваруваат солиден нетехнички резултат од 312,68 милиони денари, односно резултат кој нема значителни отстапувања од трендот како во случајот со техничкиот резултат. На Слика бр.12 е прикажано влијанието на техничкиот и нетехничкиот резултат овој случај, за целите на анализата, е избрана категоријата добивка од редовното работење пред оданочување (EBIT), за да се изолираат различните ефекти на влијанието на оданочувањето, со цел попрецизно утврдување на влијанието на техничкиот и нетехничкиот резултат во создавањето на крајниот финансиски резултат.

Слика бр.23: Влијанието на техничкиот и нетехничкиот резултат на финансискиот резултат (илјади денари)

Figure No.23 Effects on technical and untechnical result on the financial result (000 MKD)

10.10 Индикатори за осигурителниот сектор

Показателите во осигурителната дејност се користат за подпбро следење на работата на друштвата за осигурување.

Коефициентот на штети, пресметан како однос меѓу настанатите штети во периодот (incurred claims) и заработената премија (earned premium), изнесува 57,45% на ниво на осигурителниот сектор во 2010 година и бележи незначително зголемување во однос на 2009 година, кога изнесуваше 56,12%. Одделно, по групи на осигурување, овој коефициент кај неживотното осигурување во 2010 година изнесува 57,2%, наспроти 56,2%, во 2009 година, а кај осигурувањето на живот во 2010 година изнесува 61,45%, наспроти 53,97% во 2009 година.

Коефициентот на трошоци претставува однос меѓу износот на трошоците од работењето на друштвата за осигурување и заработената премија. Во трошоци од работењето влегуваат трошоците за стекнување (провизија и останати трошоци за стекнување), административни трошоци (трошоци за вработените, амортизација и вредносно усогласување на опремата и останати материјални средства и

останати административни трошоци), трошоци за бонуси и попусти, нето од реосигурување и останатите осигурителни технички трошоци, нето од реосигурување. Овој коефициент во 2010 година изнесува 42,6% и забележува намалување во однос на 44,98% во 2009 година, што е последица на зголемување на заработената премија кај друштвата за осигурување. Во 2010 година, сите друштва за осигурување оствариле вкупно трошоци од работењето (трошоци за спроведување на осигурувањето - нето) во износ од 2.296 милиони денари, што е пораст од 4,6% во споредба со 2009 година.

Комбинираниот коефициент на ниво на индустрија изнесува 100,1% наспроти 97,2% во 2009 година. Тој се добива како однос меѓу настанатите штети во периодот зголемени за вкупните трошоци за работење и заработената премија и го покажува резултатот од работењето пред вклучување на приходите и расходите од вложувањата. Одделно по групи на осигурување овој коефициент кај неживотното осигурување во 2010 година изнесува 99,9%, наспроти 96,82% во 2009 година, а кај осигурувањето на живот во 2010 изнесува 103,28%, наспроти 104,14% во 2009. Стапката на принос на вложувања (ROI) се пресметува како однос на приходите намалени за трошоците на вложувањата и износот на вложувањата. Стапката на принос на вложувањата за 2010 година изнесува 8,07%, додека во 2009 година изнесуваше 9,29%.

Коефициентот на задолженост се пресметува како однос на вкупните обврски и вкупните средства. Овој коефициент покажува колку од средствата се финансирани од обврските (технички резерви и останати обврски), без да се вклучат капиталот и законските резерви. Во 2010 година овој коефициент изнесува 65,70%, додека во 2009 година изнесуваше 64,89%.

Стапката на принос на активата (ROA) и стапката на принос на капиталот (ROE), со оглед на остварената добивка во осигурителниот сектор за 2010 година, се позитивни и притоа можеме да констатираме подобрување и кај осигурувањето на живот и посебно кај неживотното осигурување, имајќи предвид дека претходната година истите беа негативни поради остварената загуба во сегментот на неживотното осигурување. Во табелата бр.12 се прикажани стапките по години во периодот од 2006 до 2010 година.

Табела бр.20: Стапка на принос на актива (ROA) и стапка на принос на капитал (ROE)
Table No.20 ROA and ROE

	2006	2007	2008	2009	2010
ROA					
- неживот	2,06%	2,13%	1,96%	-	0,28%
- живот	-1,89%	0,81%	-2,04%	1,85%	3,89%
- вкупно	1,86%	2,05%	1,66%	-	0,61%
ROE					
- неживот	9,50%	7,10%	5,72%	-5,00%	0,84%
- живот	-8,23%	2,22%	-3,87%	3,78%	8,40%
- вкупно	8,58%	6,77%	4,65%	-3,99%	1,75%

За осигурување на живот, остварениот приход од вложување во 2010 година изнесува 60,6 милиони денари што, споредено со приходите од вложувања од 57,1 милиони денари во 2009 година, е зголемување од 6,13%. За неживоитното осигурување, остварениот приход од вложување во 2010 година изнесува 419,2 милиони денари и споредено со приходите од вложувања од 364,6 милиони денари во 2009 година, е зголемување од 14,98%. За осигурување на живот, остварените трошоци од вложувања во 2010 година изнесуваат 338,4 илјади денари и споредено со нивото од 187,6 илјади денари во 2009 година, бележат раст од 80,38%. За неживотно осигурување, остварените трошоци од вложувања во 2010 година изнесуваат 136,3 милиони денари и споредено со нивото од 228,6 милиони денари во 2009 година, бележат пад од 40,38%.

10.11 Осигурително-брокерски друштва за застапување

На крајот на 2010 година, најголемиот дел од продадените 1.100.612 договори за осигурување (полиси) се склучени од страна на друштвата за осигурување, додека улогата на посредниците и застапниците во продажбата е сè уште на ниско ниво. Еден облик на интермедијација се осигурителните брокерски работи, под кои се подразбира посредување во договарање на осигурително и реосигурително покритие и при реализирање на оштетени побарувања по остварен осигуран штетен настан, во име и за сметка на своите клиенти во однос на друштвата за осигурување и реосигурување.

На крајот на 2010 година на пазарот на осигурување дејствуваат 14 осигурително брокерски друштва и во споредба со претходната година бројот на овие субјекти се зголеми со две осигурително брокерски друштва (МАКОИЛ БРОКЕР и К МК БРОКЕР).

Табела бр.21:Регистар на осигурително брокерски друштва
Table No.21 Register of the insurance broker companies

Назив на
Акципнерско осигурително брокерско друштво ЕУРОЕКСПЕРТС Скопје
Осигурително брокерско друштво ЕУРОМАК БРОКЕР АД Скопје
Осигурително брокерско акципнерско друштво ВИАСС Скопје
Осигурително брокерско друштво ИН - БРПКЕР АД Скопје
Акципнерско осигурително брокерско друштво ВФП АД Скопје
Осигурително брокерско друштво МОБИЛИТИ БРОКЕР АД Скопје
Осигурително брокерско друштво СЕДА БРОКЕР АД Скопје
Осигурително брокерско друштво НАШЕ ОСИГУРУВАЊЕ АД Кочани
Осигурително брокерско друштво ЈДБ БРОКЕР АД Скопје
Осигурително брокерско друштво ДЕЛТА ИНС БРОКЕР АД Скопје
Акципнерско осигурително брокерско друштво А-ТИМ Скопје
Осигурително брокерско друштво ЛЕГРА АД Скопје
Осигурително брокерско друштво МАКПИЛБРОКЕР АД Скопје
Осигурително брокерско друштво К МК БРОКЕР АД Скопје

Во овој период осигурително брокерските друштва реализирале продажба на 169.650 полиси, од кои 1.962 од групата на осигурување на живот. Осигурително брокерските друштва учествувале со 15,41% во вкупниот

број на продадени полиси. Вкупниот капитал на осигурително брокерските друштва на крајот на деловната 2010 година изнесува 51,2 милиони денари.

Агенцијата за супервизија на осигурување на Р. Македонија (во понатамошниот текст „АСО“) е самостојно и независно регулаторно тело на пазарот на осигурување кое врши јавни овластувања утврдени со Законот за супервизија на осигурувањето и Законот за задолжително осигурување во сообраќајот. АСО има за цел да придонесе за законито и ефикасно функционирање на пазарот на осигурување во земјава, за негов континуиран развој, за заштита на правата и интересите на осигурениците, како и за унапредување на финансиска стабилност на земјата.

На крајот на 2011 година на пазарот на осигурување во Република Македонија активно работат 15 друштва за осигурување, од кои 11 друштва вршат работи на неживотно осигурување, а 4 осигурување на живот. Во текот на 2011 година дозвола за вршење на работи за осигурување на живот добива новиот пазарен учесник – друштвото за осигурување на живот „Уника- Лајф“ АД Скопје.

Во текот на 2011 година е зголемен бројот на осигурително брокерски друштва за 3 нови друштва, со нив сега вкупниот број изнесува 17 друштва. Додека, пак, вкупниот број на друштвата за застапување изнесува 6 и остана ист во споредба со 2010 година, односно на пазарот се појави едно ново друштво за застапување, а едно од постоечките се трансформираше во осигурително брокерско друштво. Во 2011 година на пазарот на осигурување во Македонија е остварена бруто полисирана премија (во понатамошниот текст БПП) во вкупен износ од 6,81 милијарди денари, што претставува пораст од 5,05% во однос на БПП остварена во 2010 година (2010: 6,48 милијарди денари).

Анализирано по групи на осигурување, кај неживотно осигурување е остварена БПП во износ од 6,31 милијарди денари (2010: 6,13 милијарди денари), или истата изнесува 92,70% од вкупната БПП на осигурителниот сектор, што претставува пораст од 3,02% во однос на истиот период од минатата година. Додека, пак, во групата на осигурување на живот е остварена БПП во износ од 496,9 милиони денари (2010: 354,5 милиони денари), што претставува пораст од 40,19%. Вредноста на средствата на

друштвата за осигурување на 31.12.2011 година изнесува 12,93 милијарди денари, што значи пораст од 7,97% во однос на 2010 г., со што продолжува позитивниот тренд на пораст присутен и во претходната година (2010:11,98 милијарди денари).

Вкупниот капитал на друштвата за осигурување на крајот на 2011 година изнесува 4,5 милијарди денари, што претставува пораст од 9,18% во однос на 2010 година (2010: 4,1 милијарди денари), додека маргината на солвентност, како главен индикатор за процена на стабилноста на осигурителниот сектор, изнесува 1,10 милијарди денари, со што капиталот на осигурителниот сектор е за 4,11 пати над нивото на маргината на солвентност.

Во 2011 година друштвата за осигурување остварија загуба од 73,4 милиони денари. Притоа, во делот на неживотно осигурување беше прикажана загуба од 78,8 милиони денари, додека, пак, кај осигурувањето на живот е прикажана добивка во износ од 5,4 милиони денари.

Во доменот на регулативата, во 2011 година е извршена една измена на Законот за супервизија на осигурување, две измени на Законот за задолжително осигурување во сообраќајот и се донесени 18 подзаконски акти што го регулираат работењето на субјектите од осигурителниот сектор.

10.12 Законска рамка

Законот за супервизија на осигурување („Сл. Весник на Р. Македонија“ бр. 27/02, 84/02, 98/02, 33/04, 88/05, 79/07, 8/08, 88/08, 56/09, 67/10, 44/11 и 112/11) и Законот за задолжително осигурување во сообраќајот („Службен весник на Република Македонија“ број 88/05, 70/06, 81/08, 47/11 и 135/11) се основна законска рамка која ги регулира условите и начинот на вршење работи на осигурување и реосигурување, начинот и условите на вршење работи на посредување во осигурувањето и спроведувањето супервизија врз работењето на друштвата за осигурување, осигурително брокерските друштва и друштвата за застапување во осигурување. Дополнителна законска рамка претставува Законот за облигациони односи во делот што се однесува на договорите за осигурување и Законот за трговски друштва.

Законот за супервизија на осигурување ги вградува принципите и

стандардите за осигурување на Меѓународната асоцијација на осигурителни супервизори (IAIS), како и директивите за осигурување на ЕУ. Со Законот се регулирани основањето и работењето на друштвата за осигурување, управувањето со ризици, улогата на овластените актуари, водењето на деловните книги и извештаи, внатрешна и надворешната ревизија, застапувањето и посредувањето во осигурувањето, супервизијата на друштвата за осигурување, постапка за донесување решенија од страна на АСО, работата на осигурителните и реосигурителните пулови, соработка со надзорни органи и тела на ЕУ, како и казнените одредби. Во 2011 година беше донесен Закон за изменување и дополнување на Законот на супервизија на осигурување („Службен весник на Република Македонија“ број 44/11).

Основната цел на измените е усогласување на казнените одредби предвидени во Законот за супервизија на осигурување со Законот за прекршоци, понатамошна либерализација на одредбите кои ги регулираат вложувањата на слободните средства на друштвата, како и критериумите за лиценцирање и начинот на работа на застапниците во осигурувањето и осигурителните брокери со цел понатамошно усогласување на Законот за супервизија на осигурување со директивите на ЕУ и принципите и стандардите на меѓународната асоцијација на осигурителни супервизори (IAIS).

Задолжителното осигурување во сообраќајот е регулирано со **Законот за задолжително осигурување во сообраќајот**, кој предвидува поголема заштита на интересите на оштетените лица во сообраќајни незгоди преку зголемување на сумите на осигурување и нивно постепено (по однапред законски дефинирани фази) усогласување со сумите на осигурување усвоени со Директивите на Европската Унија, регулирање на роковите за пријавување и надомест на штети од страна на друштвата за осигурување, утврдување на правото на посредување (медијација), стриктно регулирање на надлежностите на Гарантниот фонд, промена на начинот на утврдување на тарифите на премии преку формирање Комисија за осигурување од автомобилска одговорност, како и олеснување на прекуграничното давање осигурителни услуги преку воспоставување на т.н. овластен претставник за штети и воспоставување Служба за надомест на штети (последните две

решенија ќе се актуализираат во моментот на стапување на Република Македонија во Европската Унија).

Во 2011 година се донесени две изменувања и дополнувања на Законот на задолжително осигурување во сообраќајот („Службен весник на Република Македонија“ број 47/11 и број 135/11). Измените се направени со цел унапредување на казнената политика во Република Македонија преку усогласување на казнените одредби предвидени со Законот за прекршоци, како и поради утврдување на надлежностите во делот на донесување одлука за висината на дополнителната премија за издавање на меѓународни зелени карти.

11. Работење во 2011 година

ПАЗАР НА ОСИГУРУВАЊЕ ВО Р. МАКЕДОНИЈА - А) ДРУШТВА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ

Во текот на 2011 година на осигурителниот пазар започнуваат со работа две нови друштва од групата на животно осигурување, и тоа АД за осигурување „ВИНЕР Лајф-Виена Иншуренс Груп Скопје и АД за осигурување „Уника- Лајф“ Скопје. Заедно со нив, во 2011 година на осигурителниот пазар во Р. Македонија функционираа 15 друштва за осигурување, од кои 4 друштва за осигурување работат на осигурување на живот, додека останатите 11 вршат работи на неживотно осигурување. Само едно друштво покрај работите на неживотно осигурување има дозвола да врши и работи на реосигурување.

Исто така, се ребрендираа две друштва за осигурување, и тоа ВАРДАР се ребрендираше во ТРИГЛАВ ОСИГУРУВАЊЕ, додека, пак, САВА ТАБАК премина во САВА ОСИГУРУВАЊЕ. Ваквата активност се изврши во интерес на поголема претпознатливост на овие друштва во рамките на нивната групација.

Табела бр.22: Регистар на друштвата за осигурување
Table No. 22 Register of insurance companies

	Назив на друштво	Група на осигурување
1	АД за осигурување и реосигурување КЈУБИ МАКЕДОНИЈА Скопје	Неживотно осигурување и реосигурување
2	ТРИГЛАВ ОСИГУРУВАЊЕ АД Скопје	Неживотно осигурување
3	САВА ОСИГУРУВАЊЕ АД Скопје	
4	АД за осигурување ЕВРОИНС Скопје	
5	АД за осигурување ВИНЕР – Виена Иншуренс Груп Скопје	
6	АД за осигурување ЕУРОЛИНК Скопје	
7	Друштво за осигурување ИНСИГ - МАКЕДОНИЈА АД Скопје	
8	Друштво за осигурување УНИКА АД Скопје	
9	Национална групација за осигурување ОСИГУРИТЕЛНА ПОЛИСА АД СКОПЈЕ	
10	Друштво за осигурување АЛБСИГ АД Скопје	
11	Друштво за осигурување КРОАЦИА ОСИГУРУВАЊЕ- НЕЖИВОТ Скопје	
12	АД за осигурување на живот КРОАЦИА ОСИГУРУВАЊЕ Скопје	Осигурување на живот
13	АД за осигурување ГРАВЕ Скопје	
14	АД за осигурување ВИНЕР Лајф-Виена Иншуренс Груп Скопје	
15	Друштво за осигурување УНИКА Лајф АД Скопје	

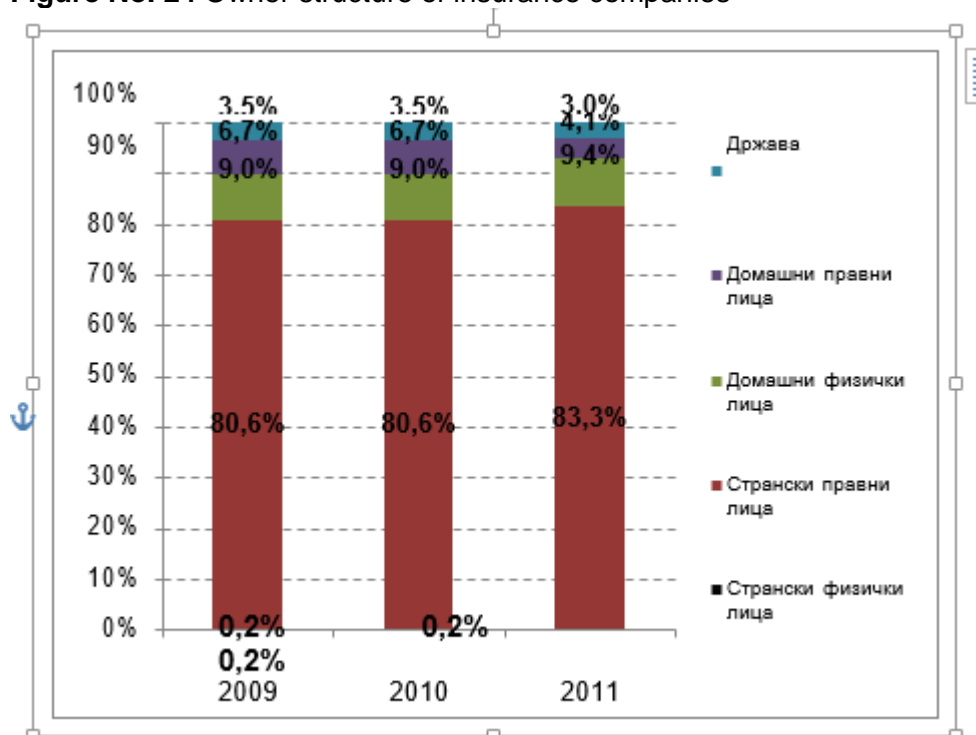
11.1 Сопственичка структура

Во текот на 2011 година не доаѓа до позначајна промена во структурата на сопственоста на друштвата за осигурување. Друштвата за осигурување се во доминантна сопственост на странски правни лица од финансиски сектор, и тоа 83,3% од вкупната сопственост, односно тие се делумно или целосно присутни во 14 од вкупно 15 друштва за осигурување на пазарот, додека само едно друштво за осигурување е во целосна сопственост на домашни инвеститори.

Трендот на влез на странскиот капитал во осигурителниот сектор придонесува за засилување на конкуренцијата, воведување нови производи, унапредување на знаењето во делот на управувањето со ризици, навремено и редовно сервисирање на штетите и водење ефикасна политика на управување со средствата и изворите на средства. При тоа треба да се истакне дека од вкупно 14 друштва за осигурување во сопственост на странски

инвеститори, 9 друштва за осигурување се дел од осигурителни групации со седиште во земји членки на ЕУ. На Слика бр.1 е прикажан преглед на сопственичката структура на друштвата за осигурување со состојба на 31.12.2011 година.

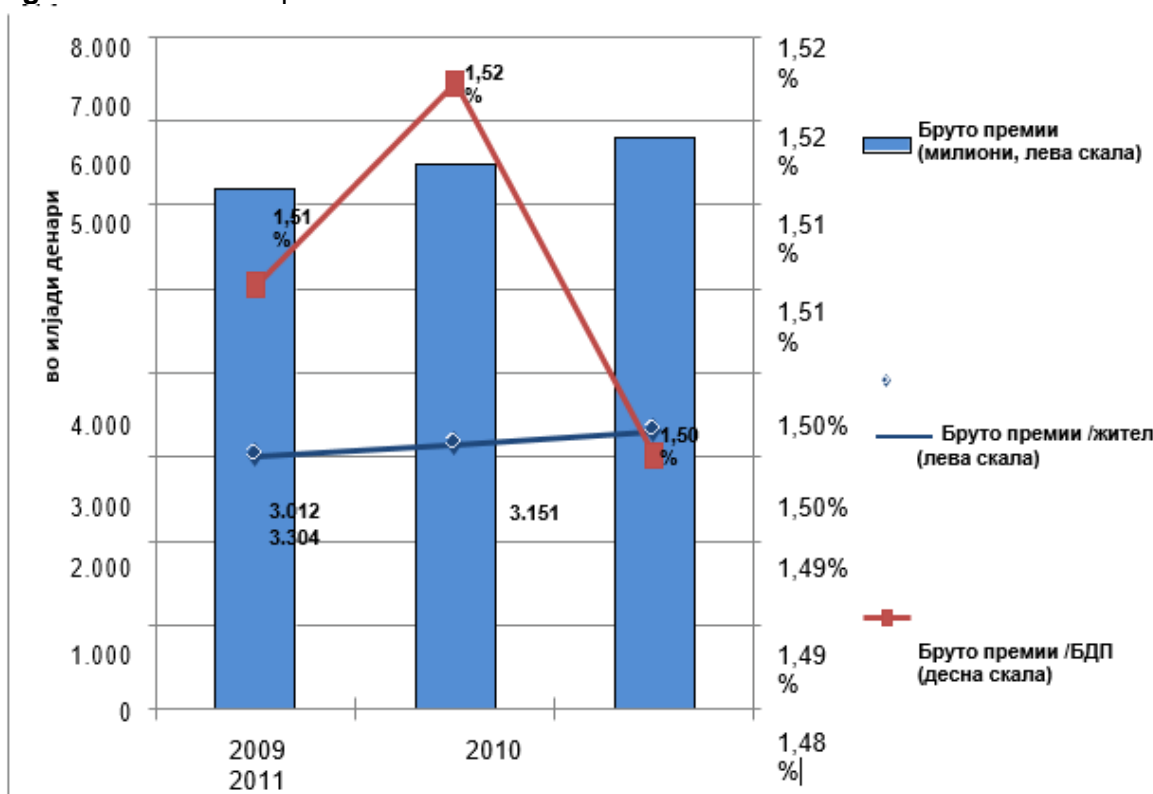
Слика бр.24: Сопственичка структура на друштвата за осигурување
Figure No. 24 Owner structure of insurance companies

11.2 Степен на развиеност

Основни показатели со кои се мери степенот на развиеноста на пазарот на осигурување се степенот на густина и степенот на пенетрација. Податоците за нивото на пенетрација на осигурувањето во 2011 година покажуваат дека вкупната БПП во земјата учествува со 1,50% во БДП, додека степенот на густина изнесува 3.304 денари по жител, што е на нивото на сродни групи земји во регионот. Промените на овие вредности се прикажани на Слика бр.2.

Слика бр.25: Показатели на развој на пазарот на осигурување
Figure No. 25 Development indicator of the insurance market

Осигурителниот сектор во Македонија се карактеризира со умерена пазарна концентрација. Херфиндал-индексот, пресметан преку БПП, во 2011 година изнесува 997,69 (2010: 1.237,59). Сличен тренд покажува мерењето на индексот преку активата на друштвата за осигурување, кој се намали на 1.082,86 за 2011 година (2010: 1.319,63).

Анализирано по групи на осигурувања, посебно висока концентрација е присутна кај осигурувањето на живот и реосигурувањето, поради малиот број друштва во овој домен. Кај друштвата за осигурување на живот Херфиндал-индексот мерен според БПП изнесува 4.777,14, додека, пак, мерен според активата на друштвата е 1.576,06.

Кај неживотното осигурување е присутно постојано намалување на концентрацијата во умерена форма, што покажува и мерењето преку Херфиндал-индексот (по БПП) кое во 2011 година изнесува 1.135,61 (2010: 1.249,90), а кај активата изнесува 1363,33 (2010: 1576,06). Во исто време, показателот CR55, пресметан преку БПП за овој вид осигурување, изнесува 65,00% (2010: 73,07%), додека според активата на друштвата изнесува 69,73%. Во продолжение следуваат табели каде се прикажани

движењата на Херфиндал-индексот и показателот CR5 според групи на осигурување:

Табела бр. 23: Херфиндал индекс и показател CR5 мерен според БПП
Table No. 23 Herfindel index and CR5 indicator by BPP

Брут о полисиран а премија	2010		2011	
	Herfindahl	CR	Herfindahl	CR
Цел сектор	1,237.593	69,76%	997.689	60.25%
Неживот	1,249.901	73,07%	1,135.615	65.00%
Живот	4,777.137	/	4,094.619	100%

Табела бр. 24: Херфиндал индекс и показател CR5 мерен според активата на друштвата за осигурување

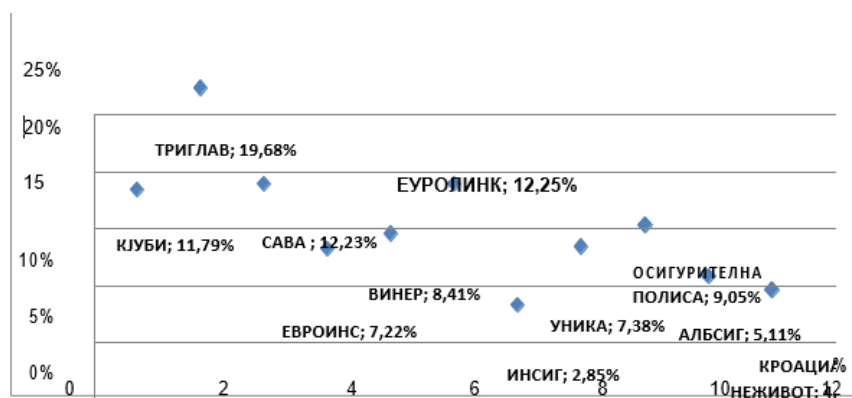
Table No. 24 Herfindel index and CR5 indicator by active of insurance companies

Активa	2010		2011	
	Herfindahl	CR	Herfindahl	CR
Цел сектор	1,319.631	69,92%	1,078.079	60.41%
Неживот	1,576.058	74,21%	1,363.325	69.73%
Живот	3,676.731	/	3,074.657	100%

Во насока на намалување на пазарната концентрација кај друштвата за неживотно осигурување сведочи и показателот CR5, измерен преку учеството во БПП, кој во 2011 бележи намалување, и изнесува 65,00% (2010: 73,07%). Притоа, на осигурителниот пазар во Македонија ниту едно друштво не го поминува прагот од над 20% учество на пазарот.

Слика бр.26: Пазарна концентрација според бруто полисираната премија во 2011 година, во групата на неживотно осигурување

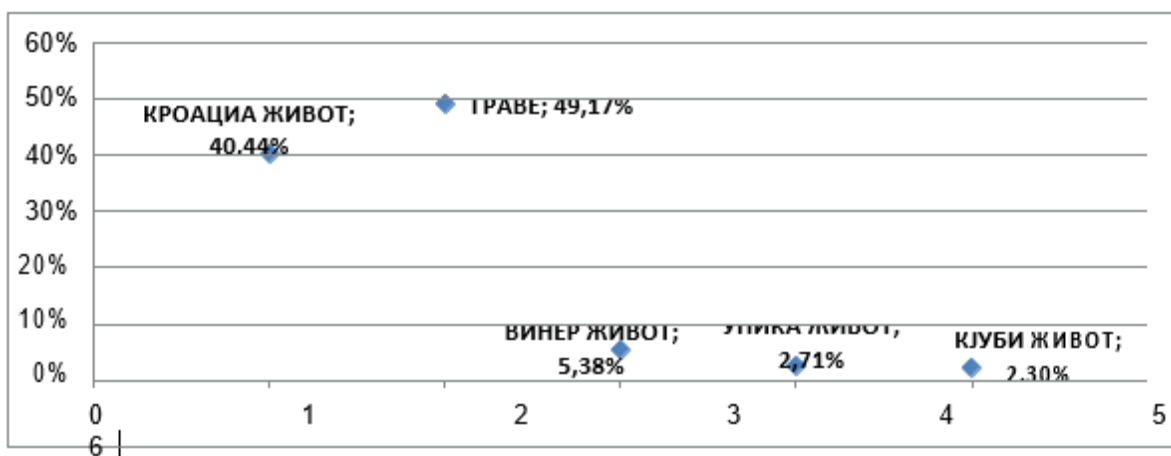
Figurer No. 26 Market concentration according BPP in 2011 in the group of unlife insurance

Во групата на осигурување на живот доминантно учество имаат две друштва за осигурување, Граве со 49,17% и Кроацيا живот со 40,44%. Малото пазарно учество на останатите друштва се должи на фактот што се работи за две нови друштва кои ја започнаа својата деловна активност во 2011 година (Винер живот и Уника живот), додека Кјуби не склучува нови договори за осигурување на живот од 2004 година.

Слика бр.27: Пазарна концентрација според бруто полисираната премија во 2011 година, во групата на осигурување на живот

Figure No. 27 Market concentration according BPP in 2011 in the group of life insurance

11.3 Бруто полисирана премија

Бруто полисираната премија во осигурувањето и реосигурувањето кај друштвата за неживотно осигурување ги вклучува сите износи на премија кои се договорени (полисирани) во тековниот пресметковен период, без разлика дали истите во целост или делумно се однесуваат на наредниот период, додека кај животното осигурување вкупната полисирана премија ги вклучува сите премии платени до крајот на пресметковниот период. Согласно податоците добиени од страна на друштвата за осигурување при редовното известување на АСО, согласно членот 104 од Законот за супервизија на осигурување, во 2011 година е остварена БПП од 6,81 милијарди денари, што претставува пораст од 5,05% во однос на БПП остварена во текот на 2010 година.

Табела бр.25: Бруто полисирана премија по класи на осигурување (10³ денари)
Table No. 25 BPP by classes of insurance (10³ денари)

Класа на осигурување	БРУТО ПОЛИСИРНА		ДИНАМИКА 2010/2011	УЧЕСТВО ВО	
	2010	2011		2010	2011
01. Осигурување од незгода	546.617	542.270	-0,80%	8,43%	7,96%
02. Здравствено осигурување	19.082	6.618	-65,32%	0,29%	0,10%
03. Осигурување на моторни возила-каска	797.509	781.924	-1,95%	12,31%	11,48%
05. Осигурување на воздухоплови-каска	43.439	102.956	137,01%	0,67%	1,51%
06. Осигурување на пловни објекти-каска	948	359	-62,13%	0,01%	0,01%
07. Осигурување на стока во превоз-карга	67.862	78.441	15,59%	1,05%	1,15%
08. Осигурување на имот од пожар	505.356	478.264	-5,36%	7,80%	7,02%
09. Останати осигурувања на имоти	772.686	768.211	-0,58%	11,92%	11,28%
10. Осигурување од автомобилска одговорност	3.062.786	3.264.963	6,60%	47,26%	47,96%
11. Осигурување од одговорност од употреба на воздухоплови	19.495	24.454	25,44%	0,30%	0,36%
12. Осигурување од одговорност од употреба на пловни	1.509	1.629	7,95%	0,02%	0,02%
13. Останати осигурувања од одговорност	125.585	114.243	-9,03%	1,94%	1,68%
15. Осигурување на гаранции	445	195	-56,18%	0,01%	0,00%
16. Осигурување од финансиски загуби	5.129	3.554	-30,71%	0,08%	0,05%
17. Осигурување од правна заштита	0	1		0,00%	0,00%
18. Осигурување на туристичка помош	157.919	143.189	-9,33%	2,44%	2,10%
19. Осигурување на живот	354.507	496.995	40,19%	5,47%	7,30%
ВКУПНО	6.480.874	6.808.264	5,05%	100,00%	100,00%
ВКУПНО НЕЖИВОТ	6.126.367	6.311.269	3,02%	94,53%	92,70%
ВКУПНО ЖИВОТ	354.507	496.995	40,19%	5,47%	7,30%

Позитивниот тренд е присутен кај двете групи на осигурување, со тоа што во групата на неживотно осигурување е остварена БПП во износ од 6,31 милијарди денари (2010: 6,13 милијарди денари), или истата изнесува 92,70% од вкупната БПП на осигурителниот сектор, што претставува пораст од 3,02% во однос на истиот период од минатата година.

Во групата на осигурување на живот е остварена БПП во износ од 496,9 милиони денари (2010: 354,5 милиони денари), што претставува пораст од 40,19%. Овој значаен пораст се должи на ниската почетна основа кај осигурувањето на живот, како и дејствувањето на двете нови друштва за осигурување на живот, при што се очекува понатамошен развој на оваа група на осигурување. Во табелата бр.5 е прикажан индексот на годишни промени на БПП во периодот 2005 -2011 година, и тоа одделно за осигурување на

живот, неживотно осигурување и вкупно. Од табелата се гледа дека трендот на промени кај вкупното осигурување е во корелација со трендот кај неживот, како доминантен дел во осигурувањето. Додека кај осигурувањето на живот се забележува поинаква динамика поради помалата основа.

Табела бр.26: Индекс на промени на бруто полисираната премија

Table No. 26 Change index of BPP

	2007/2006	2008/2007	2009/2008	2010/2009	2011/2010
Вкупна БПП	111,93	105,36	96,28	104,83	105,05%
	%	%	%	%	
Неживот	111,20	103,85	95,56	104,17	103,01%
Живот					140,19%
	<u>147,98%</u>	<u>55,76%</u>	<u>12,80%</u>	<u>17,85%</u>	

Износот на реосигурување остварен во земјата во 2011 година изнесува 2,19 милиони денари (2010: 2,47 милиони денари), и истиот е реализиран во КЈУБИ МАКЕДОНИЈА, како единствено друштво за реосигурување на пазарот во Република Македонија. Поединечно, во споредба со 2010 година, зголемување кај БПП имаше кај 8 од 11 друштва за неживотно осигурување што работеа во 2011 година.

Табела бр.27: Бруто полисирана премија по друштва за неживотно осигурување (во 000 денари)

Table No. 27 BPP for unlife insurance companies (in 000 denars MKD)

БР.	ДРУШТВО ЗА ОСИГУРУВАЊЕ	БРУТО ПОЛИСИРНА ПРЕМИЈА (БПП)		ДИНАМИКА	УЧЕСТВО ВО by companies for	
		2010	2011		2010	2011
1	ТРИГЛАВ	1,332,136	1,242,059	-6.76%	21.74%	19.68%
2	ЕУРОЛИНК	667,180	772,888	15.84%	10.89%	12.25%
3	САВА	935,128	771,727	-17.47%	15.26%	12.23%
4	КЈУБИ	810,100	744,381	-8.11%	13.22%	11.79%
5	ОСИГУРИТЕЛНА ПОЛИСА	553,340	571,218	3.23%	9.03%	9.05%
6	ВИНЕР	376,372	530,588	40.97%	6.14%	8.41%
7	УНИКА	411,781	465,729	13.10%	6.72%	7.38%
8	ЕВРОИНС	437,141	455,944	4.30%	7.14%	7.22%
9	АЛБСИГ	283,748	322,525	13.67%	4.63%	5.11%
10	КРОАЦИА НЕЖИВОТ	140,973	254,325	80.41%	2.30%	4.03%
11	ИНСИГ	178,468	179,885	0.79%	2.91%	2.85%
	ВКУПНО НЕЖИВОТ	6,126,367	6,311,269	3.02%	100.00%	100.00%

На крајот на 2011 година, во доменот на пазарната концентрација, 4 друштвата за осигурување го преминуваат прагот на учество со над 10% во вкупната БПП. Притоа, учеството на пазарните лидери е следно: Триглав со 19,68% (2010: 21,74%), Еуролинк со 12,25% (2010: 10,89%), Сава со 12,23% (2010: 15,26%) и Кјуби со 11,79% (2010: 13,12%).

Табела бр.28: Бруто полисирана премија по друштва за осигурување на живот (во 10³ МКД)
Table No. 28 BPP for life insurance companies (in 000 denars MKD)

БР.	ДРУШТВО ЗА ОСИГУРУВАЊЕ	БРУТО ПОЛИСИРНА		ДИНАМИКА 2011/2010	УЧЕСТВО ВО	
		2010	2011		2010	2011
1	ГРАВЕ	202,533	244,371	20.66%	57.13%	49.17%
2	КРОАЦИА ЖИВОТ	137,098	200,985	46.60%	38.67%	40.44%
3	ВИНЕР ЖИВОТ	0	26,725	/	/	5.38%
4	УНИКА ЖИВОТ	0	13,461	/	/	2.71%
5	КЈУБИ ЖИВОТ	14,876	11,453	-23.01%	4.20%	2.30%
	ВКУПНО ЖИВОТ	354,507	496,995	40.19%	100.00%	100.00%

Еден од најсоодветните показатели за обемот на извршените работи на друштвата за осигурување е анализата на обемот на извршените работи по различните класи на осигурување во 2011 година (Табела бр. 8 додаток).

Табела 8. Бруто полисирана премија за периодот 01.01.2011 - 31.12.2011

000 мкд

бр.	Класа на осигурување	неживот											
		Кјуби	Триглав Осиг.	Сава	Евроинс	Винер	Еуролинк	Инсиг	полиса	Албсиг Република	Кроација		
1	01. Незгода	95.301	108.798	46.059	39.434	58.865	88.766	6.620	22.099	46.237	9.741	20.349	542.270
2	02. Здравствено			2.229		88				4.301			6.618
3	03. Каско моторни возила	109.271	224.287	97.849	45.466	36.973	101.688	3.568	38.545	74.598	13.572	36.107	781.924
4	05. Каско воздухоплови		58.461	326		43.254	88			827			102.956
5	06. Каско пловни објекти			101	8	105	118			13		14	359
6	07. Карго	33.590	18.830	2.161	10.157	4.613	4.332		1.416	2.319	183	839	78.441
7	08. Имот од пожар и др. опасности	93.742	66.559	103.401	19.566	20.228	116.858	1.639	20.083	20.948	7.804	7.437	478.264
8	09. Имот останато	153.902	146.050	171.235	15.303	67.506	149.355	1.617	30.840	19.863	2.324	10.216	768.211
9	10. АО (вкупно)	230.445	589.820	323.061	306.648	253.008	244.474	159.815	330.079	380.213	277.802	169.598	3.264.963
10	11. Одговорност воздухоплови		1.385			22.568				501			24.454
11	12. Одговорност пловни објекти	123	223	401	27	111	245		10	420		69	1.629
12	13. Општа одговорност	11.998	9.895	8.018	6.960	13.454	45.755	32	7.222	7.778	680	2.451	114.243
13	15. Гаранции	126		69									195
14	16. Финансиски загуби	3.321	43	191									3.554
15	17. Правна заштита											1	1
16	18. Туристичка помош	12.564	17.709	16.626	12.375	9.815	21.209	6.594	15.435	13.200	10.419	7.244	143.189
17	ВКУПНО	744.381	1.242.059	771.727	455.944	530.588	772.888	179.885	465.729	571.218	322.525	254.325	6.311.269

Ред. бр.	Класа на осигурување	живот					живот Вкупно
		Кјуби	Кроација	Граве	Винер	Уника	
18	19. Живот	11.453	200.985	244.371	26.725	13.461	496.995
19	Вкупно	11.453	200.985	244.371	26.725	13.461	496.995

Вкупно: 6.808.264

Извор: Квартално известување согласно Член 104 од Законот за супервизија на осигурување

11.4 Структура на учество

Во вкупната бруто полисирана премија, најзначајно учество има осигурувањето од автомобилска одговорност (АО) со 47,96% (2010: 47,26%), како и доброволното осигурување на моторни возила (каска) 11,49% (2010: 12,31%). Потоа, следува осигурувањето на имот (од пожар, природни непогоди, кражби и други ризици) со 18,30% (2010: 19,72%), и осигурувањето од последици на несреќен случај (незгода) со учество од 7,96% (2010: 8,43%). Исто така, и осигурувањето на живот зазема значајно место со 7,30% учество. Структурата по класи, како и споредбата со 2010 година, е претставена на Слика бр. 5.

Слика бр.28: Структура на бруто полисирана премија по класи на осигурување
Figure No. 28 Structure of BPP by insurance classis

Значаен пораст на БПП од 6,60% во однос на 2010 година е забележан во класата за осигурување од автоодговорност во износ од 3,26 милијарди (2010: 3,06 милијарди денари). Овој пораст пред сè се должи на актуелната мерка донесена од Владата на Р. Македонија во 2010 година за увоз на половни возила, односно возила со ЕУР 1-стандард, како и поради намалувањето на бројот на неосигурени возила, исто така резултат на комплементарната мерка за ограничување за пререгистрација на возила со

странски регистарски таблички кои престојуваат подолго од шест месеци во Р. Македонија.

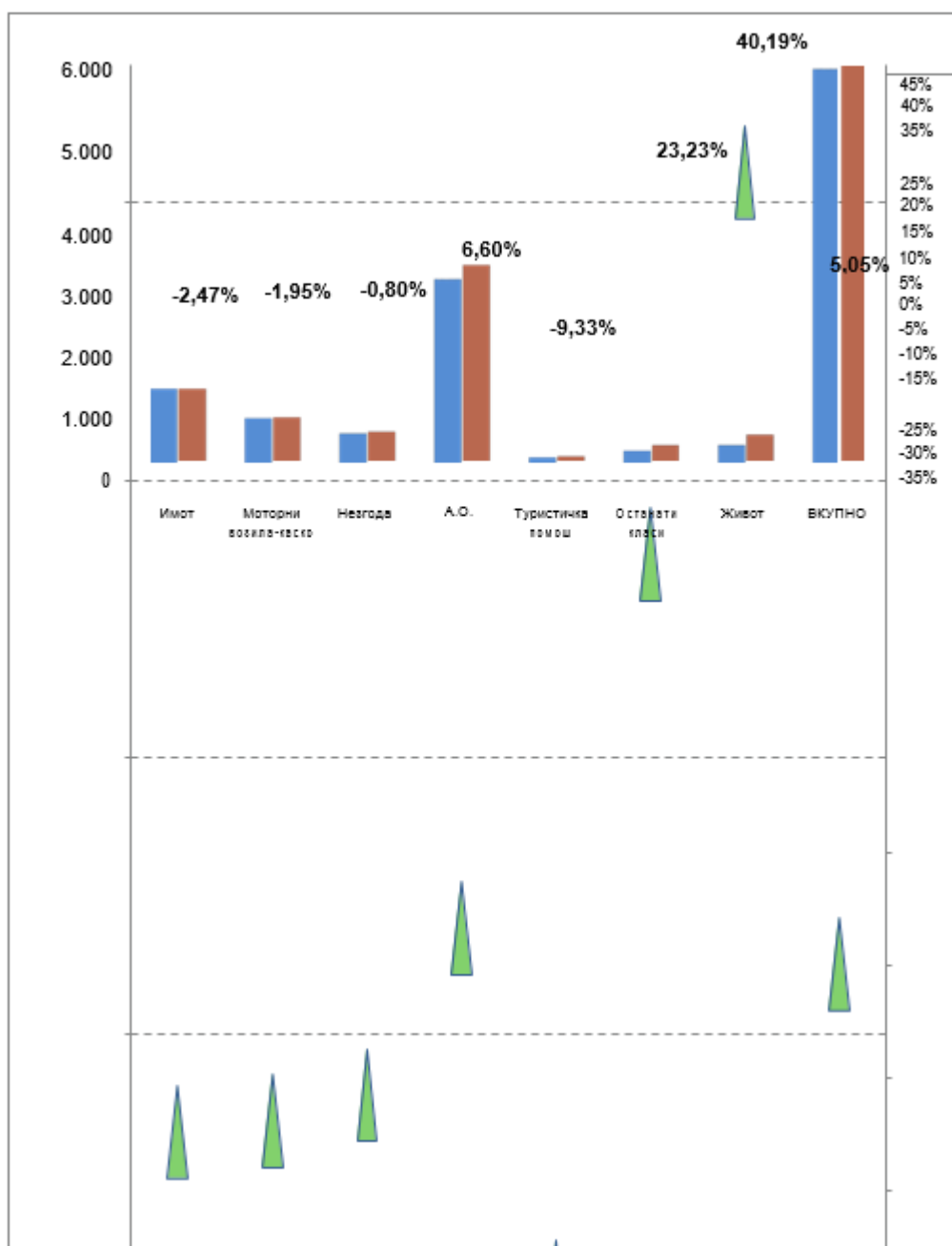
Како втора позначајна класа во структурата на БПП е осигурувањето на имот. Кај оваа класа на осигурување се забележува пад на БПП од 2,47% во споредба со 2010 година. Овој резултат се должи на пониската цена на осигурувањето која ја нудат друштвата за осигурување поради поострата конкуренција, што се гледа од бројот на склучени договори кој изнесува 63.860 (2010: 56.176) што претставува пораст од 13,68%.

Истата ситуација се забележува и кај осигурувањето на моторни возила- каско, каде имаме пад на БПП од 1,95% во однос на 2010, додека, пак, бројот на склучените договори пораснал за 16,73%.

Посебно внимание заслужува порастот на осигурувањето на живот кое изнесува 40,19% во споредба со 2010 година (2010: 17,85%; 2009: 12,80%). Исто така и кај бројот на договори се забележува пораст од 32,53% во споредба со претходната година. Овој резултат пред сè се должи на појавата на двете нови друштва на пазарот на осигурување на живот, како и на зголемената деловна активност на постоечките друштва. (Слика бр.6)

Слика бр.29 Тренд на бруто полисираната премија по класи на осигурување (10⁶ МКД)

Figure No. 29 Trend of BPP by insurance classis (10⁶ MKD)

Кај друштвата за осигурување на живот, со новите статистички обрасци кои стапија во сила во 2011 година, доаѓа до методолошка промена во начинот на известување за бројот на договори. Притоа, во 2011 година друштвата за живот известуваат подетално, при што се прикажуваат но во склучените и активните договори за осигурување, а истовремено се прави разграничување помеѓу основните и дополнителните договори. Согласно претходното упатство за статистичко известување, основните и

дополнителните договори се прикажувани како вкупна стапка. За таа цел, за 2010 година е направена методолошка адаптација, при што за 2010 година е употребена методолошката рамка која се употребува од 2011 година.

Табела бр. 29: Број на активни договори кај друштвата за осигурување на живот

Table No. 29 Number of active contracts for life insurance companies

Број на активни и договори	2010		2011	
	Основно осигурување	Дополнително осигурување	Основно осигурување	Дополнително осигурување
Граве	5.604	9.784	7.077	6.573
Кроација		4.780	7.760	6.710
живот				
Уника	5.678	/	443	352
Винер живот	/	/	254	155
Кјуби живот	811	592	493	325
ВКУПНО	12.093	15.156	16.027	14.115

Друштвата за осигурување во текот на 2011 година исплатиле бруто-износ на штети од 3,01 милијарди денари. Во споредба со 2010 година бруто-износот на исплатени штети е поголем за 0,60%.

Табела бр.30: Бруто исплатени штети по класи на осигурување (во илјади денари)

Table No. 30 Bruto payed damages by classes of insurance (in 000 denars)

Класи на осигурување	2009	2010	2011
Осигурување на имот	459.407	476.584	488.248
Осигурување на моторни возила-каска	529.979	539.443	532.569
Осигурување од незгода	354.233	364.772	360.602
Осигурување од автомобилска одговорност	1.491.083	1.504.818	1.487.067
Осигурување на туристичка помош	15.372	28.102	37.486
Останати осигурувања - неживот	14.728	21.401	20.131
Осигурување на живот	97.448	53.253	80.066
Вкупно	2.962.250	2.988.373	3.006.170

11.5 Број на вработени во друштвата за осигурување

Прегледот на бројот на вработени во рамките на друштвата за осигурување е прикажан во следнава табела:

Табела бр. 31: Број на вработени кај друштвата за осигурување

Table No. 31 Employers number in insurance companies

Година	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Број на вработен	970	1.057	1.262	1.283	1.356	1.423

Како што може да се забележи од табелата, бројот на вработени во друштвата за осигурување бележи тренд на пораст, што претставува еден од показателите за развој на осигурителниот сектор во Република Македонија. Овој тренд се должи пред сè на појавувањето на нови друштва за осигурување на пазарот и на зголемената деловна активност на постоечките друштва.

11.6 Средства и извори на средства - Структура на средства

Вредноста на средствата на друштвата за осигурување на 31.12.2011 година изнесува 12,93 милијарди денари и е поголема за 7,97% во однос на вкупните средства кај друштвата за осигурување во 2010 година, со што продолжува позитивниот тренд на пораст присутен и во претходната година (Табела бр.12). Од вкупните средства 66,33% се однесуваат на вложувањата, 22,58% на побарувањата, 4,15% на дел за доосигурување и реосигурување во бруто техничките резерви и 3,80% на останати средства. Останатите ставки на средствата (нематеријални средства, одложени и тековни даночни средства, и АВР) претставуваат 3,13% од вкупните средства.

Табела бр.32: Структура на средствата на друштвата за осигурување (во денари)

Table No. 32 Structure of means of insurance companies (in 000 denars)

	31.12.2010	Учество	31.12.2011	Учество	Индекс
Нематеријални средства	49.550.997	0,41%	44.747.387	0,35%	90,31%
Вложувања	7.168.432.33	59,84%	8.578.832.31	66,33%	119,68%
Дел за соосигурување и реосигурување во	454.394.82	3,79%	537.247.897	4,15%	118,23%
Одложени и тековни даночни	40.316.002	0,34%	26.750.436	0,21%	66,35%
Побарувања	3.543.431.88	29,58%	2.920.940.21	22,58%	82,43%
Останати средства	452.283.40	3,78%	492.110.701	3,80%	108,81%
Активни временски разграничувања (АВР)	270.561.64	2,26%	333185.332	2,58%	123,15%
ВКУПНО СРЕДСТВА	11.978.971.09	100,00%	12.933.814.28	100,00%	107,97%

Доминантен дел на вкупните средства во осигурителниот сектор ги сочинуваат средствата на друштвата за неживотно осигурување, меѓутоа, сè поприсутен е трендот на зголемување на учеството на средствата на друштвата за осигурување на живот, кое во 2011 изнесува 13,38% (2010:

9,70%) од вкупните средства на друштвата за осигурување.

Во структурата на средствата на друштвата за осигурување најголемо учество имаат вложувањата (66,33%, односно се забележува пораст во однос на 2010 година за 19,68% (2010: 59,84%). Најзначајно учество во вкупните вложувања заземаат останатите финансиски вложувања со 80,54%, и истите бележат пораст од 26,43% во споредба со претходната година. Во групата на останати финансиски вложувања влегуваат: депозити, заеми и останати пласмани кои учествуваат со 58,79%, финансиски вложувања кои се чуваат до достасување 21,23%, финансиски вложувања расположливи за продажба 18,43% и финансиски вложувања за тргување со учество од 1,55%.

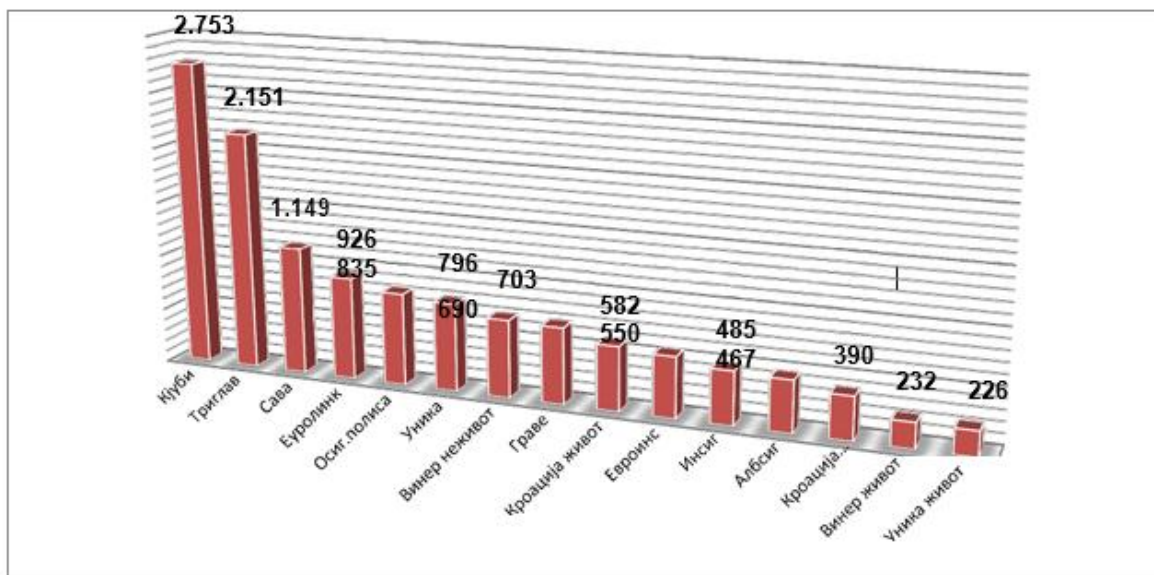
Во вкупните вложувања влегуваат и финансиски вложувања во друштва во група- подружници, придружни друштва и заеднички контролирани ентитети кои учествуваат со 2,93% во вкупните вложувања и истите бележат пораст од 17,30%. Исто така, дел од вкупните вложувања се и земјиштето, градежните објекти и останатите материјални средства кои учествуваат со 16,53% во вкупните вложувања, и притоа бележат пад од 4,76% во однос на 2010 година. Во структурата на вкупните побарувања, побарувањата од непосредни работи на осигурување учествуваат со 68,75% (во износ од 2.008 милиони денари) и бележат пад од 18,04% во однос на 2010 година. Значајното намалување на побарувањата од непосредни работи на осигурување пред сè се должи на стапувањето на сила на Правилникот за вреднување на ставките од Билансот на состојба („Службен весник на Република Македонија“ бр. 169/10) со примена од 01.01.2011 година. Според Правилникот друштвата за осигурување се должни да прават класификација на побарувањата во различни категории согласно деновите на доцнење на наплатата, при што треба да применат пропишани проценти на исправка на вредност.

Побарувањата од работите на соосигурување и реосигурување изнесуваат 318 милиони денари (10,89% од вкупните побарувања) и бележат намалување за 16,68% во однос на 2010 година. Останатите побарувања изнесуваат 594 милиони денари (20,35% од вкупните побарувања) и бележат пад од 16,42% во однос на состојбата од 711 милиони денари во 2010 година. Структурата на учеството на друштвата за осигурување во вкупните средства

на осигурителниот сектор е прикажана на Слика бр.30.

Слика бр. 30: Структура на учество на друштвата за осигурување во вкупните средства на осигурителниот сектор во 2011 година (10^6 МКД)

Figure 30 No. 30 Participation structure of ther insurance companies in total means in insurance sector in 2011 (10^6 MKD)

11.7 Структура на извори на средства

Во вкупните извори на средства на друштвата за осигурување во 2011 година техничките резерви учествуваат со 50,39%, капиталот и резервите со 36,17%, додека сите останати ставки со 13,44% од вкупните извори на средства на друштвата за осигурување (Табела бр. 13).

Табела бр.33: Структура на извори на средства на друштвата за осигурување (во денари)
Table No. 33 Origin structure of the means in insurance companies (in denars)

	31.12.2010	Учество	31.12.2011	Учество	Индекс
Капитал и резерви	4.286.113.09	35,78%	4.677.936.95	36,17%	109,14%
Бруто технички резерви	5.972.580.40	49,86%	6.517.318.16	50,39%	109,12%
Останати резерви	5.808.199	0,05%	10.401.273	0,08%	179,08%
Одложени и тековни даночни	9.662.243	0,08%	8.020.645	0,06%	83,01%
Обврски кои произлегуваат од депозити на друштвата за осигурување за	419.972	0,00%	624.382	0,00%	148,67%
Обврски	1.590.698.76	13,28%	1.579.488.39	12,21%	99,30%
Пасивни временски разграничувања (ПВР)	113.688.411	0,95%	140.024.478	1,08%	123,17%
ВКУПНО ИЗВОРИ НА СРЕДСТВА	11.978.971.09	100,00%	12.933.814.28	100,00%	107,97%

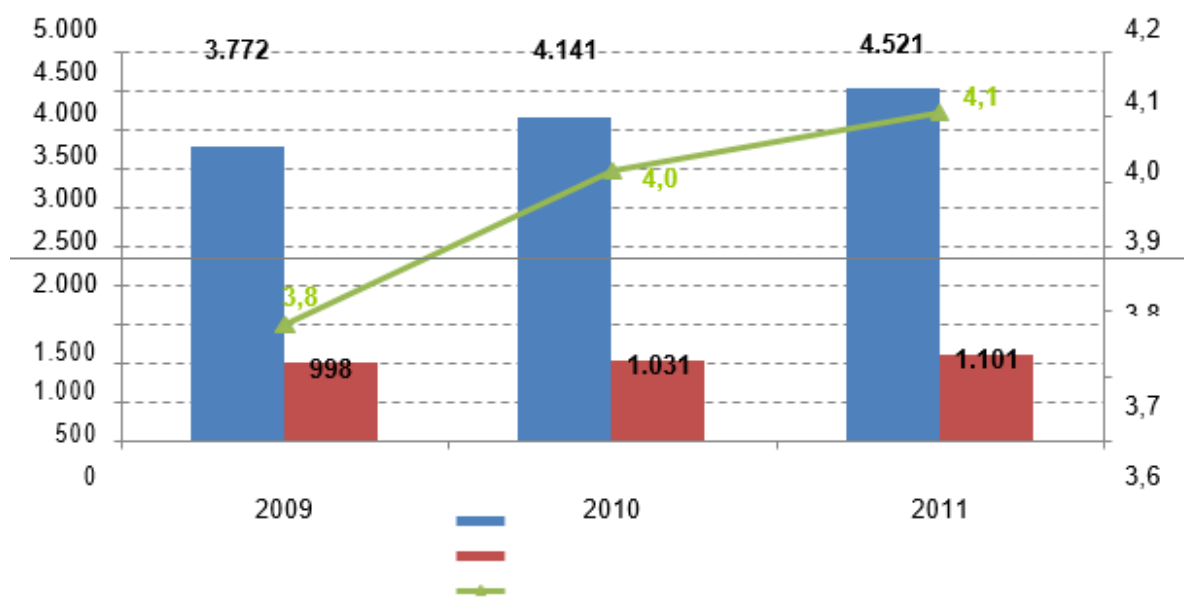
11.8 Капитал и потребно ниво на маргина на солвентност

Согласно член 76 од Законот за супервизија на осигурување , друштвата треба да ја одржуваат вредноста на капиталот барем во висина на потребното ниво на маргината на солвентност. Според доставените податоци до Агенцијата, на крајот на 2011 година вкупниот капитал на друштвата за осигурување изнесува 4,5 милијарди денари што претставува пораст од 9,18% во однос на 2010 година. Анализирани по групи на осигурување, капиталот на друштвата за неживотно осигурување изнесува 3,62 милијарди денари и неговото учество во вкупната пасива кај овие друштва изнесува 34,28% . Друштвата за осигурување на живот располагаат со вкупен капитал од 904 милиони денари што претставува 48,38% од вкупната пасива на овие друштва.

Маргината на солвентност, како главен индикатор за процена на стабилноста на осигурителниот сектор, изнесува 1,10 милијарди денари (кај неживотното осигурување 1,04 милијарди денари, а кај осигурувањето на живот 63 милиони денари), со што капиталот на осигурителниот сектор е за 4,11 пати над нивото на маргината на солвентност. Движењето на капиталот и потребната маргина на солвентност кај друштвата за осигурување се прикажани на Слика бр. 9.

Слика бр. 31: Движење на капиталот и маргината на солвентност кај друштвата за осигурување (во милиони денари)

Figure No. 31 Capital movement and margin of solvency by insurance companies (10⁶ MKD)

11.9 Технички резерви

Техничките резерви се зголемија за 10,32% во однос на 2010 година и имаат најголемо учество во структурата на пасивата на друштвата за осигурување.

Вкупниот износ на технички резерви на друштвата за осигурување што вршат работи на неживотно осигурување на крајот на 2011 година изнесува 5,68 милијарди денари, или бележи 16,52% пораст во однос на претходната година, додека, пак, вкупниот износ на технички резерви на друштвата за осигурување што вршат работи на осигурување во групата на живот изнесува 899 милиони денари, што претставува пораст од 41,41% во однос на претходната година (Табела бр.14). Еден од факторите кои придонесоа за зголемување на техничките резерви претставува примената на Правилникот за минималните стандарди за пресметка на техничките резерви („Службен весник на Република Македонија“ бр. 158/10, 169/10, 41/11), со кој се овозможува примена на конзистентност во извршените актуарски пресметки на технички резерви. Структурата на техничките резерви по групи на осигурување е прикажана во Табела бр. 34.

Табела бр.34: Структура на технички резерви (во илјади денари)
Table No. 34 Structure of technical reserves (000 denars)

Структура на технички резерви	Неживо т			Живо т			Вкупн о		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011	2009	2010	2011
Резерви за преносни премии	2.207.628	2.276.395	2.590.880	74.412	87.926	17.518	2.282.041	2.364.321	2.608.398
Резерви за бонуси и попусти	8.878	2.500	52.153	0	0	12.777	8.878	2.500	64.930
Резерви за штети	2.382.633	2.593.688	3.035.757	7.708	6.607	17.412	2.390.341	2.600.294	3.053.169
Математичка резерва	0	0	0	390.284	541.520	851.735	390.284	541.520	851.735
Други технички	16.459	4.238	3.820	0	0	0	16.459	4.238	3.820
Вкупно	4.615.598	4.876.821	5.682.610	472.404	636.053	899.442	5.088.003	5.512.873	6.582.052

Како резултат на примената на Правилникот доаѓа до значаен пораст на Резервите на штети кои во 2011 година изнесуваат 3,05 милијарди денари и истите бележат пораст од 17,42% во однос на 2010 година (2010: 2,60 милијарди денари). Исто така, како резултат на зголемениот обем на продажба кај друштвата за осигурување, значен пораст се забележува и кај Резервите за преносни премии кои се зголемиле за 10,32% во споредба со претходната година. Дополнително, математичката резерва изнесува 851,7 милиони денари и истата бележи пораст од 57,29% што се должи на порастот на вкупниот обем на продажба остварен кај друштвата за осигурување на живот.

11.10 Средства кои ги покриваат техничките резерви

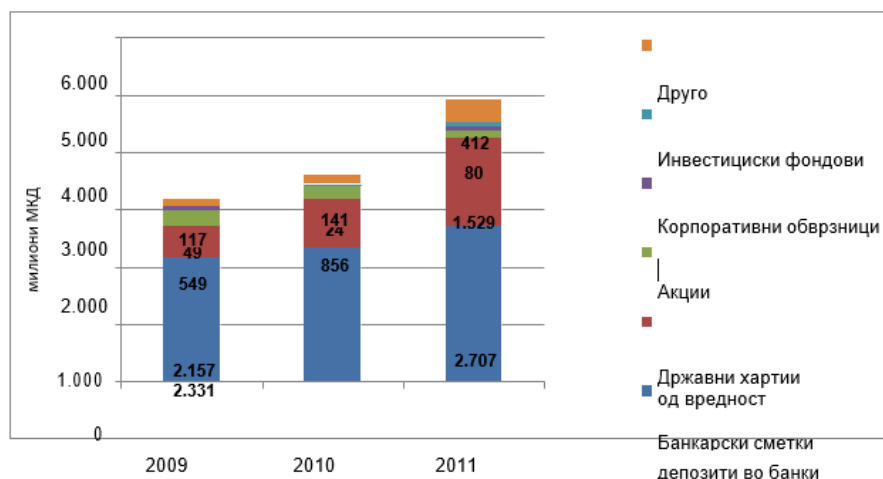
Средствата кои ги покриваат техничките резерви се оние средства на друштвото за осигурување кои служат за покривање на идните обврски кои произлегуваат од договорите за осигурување, како и можните загуби во однос на оние ризици поврзани со вршење на работи на осигурување за кои друштвото за осигурување е должно да издвои средства за технички резерви. Друштвото за осигурување е должно да вложува средства во висина барем еднаква на вредноста на техничките резерви, согласно одредбите од Законот за супервизија на осигурување и согласно

Правилникот за видови и карактеристики на средствата кои ги покриваат техничките резерви и средствата кои ја покриваат математичката резерва, како и детално пласирање и ограничување на тие вложувања и нивно вреднување („Службен весник на Република Македонија“ бр. 64/11). Вложувањата на средствата кои ги покриваат техничките резерви кај друштвата за неживотно осигурување, на крајот на 2011 година изнесуваа 4,96 милијарди денари и покриваа 96,26%. Притоа се забележа значително подобрување на покриеноста на техничките резерви во однос на претходните години кога покриеноста беше 75,72%, во 2010 година, и 71,41%, во 2009 година. Овој резултат пред сè се должи на спроведените супервизорски мерки и преземените мерки за докапитализација. Кај друштвата коишто работат осигурување на живот, вложувањата на средствата од техничките резерви изнесуваа 924 милиони денари и имаа покриеност на техничките резерви од 104,01%, со што се одржува трендот од 2010 година кога покриеноста беше 104,81% (2009: 151,66%).

Во 2011 година, друштвата за неживотно осигурување најголем дел од средствата коишто ги покриваат техничките резерви ги пласираа во банки (54,69%), хартии од вредност издадени од РМ (31,51%), акции (2,80%), корпоративни обврзници (1,62%), инвестициони фондови (1,09%) и во други финансиски инструменти (8,30%). Износите на вложувањата се прикажани во Табела бр. 15.

Табела бр. 35: Структура на средствата што ги покриваат техничките резерви кај друштвата за неживотно осигурување

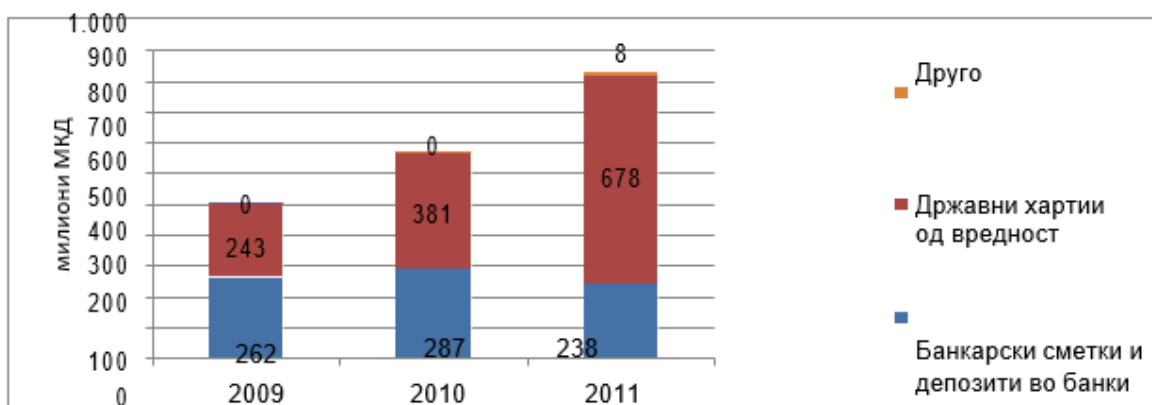
Table No. 35 Structure of technical and mathematical reserves in the Colns for life

Друштвата за осигурување на живот најголем дел од средствата коишто ја покриваат математичката резерва и другите технички резерви ги пласираа во банки (25,71%), хартии од вредност издадени од РМ (73,42%) и во други финансиски инструменти (0,87%). Износите на вложувањата се прикажани во Табела бр. 36.

Табела бр. 36: Структура на средствата што ги покриваат техничките резерви и математичката резерва кај друштвата за осигурување на живот

Table No. 36 Structure of technical and mathematical reserves in the Colns for life

11.11 Финансиски резултат од работењето

Во текот на 2011 година, осигурителниот сектор оствари загуба во износ од 73 милиони денари. Кај друштвата за неживотно осигурување, загуба во износ од 228 милиони денари прикажаа две друштва, а останатите девет друштва остварија добивка во износ од 149 милиони денари.

Кај друштвата за осигурување на живот, друштвата остварија добивка по оданочување во износ од 5,4 милиони денари и тоа две друштва остварија нето-добивка од 30 милиони денари, а преостанатите две друштва прикажаа загуба во износ од 25 милиони денари. Ниското ниво на профитабилност на друштвата кои прикажале добивка по оданочување, како и на прикажаната загуба на двете друштва за неживотно осигурување, се должи пред сè на зголемениот трошок кој произлегува од вредносното усогласување на побарувањата по основ на премија за осигурување, а како резултат на примена на Правилникот за вреднување на ставките од Билансот на состојба.

Техничкиот резултат е на негативно ниво од 451,8 милиони денари (2010: - 210,5 милиони денари), и притоа две друштва за неживотно осигурување прикажаа позитивен технички резултат, а останатите друштва имаа негативен технички резултат. Анализирано по групи на осигурување, кај неживотното осигурување техничкиот резултат изнесува -392,7 милиони денари (2010: -243,1 милиони денари). Додека, пак, техничкиот резултат кај осигурувањето на живот изнесува -59 милиони денари (2010: 31,5 милиони денари).

Табела бр.37: Структура на финансискиот резултат – технички и нетехнички (во денари)

Table No.37 Structure of financial result – technical and untechnical (in denars)

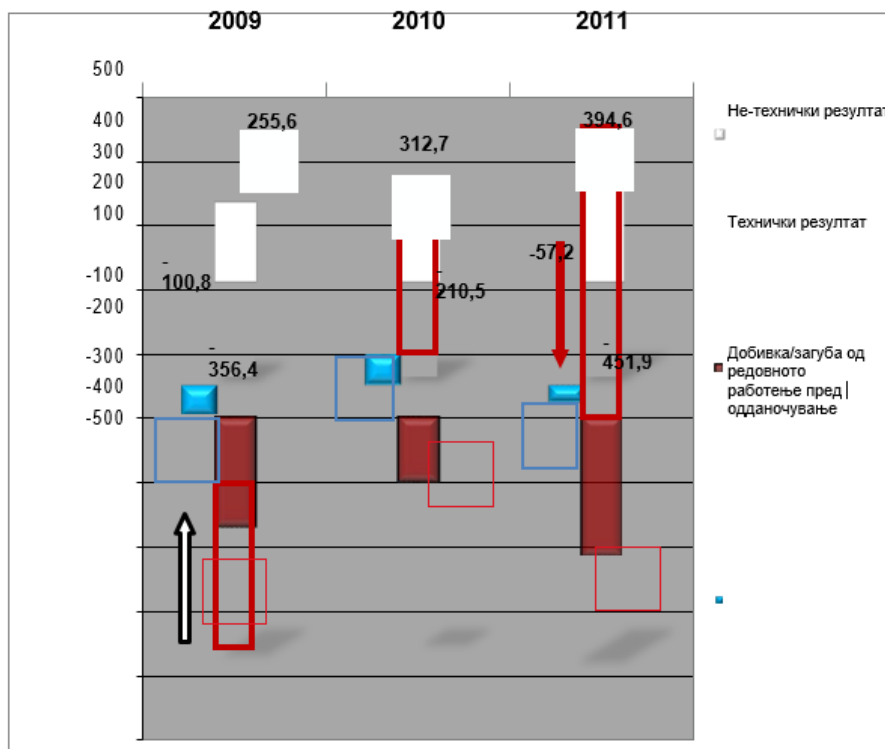
	2009	2010	2011
Технички резултат	10.725.140	32.541.768	-59.086.288
–			
Технички резултат	-	-	-
–	367.150.210	243.071.913	392.773.035
Технички резултат	-	-	-
–	356.425.070	210.530.145	451.859.323
Нетехнички	255.576.07	312.658.11	394.620.31
Добивка/загуба од редовното работење пред	-100.848.992	102.127.970	-57.238.407

И покрај негативниот технички резултат од работењето, како негов коректив се јавува остварениот нетехнички резултат од работењето. Нетехничкиот резултат бележи пораст од 26,21% во однос на 2010 година, со што друштвата за осигурување остваруваат солиден нетехнички резултат од 394,62 милиони денари, односно резултат кој нема значителни отстапувања од трендот како во случајот со техничкиот резултат.

На Сликаот бр.10 е прикажано влијанието на техничкиот и нетехничкиот резултат во создавањето на финансискиот резултат кај осигурителниот сектор. Во овој случај, за целите на анализата, е избрана категоријата добивка од редовното работење пред оданочување (EBIT), за да се изолираат различните ефекти на влијанието на оданочувањето, со цел попрецизно утврдување на влијанието на техничкиот и нетехничкиот резултат во создавањето на крајниот финансиски резултат.

Слика бр.34: Влијанието на техничкиот и нетехничкиот резултат на финансискиот резултат (милиони денари)

Figure No.34 Effects of technical and untechnical results to finance results (10^6 denars)

11.12 Индикатори за осигурителниот сектор

Показателите во осигурителната дејност се користат за подобро следење на работата на друштвата за осигурување.

Коефициентот на штети, пресметан како однос меѓу збирот на настанатите штети во периодот (incurred claims) и промената на бруто резервите и заработената премија (earned premium), изнесува 52,99% на ниво на осигурителниот сектор во 2011 година и бележи намалување во однос на 2010 година, кога изнесуваше 57,45%.

Одделно, по групи на осигурување, овој коефициент кај неживотното осигурување во 2011 година изнесува 51,90%, наспроти 57,20%, во 2010 година, а кај осигурувањето на живот во 2011 година изнесува 65,33%, наспроти 61,45% во 2010 година.

Коефициентот на трошоци претставува однос меѓу износот на трошоците од работењето на друштвата за осигурување и заработената

премија. Во трошоци од работењето влегуваат трошоците за стекнување (провизија и останати трошоци за стекнување), административни трошоци (трошоци за вработените, амортизација и вредносно усогласување на опремата и останати материјални средства и останати административни трошоци), трошоци за бонуси и попусти нето од реосигурување и останатите осигурителни технички трошоци нето од реосигурување. Овој коефициент во 2011 година изнесува 45,17% и забележува зголемување во однос на 42,6% во 2010 година.

Комбинираниот коефициент се добива како однос меѓу настанатите штети во периодот зголемени за вкупните трошоци за работење и заработената премија и го покажува резултатот од работењето пред вклучување на приходите и расходите од вложувањата. На ниво на индустрија овој коефициент изнесува 98,16%, наспроти 100,1% во 2010 година. Одделно, по групи на осигурување, комбинираниот коефициент кај неживотното осигурување во 2011 година изнесува 96,82%, наспроти 99,9% во 2010 година, а кај осигурувањето на живот во 2011 изнесува 113,40%, наспроти 103,28% во 2010.

Стапката на принос на вложувања (ROI) се пресметува како однос на приходите намалени за трошоците на вложувањата и износот на вложувањата. Стапката на принос на вложувањата за 2011 година изнесува 5,35%, додека во 2010 година изнесуваше 8,07%.

Коефициентот на задолженост се пресметува како однос на вкупните обврски и вкупните средства. Овој коефициент покажува колку од средствата се финансирани од обврските (технички резерви и останати обврски), без да се вклучат капиталот и законските резерви. Во 2011 година овој коефициент изнесува 63,83%, додека во 2010 година изнесуваше 65,70%. **тапката на принос на активата (ROA) и стапката на принос на капиталот (ROE)**, со оглед на остварената загуба во осигурителниот сектор за 2011 година, се негативни. Во Табелата бр.18 се прикажани стапките по години во периодот од 2006 до 2011 година.

Табела бр.38: Стапка на принос на актива (ROA) и стапка на принос на капитал (ROE)
Table No. 38 ROA and ROE

	2009	2010	2011
ROA			
- неживот -0,70%	-1,69%	0,28%	
- живот 0,31%	1,85%	3,89%	
ROE			
- неживот -2,05%	-5,00%	0,84%	
- живот 0,65%	3,78%	8,40%	

Б.) ОСИГУРИТЕЛНО БРОКЕРСКИ ДРУШТВА И ДРУШТВА ЗА ЗАСТАПУВАЊЕ

Улогата на посредувањето во продажбата има сè поголемо влијание во осигурителниот сектор. Во текот на 2011 година 54,31% од остварената БПП е реализирана од страна на различни канали на посредување (Слика бр. 11).

Еден облик на посредување се осигурителните брокерски работи, под кои се подразбира посредување во договарање на осигурително и реосигурително покритие и при реализирање на оштетни побарувања по остварен осигуран штетен настан, во име и за сметка на клиентите во однос на друштвата за осигурување и реосигурување.

На крајот на 2011 година на пазарот на осигурување дејствуваат 17 осигурително брокерски друштва и во споредба со претходната година бројот на овие субјекти се зголеми со три осигурително брокерски друштва (ПОЛИСА ПЛУС, СУПЕР БРОКЕР И АМГ ПРЕМИУМ кое се трансформираше од друштво за застапување во осигурувањето во осигурително брокерско друштво). Со состојба на 31.12.2011, осигурително брокерските друштва располагаа со вкупни средства во износ од 428,6 милиони денари, додека капиталот изнесуваше 192 милиони денари. Деловната 2011 година осигурително брокерските друштва ја завршиле со добивка по оданочување во износ од 67 милиони денари.

Табела бр.39: Регистар на осигурително брокерски друштва
Table No.39 Register of broker insurance companies

Назив на
Акционерско осигурително брокерско друштво ЕУРОЕКСПЕРТС Скопје
Осигурително брокерско друштво ЕУРОМАК БРОКЕР АД Скопје
Осигурително брокерско акционерско друштво ВИАСС Скопје
Осигурително брокерско друштво ИН БРОКЕР АД Скопје
Акционерско осигурително брокерско друштво ВФП АД Скопје
Осигурително брокерско друштво МОБИЛИТИ БРОКЕР АД Скопје
Осигурително брокерско друштво СЕДА БРОКЕР АД Скопје
Осигурително брокерско друштво НАШЕ ОСИГУРУВАЊЕ АД Кочани
Осигурително брокерско друштво ЈДБ БРОКЕР АД Скопје
Осигурително брокерско друштво ДЕЛТА ИНС БРОКЕР АД Скопје
Акционерско осигурително брокерско друштво А-ТИМ Скопје
Осигурително брокерско друштво ЛЕГРА АД Скопје
Осигурително брокерско друштво МАКОИЛ БРОКЕР АД Скопје
Осигурително брокерско друштво К МК БРОКЕР АД Скопје
Осигурително брокерско друштво ПОЛИСА ПЛУС АД Скопје
Осигурително брокерско друштво АМГ ПРЕМИУМ АД Скопје
Осигурително брокерско друштво СУПЕР БРОКЕР АД Скопје

Во овој период осигурително брокерските друштва реализирале продажба на 188.810 полиси, од кои 3.289 од групата на осигурување на живот. Во вкупно остварената БПП на ниво на цел сектор, осигурително брокерските друштва учествувале со 20,71%.

Во текот на 2011 година осигурително брокерските друштва од друштвата за осигурување наплатиле провизија во 262.866 илјади денари, а пресметаните премии изнесуваа 1.514.587 илјади денари.

Друг облик на посредување е застапување во осигурувањето, што претставува подготовка и склучување на договори за осигурување, во име и за сметка на едно или повеќе друштва за осигурување, за производи на осигурување кои меѓусебно не си конкурираат. Во текот на 2011 година на пазарот на осигурување активно дејствуваа пет друштва за застапување во осигурување, односно бројот на друштва за застапување во осигурување во однос на 2010 се намали за уште едно друштво (АМГ Премиум) кое се трансформираше во осигурително брокерско друштво. Во декември 2011 година уште едно друштво за застапување (ЛАЈОН ИНС) стана составен дел

на осигурителниот пазар во Р.М. а својата деловна активност ја започнува во 2012 година. Друштвата за застапување во осигурувањето, со состојба на 31.12.2011, располагаа со вкупни средства во износ од 24,4 милиони денари, додека капиталот изнесуваше 12,5 милиони денари. Друштвата за застапување во осигурувањето ја завршиле деловната 2011 година со добивка по оданочување во износ од 3,7 милиони денари.

Иако застапеноста на друштвата за застапување во продажбата на полисите беше релативно помала во однос на другите продавачи на осигурување, сепак, со нивната појава на пазарот се очекува понатамошен развој на осигурувањето и доближување на осигурителните производи и услуги до крајните потрошувачи.

Табела бр.40: Регистар на друштва за застапување во Осигурување
Table No.40 Register of the insurance companies

Назив на
Друштво за застапување во осигурување АКТИВА ОСИГУРУВАЊЕ АД
Друштво за застапување во осигурувањето ТРЕНД-МР АД Скопје
Акционерско друштво за застапување во осигурување САФЕ ИНВЕСТ Македонија
Акционерско друштво за застапување во осигурување ВДС МАГМА
Акционерско друштво за застапување во осигурување МК ОСИГУРУВАЊЕ АД Скопје
Акционерско друштво за застапување во осигурување ЛАЈОН ИНС АД

Во текот на 2011 година друштвата за застапување во осигурување реализирале вкупно 49.863 договори за осигурување (полиси) од кои 1.043 полиси се од групата на осигурување на живот. Друштвата за застапување во осигурување учествувале со 0,52% во вкупната БПП на ниво на цел сектор.

Друштвата за застапување во осигурувањето од друштвата за осигурување наплатиле провизија во износ од 28.313 илјади денари, а пресметаните премии изнесуваа 227.049 илјади денари.

ЗАКЛУЧОК

Осигурителниот пазар во 2007-2012 година во Република Македонија го сочинуваат околу 13 осигурителни компании, некои од нив се занимаваат исклучително со осигурување на живот. Новина на осигурителниот пазар во Република Македонија во 2010 година е појавата и формирањето на брокерски друштва и друштва за застапување во осигурувањето.

Вкупниот број на активни агенти и брокери изнесува околу 2750, од кои околу 500 се ново креирани. Тоа значи, дека осигурителниот пазар во Република Македонија преставува атрактивен пазар за нови инвестиции, како домашни, така и странски (Австрија, Словенија, Хрватска и други).

Доминантно место во осигурувањето зазема безводното осигурување во однос на осигурувањето на живот. Споредбено за период 2007-2010 година осигурувањето на живот 2,8%-4,15%-4,87%-5,47% и неживоно осигурување 97,2%-95,85%-95,13%-94,53%.

Во 2010 година се оизготвени околу 1.100.000 полиси, од кои 1.075.000 полиси за неживоно, а останатите за осигурување на живот. Истовремено, вкупниот број на ликвидирани штети во 2010 година изнесува околу 50.000, од кои 49.400 се штети настанати по класи од неживоно осигурување, а преостанатите 600 се штети настанати по класи од осигурување на живот.

Особено е нагласено зголемувањето на полисираната премија по класите: “Осигурување од одговорност од употреба на моторни возила”, “Осигурување на имот од пожар и природна непогода”, “Останати осигурувања на имот”, како и класата “Осигурување на живот и рентно осигурување”.

Доминантни осигурителни компании во последните години во Република Македонија во 2010 година се Вардар, СаваТабак и Кјуби со околу 47,70% од вкупната полисирана премија. Перспективна и атрактивно - продорни на осигурителниот пазар се Еуролинк, Уника, Албсиг, Винер осигурување, Осигурителна полиса и Кроација осигурување.

Предлог на литература

[Осигурителниот пазар на Република Македонија во 2010 година](#)
[nibm.com.mk/NBO.nsf/0/.../biltenmkd.pdf](#)

[Перспективите на осигурителниот пазар во Република Македонија](#)
[nibm.com.mk/.../7AD4B5C81DBDD043C125799.](#)

[ИЗВЕШТАЈ ЗА ОСИГУРИТЕЛНИОТ ПАЗАР И ...](#)
[www.aso.mk/.../Godisen_izvestaj_2007_osiguruva..](#)

[Проект за забрзување на развојот на осигурителниот пазар](#)
[kurir.mk/.../65225-Proekt-za-zabrzuvanje-na-razv..](#)

[UNIQA - UNIQA LIFE Македонија](#)
[www.uniqa.mk/uniqa_mk/cms/.../index.jsp](#)Cached

[Здрава конкуренција на финансискиот пазар](#)
[www.vecer.com.mk/?ItemID..](#)

[Осигурителни продукти](#)
[www.euromak.mk/index.php?option...5...](#)

[The Insurance Supervision Agency \(ISA\)](#)
[www.aso.mk/index.php?...Cached](#)

[Осигурителниот пазар во Македонија во развојна насока](#)
[www.idividi.com.mk/Biznis/MakBiznis/.../index.ht..](#)